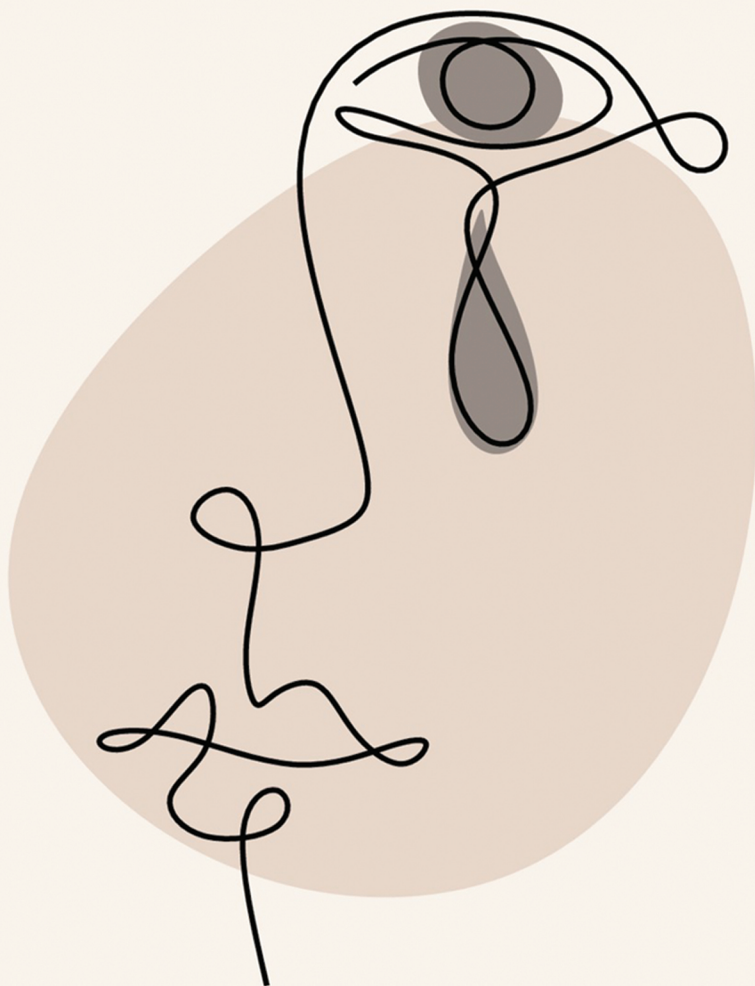
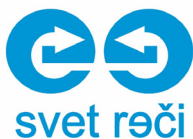

ЗБОРНИК ЛИТЕРАРНИХ РАДОВА
КАД ДУША ЗАБОЛИ

КАД ДУША ЗАБОЛИ

Импресум

За издавача
Јелена Златкова

Приредила
Јелена Златкова

Лектура и коректура
Ана Јовановић

Прелом
Ана Јовановић

Штампарија
Caligraph

Београд

Тираж
500

Издавач
Удружење грађана „Свет речи”
Велика Плана, 2023

КАД ДУША ЗАБОЛИ

ЗБОРНИК ЛИТЕРАРНИХ РАДОВА

САДРЖАЈ

Литерарни конкурс „Кад душа заболи...”	5
Шта мучи све адолесценте, а шта само неке?	9
Предговор зборнику	15
Ученички радови	25
Основне школе	27
Средње стручне школе	111
Гимназије и факултети	227
Учесници и резултати конкурса	299
Захвалнице менторима и менторкама	317
Удружење грађана „Свет речи”	321

Литерарни конкурс „Кад душа заболи...“

У периоду од 15. маја до 15. новембра 2022.године, уз финансијску подршку Министарства омладине и спорта, а у оквиру спровођења Националне стратегије за младе, наше Удружење грађана „Свет речи“ из Велике Плана реализовало је пројекат „Имаш проблем? Ту смо за тебе!“, а литерарни конкурс „КАД ДУША ЗАБОЛИ...“ једна је од пројектних активности.

Циљ пројекта је био изградња мреже Тимова вршњака и вршњакиња-помагача из седам партнерских средњих школа у општинама: Велика Плана, Смедеревска Паланка, Пожаревац, Кучево, Деспотовац, Крагујевац и Бор, едукованих, подржаних и оснажених за рад са младима на проблемима адолесцентске популације, првенствено проблемима везаним за комуникацију и конфликте, конструктивне начине ношења са осећањима беса, туге, страха, сексуалности и партиципацију младих кроз активизам.

Резултати истраживања у које је било укључено 1.200 младих узраста 15–19 година, из општина Велика Плана, Смедеревска Паланка (Подунавски округ), Кучево, Пожаревац (Браничевски округ), Деспотовац (Поморавски округ), Крагујевац (Шумадијски округ) и Бор (Борски округ, а које смо спровели у сарадњи са ПП службама са којима имамо дугогодишњу сарадњу у оквиру наших ранијих пројеката, показују да се повећава број

младих који се налазе у периоду тзв. „адолесцентне кризе”, јер се млади суочавају са доста стресора и потребна им је подршка. Повишено анксиозно стање, налети панике, осећање престрашености и интензивно осећање немира, нарочито се погоршало од почетка пандемије. Велики број испитаника/ца се суочава са стањем негативног расположења, туге и усамљености, али и потпуне незаинтересованости. Осећање потпуне безвредности наводи 12% ученика, док 7% ученика наводи да им се дешава да размишљају о прекидању живота.

Активности Тимова вршњака-помагача омогућавају директним корисницима услуге и искуство учешћа у радионичарском раду и TEEN саветовалишту, изводе их из социјалне изолације у којој се налазе, јер су, због стигматизације и економске ситуације, они принуђени да своје слободно време проводе сами у својим кућама, без прилике да се развијају и остварују у друштву.

Програм* је пружио систем алтернативних услуга и помогао је младима са менталним сметњама да овладају вештинама и стекну знања којима ће успешно савладавати, како развојне, тако и свакодневне животне проблеме и изазове. Пројекат је имао информативну, саветодавну, инклузивну и подржавајућу улогу, како директним корисницима, тако и читавој заједници и утицао је на побољшање комуникације, већи степен разумевања, повећање социјалне емпатије и уважавања различитости. Млади из Тимова вршњака-помагача, који су укључени у програм као волонтери и водитељи активности, кроз усвајање конкретних знања и вештина неопходних за рад

у програму, разбијали су сопствене предрасуде о проблемима психичке природе, постали су активни лобисти и едукатори и на тај начин допринели остваривању циљева програма, односно, креирању прилика за равноправно учешће свих младих у животу локалне заједнице.

*Пројекат је део нашег Програма заштите менталног здравља младих и наставак је следећих пројеката:

„ДРУЖИЛИШТЕ – програм подршке унапређењу психичког здравља младих општине Велика Плана кроз програме превенције и акције”, „НИСТЕ САМИ! МИ СМО СА ВАМА – програм психолошке подршке младима општине Велика Плана“, „МИ НЕ ПРИЧАМО ДРУГИМА, МИ ПРИЧАМО СА ТОБОМ – подршка менталном здрављу младих општине Велика Плана”.

Ове пројекте смо успешно реализовали на територији општине Велика Плана. у периоду од 2010. до 2017. године, уз подршку Балканског фонда за локалне иницијативе – програм Социјална транзиција (БЦИФ), Централног фонда за југоисточну Европу, Министарства омладине и спорта и Општине Велика Плана.

У Великој Плани, 15. 11. 2022.

Јелена Златкова
ауторка и координаторка пројекта

Шта мучи све адолесцените, а шта само неке? Развојне и неразвојне кризе

Буре и олује, како се каснијим истраживањима показало, ипак не карактеришу сваког адолесцента. Али, тачно је да су део одрастања неких адолесцената.

Стресне ситуације које стоје пред сваким адолесцентом представљају психофизичке промене које треба прихватити као и нове улоге које околина пред адолесцента поставља. Такође, проширени когнитивни капацитети омогућавају адолесценту да себе и своју околину сагледа на другачији начин од дотадашњег што га ставља пред изазове доношења одлука о томе ко је, какав је, какав жели да буде, какви су други, у каквом свету живи и жели да живи, коме припада и коме жели да припада и многе друге. Сва ова питања односе се на изградњу идентитета, што је кључни „посао“ сваког адолесцента а на чијем путу изградње може доћи до многих преокрета.

У психологији се разликују две врсте криза током одрастања. Једне се називају развојним и очекиваним, онима које стоје пред свим особама и које представљају изазов да се превладају како би се човек даље развијао. Друге се називају акцидентним, неразвојним, неочекиваним, а које су изазови који задесе само неке особе. Ова врста кризних ситуација представља веће изазове и већи ризик за појаву већег стреса и несналажење младе

особе у новонасталој ситуацији. Током трајања оваквих криза, младој особи је значајно пружити помоћ и подршку како би је успешно превладала.

У развојно неочекиване стресоре спадају различити облици губитака (развод родитеља, смрт или болест родитеља или блиског члана породице, сопствена хронична болест, губитак имовине услед елементарних непогода или људског фактора, рата, пљачке, тероризма), различите ситуације злостављања, физичког, психичког или сексуалног, избеглиштво, сиромаштво и други догађаји који могу наступити нагло, а од особе захтевају велики напор да се прилагоди новонасталој ситуацији.

Стање кризе код младе особе често се може препознати када почиње да занемарује редовне обавезе у школи, напушта уобичајене активности, незинтересована је за свој изглед, хобије, друштво. Претерано дуго спава или има несаницу, слабо једе или претерано једе. Карактеристичан је и начин размишљања, врло често „црно-бело“, проблеме оцењује као нерешиве, нема наду за будућност. Почиње злоупотребљавати алкохол или дрогу. Често су јој очекивања нереална, а постављени циљеви краткотрајни или их уопште нема. Када се нађе у оваквој кризи, младој особи је потребна помоћ околине.

У развојно очекиване стресоре спадају полазак у школу, телесни раст и развој, те прихватање промена које почињу у пубертету, а односе се на појаву секундарних полних карактеристика и друга дешавања која се дешавају свима.

Ризици адолесценције

Може се поставити питање зашто су баш адолесценти посебно изложени ризику за даљи развој. Иако кризе одликују сваку развојну фазу, а неочекивани стресни животни догађаји потресају сваког, без обзира на узраст, специфичност се крије у начину на који адолесценти реагују на њих. Док мала деца узор и заштиту у стресној ситуацији првенствено траже од родитеља, адолесценти покушавају да своје стресне ситуације сами разреше и тиме покажу да су достојни очекивања да више нису деца и да су освојили део своје самосталности. Међутим, под утицајем недовољно развијене емоционалне стабилности, неформираног идентитета, специфичности когнитивне фазе развоја, недовољно животног искуства, а може се рећи и знања, често могу искусити осећања безнађа, страха, анксиозности, депресије, беспомоћности и др. Осетљиви, рањиви (вулнерабилни) адолесцент лако може тада запасти у дубљу кризу и тако се удаљити од свакодневице, затворити се у себе или развити друге облике бега од „тешке стварности“ бирајући понашања која воде у зависност (пушење дувана, злоупотреба алкохола и дрога, коцкање, интернет зависност и др.). На тај начин и сам адолесцент доприноси урушавању свог физичког, психичког и социјалног здравља.

Посебно треба истаћи да су адолесценти, иако најздравија узрасна група, истовремено и под највећим ризиком од смртог исхода управо као последица ризичног понашања. Под ризичним понашањима подразумевају се она понашања која за своју последицу имају, или трајно нарушавање

здравља, или смртни исход. Последице конзумирања алкохола и дрога су најризичније.

Позитивни исходи

Иако многи адолесценти не пролазе праве буре и олује са самима собом или својом околином, и они који их на свом путу одрастања искусе, имају шансу за позитиван исход. А позитиван исход за сваког адолесцента је да формира свој идентитет и одговорно закорачи у свет одраслих, осамостали се, одабере нове блиске особе, буде способан да руководи својим животом на сопствено задовољство, има добре односе са својом примарном породицом.

Не треба заборавити да је свака криза истовремено и шанса да се одрасте и развије у позитивном смеру. Без обзира на околности, свака особа има право да свој живот окрене у позитивном правцу. Такође, у свакој особи може се пронаћи лична снага да се терети стресних ситуација превладају. Потребно је само наћи начин.

др Лада Маринковић

Предговор зборнику

Како би ученички радови били непристрасно и квалитетно оцењени, комисија је радила у следећем саставу:

1. Ана Јовановић – уредница у ИК „Арете“, Београд
2. Слађана Вукичевић Боричић – проф. ОШ „Др Арчибалд Рајс“, Београд
3. Љубица Георгијев – проф. ОШ „Радица Ранковић“, Лозовик
4. Ивана Даниловић – проф. ОШ „Херој Роса Трифуновић“, Александровац
5. Дијана Кртинић – проф. Политехничка школа, Суботица
6. Јадранка Мићовић – новинарка

На наредним страницама, чланице комисије представиле су своје утиске о конкурс и радовима.

Велики број радова у овом зборнику говори нам да је младима било потребно да неко коначно призна важност њихових проблема и да им постави питање: Од чега вас душа боли? Одговори који се могу прочитати у овом зборнику одушевљавају својом дубином, искреношћу, снагом емоција и вешто сроченим реченицама, и у читаоцу буде наду у бољу будућност.

Млади аутори показали су да су свеснији, савеснији и друштвено одговорнији од многих одраслих који кроје њихову судбину и да, како се чини, полако долази време када почињемо да схватамо да изразити емоције и потражити помоћ није срамотно и кукавички, већ, напротив, најхрабрија и најодговорнија ствар коју можемо да урадимо.

Поред тога, из ових редова евидентан је и велики књижевни таленат младих аутора, међу којима уочавам будуће новинаре, драматурге, романописце, али пре свега одговорне и самосвесне грађане који се суочавају са проблемима и боре се за своју будућност.

Надам се да ће овај зборник послужити и многим одраслима, пре свега родитељима и професорима да схвате да је њихова улога у решавању ових проблема велика и да не смеју да окрећу главу, већ пруже подршку будућности.

Ана Јовановић,
уредница у књижевном издаваштву

Чињеница да је на конкурс пристигло нешто мање од 200 радова испрва ме је веома обрадовала. Међутим, када сам приступила читању, осећај је био горак. Млади имају потребу да се повере некоме, имају проблеме које желе да реше, желе да помогну. При класификацији радова издвојиле смо оне који обрађују тему друштвене ангажованости, оне који говоре о губитку и смрти као вечитом мотиву и оне који се баве темом неприлагођености у друштву.

Фасцинирала ме је снага и полет неких радова. Аутори су толико пуни бунта и активизма да сам пожелела да са њима покренем револуцију. Осетиле смо сваки губитак који је дечја душа доживела, сваку промену породице, развод. Најтеже је било тешку животну судбину проценити са аспекта литерарних вредности. То је проблем на који сваки србиста наиђе. Оценити и проценити нечију способност да напише своју тешку животну причу.... Наличје медаље.

Низали су се једноставни радови о тешким животним причама, са натуралистичким приступом, без нарочитог продубљивања, чији текст нас је оставио неме. Јаке песничке слике, архаични говор, успеле риме, сложени, везани и слободни стих. Ефектни радови, без патетике, што је за сваку похвалу. Аутори су били директни, са жељом да се њихов глас чује и одјекне и оправдали су ону Андрићеву мисао да ни у чему што нам се дешава нисмо сами, ни први ни једини.

Изнад свега, имали смо прилику да читамо књижевна дела. И још важније, млади су показали да је књижевност лепа, али и лековита.

Љубица Георгијев,
професорка српског језика и књижевности

Овогодишња тема конкурса подстакла је ученике да отворе своју душу и пишу искрено о ономе што их боли. То је заиста охрабрујуће, јер је велики број ученика из различитих школа широм земље и ван ње пожелео да напише нешто из свог живота и искуства подели са другима.

Радови су толико натопљени емоцијама, болом, храброшћу ових младих људи да о својим проблемима говоре без устезања да је њихова књижевноуметничка вредност на прво читање остала у другом плану. Међутим, она постоји, што говори о томе да наши ученици довољно читају, промишљају, маштају. Радови су пристигли из средњих стручних школа, гимназија, основних школа, са факултета. Међу њима је било много оних који су говорили о породици, губитку драге особе, љубимца. Они су топло, без патетике, улепшавања говорили о реалном животу и патњама. Било је и оних који су теми приступили филозофски, активистички, са јасном поруком и идејом. Сваки од њих има своју лепоту и особеност па је било тешко издвојити само неке. Сви су оригинални, зрели, веома емотивни. У њима се осећају бол, патња, емпатија. Немогуће је било остати равнодушан читајући поједине радове, концентрисати се на књижевноуметничку вредност и пратити без суза. Ови радови нису ту само да бисмо уживали у писаној речи, већ и да би пробудили свест о томе у каквом свету живимо, колико је нерешених проблема, колико бола у тим младим људима. Њихови радови отварају низ питања без одговора, али и охрабрују јер показују колико је лепоте, доброте и искрености у њима, без обзира на проживљену патњу.

Ивана Даниловић,
професорка српског језика и књижевности

Млади су знали да у својим радовима истакну разлоге душевног бола, покажу спремност да се суоче са проблемом и истакну одлучност да вршњацима сугеришу разговоре са стручњацима који у великој мери доприносе решењу проблема. „Имаш проблем – ту смо за тебе“, поручили су свесни обавеза коју изречена метафора носи са собом.

Да млади нису успавани, незаинтересовани и окренути само себи, показали су још једном, на литерарном конкурс „Света речи“ износећи своје ставове, размишљања и идеје на тему душе – рањене, немирне, забринуте. Озбиљно су се позабавили темом и дубоко мисаоно, колико је то у њиховој моћи, усмерили пажњу јавности на чињеницу да бол у души оставља дубоке трагове на животном путу адолесцената. Знали су да препознају и дефинишу проблем, да отворено проговоре о стањима која их муче, подстакну вршњаке да размишљају о проблемима са којима се сусрећу и покажу им пут који води ка разјашњењу свих недоумица.

Говорили су отворено, без устезања о неправдама које су претрпели, о болима који оптерећују њихове младе душе, нису прикривали злостављања, страхове од претрпљеног насиља, са поштовањем су говорили о особама које им недостају, откривали своја најтананија осећања. Показали су овим путем, речима и порукама, зашто је младост лепа, чему их учи стрпљење, колико је инспиративна чежња и како на њих утичу љубавни јади.

Зато не изненађује закључак жирија да су сви учесници литерарног конкурса одговорили на задатак и да није било промашених тема. Њихови

радови су били јасни, стилски уређени, писмени и прилично емотивни. За промишљање и писање су се наметнуле различите теме које су побудиле емоције код младих из чега се закључује да основци и средњошколци у потпуности схватају значај менталног здравља; да су у стању су да препознају разлоге патње и јасно дефинишу бол који се осети када се губи драга особа. Препознају када им се нешто чудно догађа и када се са сличним, тешко решивим проблемима суочавају њихови вршњаци. Самоуверено наглашавају да је пружена рука подршке понекад путоказ у ком правцу би требало да се креће опоравак њихове рањене душе и контролише ментално стање човека коме је потребна помоћ.

У својим радовима учесници конкурса су износили ставове на који начин може да боли душа, како се прилази у таквим незавидним и прилично компликованим ситуацијама особи којој је потребна помоћ и заштита. Показали су порукама да су свесни ко и како им може помоћи да превазиђу и савладају различите врсте бола, како да препознају и буду подршка када неко сличан њима пати. Знали су да прецизно изразе своје мисли, да заокруже у јединствену целину пут настанка и могућег разрешења проблема, наводећи притом на закључак да се уз помоћ стручњака и подршку вршњака благовремено делује на откривање дубљих узрока бола у души и проналази пут који води ка благовременом излечењу.

Обрадовало је сазнање да је међу младима присутна емпатија за проблеме вршњака, спремност да се помогне неком коме је пажња

неопходна и пружи рука пријатељства која притом значи подршку и љубав. Пренели су у својим радовима старији основци и средњошколци стечено знање на обукама за пружање подршке особама код којих се појављују симптоми менталне болести. Доказали су да су способни да запазе и препознају код себе и других „поремећено“ стање духа услед неснађености, анксиозности, депресије, страха пред препрекама. Оспособили су се да дефинишу различите облике менталних поремећаја и стекли знања да усмере у случају потребе особу која пати на помоћ стручњака и заштиту институција.

Млади су у прозним радовима, а неретко и кроз стихове, послали поруке којима уверају друштво и заједницу да су спремни да помогну уколико је њихова помоћ потребна вршњацима. Пробудили су својим ангажовањем свест код школских другова и одраслих да је брига о менталном здрављу обавеза сваког од нас, али и читаве заједнице, како би се у будућности ређе догађале немиле сцене које су последице душевних поремећаја људи.

И најлепше у свему је сазнање да на младе можемо да рачунама, да је у њиховим рукама будућност коју ће знати сами успешно да креирају по сопственој мери и законитостима природе и друштвених норми, зарад здравијег и бољег целокупног друштва. Знаће да се супротставе кад затреба, да подрже кад осете потребу за пружањем помоћи другима, да покажу своје емоције и подстакну их код других. У њима се крију борци, будући стручњаци, пријатељи и изнад свега добри људи.

Јадранка Мићовић, новинарка

Позвавши ме да будем део жирија, Јелена Златкова ми је учинила велику част и одговорност. Међутим, још веће задовољство и још већу част сам осетила док сам завиривала у интимни свет аутора прочитаних радова. Имала сам трему док сам их читала. Замишљала сам те младе људе, туговала, и патила са њима. Осећала сам бунт, желела да, заједно са њима, мењам свет и учинимо га бољим местом за живот. Изнова, и изнова, налазила наду у редовима који су се отварали преда мном. Желела сам свима да кажем, а ево, ово је начин да то и урадим:

Драга децо,

Сви смо на овом свету са неком мисијом. Чак и када помислите да живот није фер, знајте да и најтежа ситуација је ту да вам да неку лекцију о животу, себи, другима. Отворите срца, отворите ум и научите да учите. Победници сте увек када у најтежим тренуцима нешто научите. Издижући се изнад патње коју преживљавате и претварајући је у уметност, сви сте први на овом конкурс!

Слађана Вукићевић Борићић,
професорка српског језика и књижевности

Ученички радови

Основне школе

I МЕСТО

Искра Ђуришић

ОШ „Јован Јовановић Змај”

Смедерево

Можда је морало баш тако
јер чудни су судбине пути
кад као суза бескрајно лако
животу тешку борбу наслути.

Слутње доносе олује,
Ветар што најјаче слама.
Само се страва у души чује,
све нестаје – а ја сама!

Сама усред бескраја,
сама у сопственој тами,
сама... стигла до краја,
као сви потпуно сами.

Себи туђа, потпуно страна,
лутам кроз снове који се руше.
Ничија, незнана, нигде позвана,
сопствени ме страхови гуше.

Стани, бесциљна туго!
Не маши напуклим мачем.
Хоћу да плешем дуго, дуго,
не да са тобом плачем.

Стани, пролазности реко,
не бујај мирне живота воде.
све док је храбар у мени неко
не дам животу да олако оде.

Нисам дошла да одустанем,
да бол ми од смеха буде јачи.
Кад у пола корака застанем,
души кажем: „Слободно плачи.

Ал' онда крени, и као коњаник
на пољу смрти кад стоји смело,
подигни мач – буди ратник
и брани свог живота врело.“

Браним, радости! Браним, туго!
Браним свој живот – своје бreme.
Ношена ветром – шта бих друго,
чекам да проклија победе семе!

II место

Софија Милојковић, 7/1

ОШ „Карађорђе“
Велика Плана

Бол можемо поделити на више категорија. Постоји физичка бол, када паднемо и повредимо се, а постоји и душевна бол коју сви кад-тад осете. Нажалост, ја сам била у тој ситуацији.

Брак мојих родитеља је био идеалан, заиста савршен. Мало након тога су почеле свађице, то је нормално у браку. Међутим, ствари су се брзо отеле контроли. Моја мајка је тада имала троје деце, две ћерке и сина. Отац је био незаинтересован за децу, моје сестре су биле привржене мајци, и брат је, али га је тата учио да крене његовим стопама.

Дошао је и тај дан, ја сам дошла на свет. Док сам расла, брак мојих родитеља се није чинио лошим, бар док свађе нису постале озбиљније. Кад сам напунила пет година, видело се право лице мог оца, долазио је свако вече пијан из кафане, где је проводио много времена и радио ко зна шта. Мајка га је свако вече чекала, јер је бринула, међутим, увек је испаштала због тога. Сваке ноћи ти звуци, лупање по кући, вика и дрека...

Све су то били ужасни призори за нас децу. Та бол и те трауме које ће ми дубоко у души заувек остати, из дана у дан ми говоре да треба да се поносим својом мајком, јер је била довољно јака да све то преживи.

Године су пролазиле и након дуго времена томе је дошао крај, напустила га је. Сестре и ја смо кренуле са њом, док је брат остао код оца. Брат је молио мајку да остане, али није могла да мучи себе више, колико год да га је волела. Бол коју је осећала када је оставила мог брата била је превелика, није могла да се помири са тим. Убрзо је мој брат почео да мрзи нашу мајку због прича које је чуо од оца. Отац је обрнуо ствари, све што је он радио приписивао је нашој мајци, сву кривицу. Брат је био у наметнутим заблудама, веровао је оцу безрезервно.

Сестре су кренуле у средњу школу у Пожаревцу, а ја у први разред у Милошевцу. Обе су почеле да граде свој живот. Једна од њих сада је у срећном браку и има сина Ђорђа. Ја живим у Великој Плани са мајком и заиста сам срећна. Мој брат је почео да поштује жене откад се оженио и добио ћерку. Отац је остао сам јер до дана данашњег нема поштовања према женском роду.

Због свега што сам гледала у дужем временском периоду, научила сам неколико ствари. Прва је да треба добро да упознам особу пре него што јој дозволим да ми се приближи. Друга је да деца нису крива, али трпе последице због траума које су доживела. Родитељи им несвесно наносе боли, које не могу тек тако проћи. Волела бих да више ниједно дете душа не заболи онако како је мене.

II МЕСТО

Ема Спасојевић, 7/1

ОШ „Карађорђе“
Велика Плана

Тачно се сећам тог дана, као да је био јуче. Имала сам девет година и ишла сам у трећи разред. У мом комшилуку живела је моја прабака.

Она је била права дама, много времена провела је у Немачкој, а мало пре него што сам се ја родила, преселила се у Србију. Увек се облачила отмено и имала је пуно шешира које би стављала сваки пут кад крене негде. Мој прадека, њен муж, преминуо је 2008, никад га нисам упознала.

Мој однос са баком био је заиста диван, некако посебан. Сваког дана сам је посећивала и заједно смо пиле чај. Иако је била стара, била је потпуно здрава, као да јој је двадесет. Јако сам волела да одем код ње и да правимо нашу „модну ревију“. То смо радиле готово свакодневно. Ја бих облачила њене дуге хаљине, стављала шешире и накит, а она би била жири и оцењивала моје комбинације. Такође смо волеле заједно да купујемо одећу. Понављам, по годинама, бака је била стара, али у души врло млада. Мој тата би нас одвезао до неког шопинг-центра, а ми бисмо куповале. Често би нам се придружила и моја мама, кад заврши са послом.

Дане сам између осталог проводила код ње, јер су моји родитељи радили, а она ме је чувала. У мом комшилуку је била и моја бака. И она је долазила код нас две. Све је било прелепо, добила сам у то време и млађу сестру, Искру. Као што сам већ поменула, моја бака била је у потпуности здрава и сви смо мислили да ће још дуго живети.

Следеће чега се сећам је зима, неко хладно вече, Искра и ја смо цртале нешто по табли. Тада је моја бака дошла код нас и била је јако тужна. Позвала је моје родитеље у страну нешто да им каже. Знала сам да нешто није у реду, али нисам знала шта. Следећег дана мама и тата нису отишли на посао, а много људи у црном окупило се код бакине куће. Инсистирала сам тог јутра да видим прабаку, али ми родитељи нису дали да одем код ње. Није ми требало много времена да схватим, ипак сам имала девет година... Ти људи у црном и немогућност да видим прабаку значили су само једно – оно најгоре!

Плачући сам отишла у собу. Сви леви тренуци пролазили су ми кроз мисли. Само тако, одједном, све се угасило, нестало, не постоји... То је био најгори дан у мом животу! Сестра није ништа разумела, имала је само годину дана, а ја сам данима патила. Толико успомена са прабаком остало је у прошлости. Био је то јако тежак период за мене.

Волите своју породицу и проводите што више времена са њима. Никад не знате када ће све постати само успомена, само прошлост... И сад ми сузе навиру.

II МЕСТО

Константин Спасојевић, 8/1

ОШ „Васа Стајић“
Мокрин

Деца воле животиње. И животиње осећају да их деца воле, па узвраћају истом мером.

Једног лепог пролећног дана, баш на Ускрс, стигао ми је мачор. Пожелео сам мачора белог као снег и испунила ми се жеља. Назвао сам га Ег (Egg). Није личио на јаје, али у духу Васкрса су зека и јаја, па је име било прикладно.

Имао је скроз црни реп и једну црну туфну изнад десног уха и ситне зелене умиљате очи. Имао је само месец дана када је стигао, па сам га на почетку хранио само млеком. Мазио сам га, пазио и играо се са њим. Свуда ме је пратио. А био је много несташан! Једном ми се попео на врх дрвеног прозора и клизио полако да би се спустио. Сакривао се испод ормана и по собама, као да смо се играли жмурке.

А што је волео књиге да чита! Када би књиге стајале на столу, он би скочио и почео да грицка и гребе листове. Са посебном пажњом се играо шареним гумицама и резачима, а оловке је рушио са стола.

По подне, када бих легао у кревет, често би легао поред мене. Чврсто бих га загрлио и заједно бисмо утонули у сан. Напољу је, као прави истраживач, истражио цело двориште и уздуж и попреко, од тавана до подрума. Све што улови доносио ми је на терасу да ми покаже, и мишеве и мале и велике сивкасте гуштере. Уживао сам гледајући га како безуспешно лови муве или се игра са жабом.

Време је пролазило. Ег је растао. Почео је да одлази у комшилук у госте. Враћао би се брзо. Временом су се изласци продужили. Са стрепњом сам чекао свки његов повратак. Када га једном није било дванаест сати, претрнуо сам од страха. Чим би се вратио, гребао је дрвена кухињска врата и мијаукао да ми се јави.

Ег је био добар мачак. Био сам срећан што је крај мене. Умео је да ме прати кад пођем у школу и да ме сачека испред капије када се враћам. Све до једног тренутка.

Био је први јули. Освануло је топло летње јутро. Устао сам. Сипао му храну и воду. Помазио сам га, али нисам знао да је то последњи пут. Отишао је из дворишта у нову авантуру и више се није вратио. Чекао сам га цео дан. Вече је стигло. Ни трага ни гласа од њега. Забринуо сам се. Још један дан је прошао, а њега није било. Дани су се као перле низали, срце ми се стезало и цепало. Где је мој Ег? Зашто ми се није вратио? Шта му се десило? Никад нисам сазнао. Пуно суза сам пролио.

Када душа заболи, заболи од љубави. Где год да си, Ег, знај да те пуно волим.

III МЕСТО

Бојана Остојић

ОШ „Васа Стајић“
Мокрин

Иза лица многих особа постоји једна маска тужног лица и траума које ће се увек сећати и коју ће са собом понети у гроб.

Док су сва остала деца своје детињство проводила у смеху и радости, ја сам га провела плакању и тузи. Наиме, моји родитељи, као и родитељи многобројне деце широм света једноставно нису могли више да буду заједно. Свађали су се даноноћно и све је то оставило мени једну велику трауму.

Расправљали би се за сваку ситницу и већ се ту видело да они више не могу једно са другим. Често сам излазила у двориште јер нисам могла да их слушам. После безброј таквих дана дошао је и онај „судњи дан“, дан који нећу никада заборавити.

Свађа је почела, моја мајка је плакала на сав глас и препирала се са оцем. За то време и он је по који пут пустио неколико суза. Ишли су кроз кућу и викали су једно на друго. Пратила сам их и преклињала да престану говорећи им да се све може решити. Игнорисали су ме и наставили све више и више да се препиру. Тада сам први пут

чула за реч развод. Мајка ми је чврсто зграбила руку и одвела ме код баке и деке. Не слутећи шта ће се све још десити, играла сам се да заборавим сваку реч која је изашла из њихових уста током претходног дана.

Прошло је неколико недеља, оца сам виђала само викендом и тад сам била пресрећна јер ми је много недостајао. Приметила сам како се оба родитеља понашају чудно и нисам знала шта се дешава. Гледала сам мајку како рони горке сузе и суши се као цвет због стреса. Нисам знала како да поступим како да јој помогнем. Заледила сам се у месту и помишљала на најгоре.

Развели су се и ту је почело једно ново поглавље у мом животу. Сва моја машта, све моје жеље и воља за животом и забавом, све је нестало. Ишчезло је као пахуљица на длану. Више нисам имала снаге да се играм са другарима. Све ми је било тешко и кад год бих помислила на све што се догодило очи би ми се зацрвенеле и толико брзо напуниле сузама које желе да потеку низ моје лице као водопади. Нисам више знала шта да осећам, да ли да будем срећна што је свему томе крај или да будем тужна јер се догодило на такав начин.

Све ми је пролазило кроз главу. Осећала сам се као да сам у неком лавиринту и да морам што пре да побегнем из њега иначе ћу заувек остати тамо. Никад се ником нисам поверавала. Увек сам ћутала и држала то у себи. Кад бих ишла негде са пријатељима, навукла бих свој осмех на лице као да ми се никад ништа није десило. Вечито сам у себи понављала питање: зашто баш

ја, зашто баш ја морам кроз све ово да пролазим. Утеху сам проналазила у дугим шетњама где сам размишљала о свему.

У међувремену сам добила свој први рачунар, преко ког сам сазнала да нисам једина којој се овако нешто десило, да постоје људи и деца који су били у истој ситуацији као и ја. Читала сам њихове приче и одговоре људи који су хтели да им помогну. Научила сам да је најбоље за мене да се поверим неком и испричам му све и да ће ми тако бити лакше.

Од страха да ће ме вршњаци исмевати због моје приче, чак сам одлучила да не кажем никоме. Узела сам лист из свеске и исписала све што ме мучи и осетила сам како ми је пао камен са срца. Нисам пронашла особу којој бих могла да верујем. Знам да ће, ако јој кажем, она рећи другој, а та друга трећој особи, и све тако укруг, док не сазна цела школа. Тешко сам поднела развод родитеља и ту промену у свом животу. Просто не желим да ризикујем и опет прођем кроз тај бол.

Најлепше је кад можемо да се смејемо и уживамо у животу, не слутећи да нам се приближава период стреса, слабог апетита, страха и бола којег ћемо се сећати дуги низ година.

Пишем ово из дубине своје душе, пишем о једној страни себе за коју нико не зна.

III МЕСТО

Анастасија Спасојевић

ОШ „Херој Иван Мукер“
Смедеревска Паланка

Понекад се осећам бескорисно када су неке врло битне ситуације у питању, а које су у јавности занемарене. Сматрам да постоји доста ствари и чињеница које се остављају са стране, а неке значе живот.

Када се мало окренемо око себе и размислимо, можемо уочити неке догађаје који су много важни и које би требало да се истичу у јавности и медијима, али тога нема. У данашње време има много деце којој је потребна помоћ, деце која се боре за живот и своју будућност и којој је потребна свака могућа подршка и помоћ, а не добијају ни трећину тога. Зашто? Људи су у двадесет првом веку оптерећени многим другим стварима, као на пример: да ли ће неки глумац или певач наставити своју каријеру или ће отићи у другу државу... То је битно, а борба за дечији живот се оставља по страни. Када чујем такве ствари, не могу да поверујем да је то заиста истина. Много људи то не занима, јер није њихов проблем, али то не значи да се и њима не може десити тако нешто.

У мени то буди јако тужна осећања и долази до побуде да стварно желим да помогнем.

Када би се свака друга особа укључила у неку хуманитарну акцију и послала само једну поруку на одговарајући број, сакупили би велику новчану помоћ родитељима те деце. Десила се инфлација свега, па чак и помагала за децу, као и лекова, и више нису у питању хиљаде, већ милиони. Никоме није драго због свега тога, али можемо покушати да се ставимо у кожу родитеља који сваки дан брину за судбину своје деце. Ниједна особа не може рећи да је то не дотиче, јер свако ко има бар мало осећања, осетиће се јако тужно и пожелеле да помогне.

Зато, хајде да подигнемо свест људима и да што више нас чује за то како бисмо помогли малишанима да преживе своју борбу, јер свако има право на живот.

У оваквим ситуацијама стварно могу рећи да ме душа заболи зато што око нас влада неправда коју ми људи можемо да исправимо ако саслушамо и заиста размислимо шта све можемо да урадимо само ако хоћемо.

III место

Марко Стојковић, 7/4

ОШ „Херој Иван Мукер“
Смедеревска Паланка

Када те некад заболи душа,
због оног што си у срцу крио,
због оног што је могло да буде,
а никад у ствари није било.

Дошле су ево године неке,
кад схватиш да више ниси дете,
срце нам сања неке очи црне,
неко нежно биће попут срне.

Лудило право настаде у глави,
не знаш да ли си у сну ил' на јави,
душа те боли и муке ствара,
док она носићем облаке пара .

А теби буде све теже и теже,
у грудима бол све већа стеже,
свакога дана около се ломиш,
како да јој кажеш да је волиш.

Кад прођу ове године луде,
питаће нас неко за ове боли.
Где је та љубав, шта је са њом?
Било и прошло, рећи ћеш тада,
ту тајну чуваћеш у срцу свом.

IV место

Андреа Радић

ОШ „Свети Сава“
Београд

Гледам у небо. Посуто је звездама као кад сликару испадне четкица па се беле тачкице распрше по смеђем паркету. Буку око мене заменио је тајац који ми у исто време прија и изједа ме. Очи су ми постале велике и надуване од плача. Наравно да ме боле, али ово није исто као када ми чили паприка или лимун заврше у оку, већ ово боли и изнутра.

Пријатан ветрић поиграва се мојом косом. Колико ли је овај северац пропутовао света? Вероватно је видео више страха него што могу да замислим. Видео је смрт и плач детета чији отац иде у рат. Гледао је децу, клонулу од глади, а и ону која весело отварају поклоне. Уздахнула сам. Ветар је произвео звук који би древна племена знала да растумаче. Звучао је као мешавина најгорих и најбољих емоција, па и оних које нисам знала да постоје.

Кад сам била мала, речено ми је да гледам ведрију страну неба, али у неким тренуцима изгледа као да је све црно.

Јутрос је једној малој животињи престало да ради срце, као кад код машине дође до квара који је непоправљив. Због тога је пожар захватио једну шуму. Сваки пламен иде у различитом правцу и изводи плес који се састоји од окретања и померања лево-десно, толико брзо да заболи глава. У средини те шуме је моја душа. Гори и производи звуке од којих би се човек окренуо и побегао главом без обзира, а демон се трзао. Није само моја душа та која се овако осећа, већ многе душе производе овакве звуке болом испуњене. Овог пута не могу да замислим ту дивну пољану са небом подељеним на пола. Тренутно сам у црној рупи где секунде постају минути, сати и дани, месеци и године, а пожар гори све јаче и јаче.

Али, ту има једно уже за које се грчевито хватам и не пуштам све док године не постану месеци, дани, минути и секунде и враћам се на пољану опет обасјану сунцем, знајући да увек постоји ведрa страна, без обзира на то колико ју је тешко уочити. Заспала сам за столом са осмехом на лицу.

IV место

Слобода Дубљанин

ОШ „Данило Киш“
Београд

Пролазе ноћи, пролазе дани,
Прођоше године две,
Како ме љубав твоја не храни,
И ништа није као лани.

Данас ти хладну слику љубим,
И на гробу свећу палим,
Да ли и ја теби, деко, као ти мени
немерљиво фалим?

Да ли понекад мислиш на мене,
У сну ми љубиш очи снене?
Да ли и сада уза ме седиш,
Да ли ме благим погледом гледиш?

Ја овде сузе над хартијом лијем,
Са татом горке битке бијем.
И ову сузу посвећујем теби,
Да је ко други присвојио не би.

IV МЕСТО

Миа Вујошевић, 8/1

ОШ „Марко Јовановић“
Крагујевац

Током читавог постојања, човек тугује за својом прошлошћу или страхује од тога шта будућност доноси. Ипак, мале дечје борбе често буду највеће и најтеже. Оне обликују, дефинишу и од нас направе људе.

Тршић у мају је једно посебно место на Земљи. Одише знањем, спокојем и пружа осећај безбрижности. Јован, ученик 7. разреда, био је понос своје школе и налазио се на путу остварења највећих снова.

Жеља за победом на државном такмичењу из српског језика полако је постајала неутољена глад. Дубоко је веровао да ће се труд исплатити, као и увек до сад. Ипак, долазак његовог непријатеља био је неочекиван. Чучао је сакривен, дубоко у њему. Могао је само чути, негде у даљини, звук тих познатих корака. Били су тихи, као када неко хода на прстима. Упорним игнорисањем, занемаривао је његово присуство. Међутим, то осећање је било све теже што је више покушавао да га сакрије. Само

је поглед на велелепна травната поља чинио да на тренутак ослободи тело и душу сваке бриге.

Старинске куће из периода српских великана, поносно су се издизале на врховима брда, између којих су врлудале стазе поред бунара и тараба. Једна од тих неправилно поплочаних стаза водила је до високих зидина Вукове спомен школе, која се надвила над Јованом, стрељајући га гордим погледом. Пут до ње је био трновит, брдовит и пливало се доста узводно. Победа и успех су господарили њиме, немилосрдно газећи преко свих искушења која су га дозивала у своје наручје, навирући све више, из дана у дан.

Коначно је дошао час његове борбе. Док је пристизала гомила деце, страх је бивао све ближи. Његов језиви глас чинио га је готово беспомоћним. Одзвањала су питања на која није могао да одговори, а несигурност је почела да господари. Упорно је покушавао да дозове и ојача своје самопоуздање, али колена су клецала, а ваздуха понестајало. Док је корачао ка великој одаји, крв му је навирала у образе, а охрабрујући погледи наставница су га испраћали. Вера у њиховим очима чинила је терет још тежим. Простор га је гутао својом празнином. Читави редови клупа били су постављени у правилним размацама, са назначеним бројевима са леве стране стола, а то је званичност овог догађаја чинило још већом.

По први пут у животу, осећао је да можда није дорастао неком изазову. Задаци су се смењивали пред Јовановим очима, као и лица оних који су били уз њега током свих непроспаваних ноћи мукотрпног рада. Њихова очекивања су морала бити испуњена, иако нико ништа од њега није

захтевао. Глас разума водио га је ка правом одговору, али њега је полако гушио други, унутрашњи глас који га је одводио са правог пута. Просторију је напустио са благим немиром. Један део њега остао је за том клупом, желећи да исправи начињену штету. Осећао ју је у костима. Пред очима су му се преплитали различити сценарији и разговори са наставницом поводом евентуалног неуспеха и разочарани погледи ближњих. Таман када би чуо гласове подршке, они би се удавили у дубинама океана његове душе, без икакве шансе да бар једном удахну и улију наду, или бар утеху.

Дошао је тренутак пресуде. Пламен неизвесности буктио је у њему толико, да би се, с времена на време, сваки део његовог тела стресао, а страх му грчио мишиће. Посматрао је тај пресудни папир дуго, потпуно занесен и са грчевито стегнутим песницама. Стегнутих и обамрлих усана, које прикривају гутање огромних кришки бола. За испуњење снова, за осећај потпуне среће, недостајао му је само један тачан одговор. Био је на корак до победе, а никад даље од ње.

Све је нестало у тренутку: поносни директор, срећа наставница, мајчин понос и терет који пада. Пред њим су се смењивали призори усхићених ученика, опијених својим успехом и погледи њихових поносних наставница. У Јовановом срцу, тог тренутка, родила се непозната завист и коб коју ништа не превазилази. Свака реч и утеха бивали су сувишни, док су загрљаји представљали само привремени осећај тоpline. Сваку честитку и покушај охрабрења доживљавао је као подругљиво исмејавање. Стање његовог духа чинило се неизлечивим. Тада му се пред очима појавила

мала дрвена тараба коју је видео при самом уласку у Тршић. На њој је писало: „Није чо'еку жао на мало, него на неправо“. Осећао је сваку записану реч на својој кожи. Иако је знао да је грешка његова, имао је осећај да му је учињена неправда. Грешке су долазиле из страха, а не из незнања. То је био тренутак када је одлучио да ће се обрачунати са својим непријатељем у будућности.

Временом, Јованове ране од те борбе су зарасле. Можда га је све то учинило јачим. Сада зна да једино што га је тада могло спасити очајања јесте немање страха, ни пред људима, ни пред догађајем. Када душа заболи, живот изгледа као да је сачињен од хиљаду живота, а судбина од хиљаду судбина.

IV МЕСТО

Јован Катанчевић, 8/1

ОШ „Милан Ракић“
Нови Београд

Живот је једно чудесно путовање на које сваки човек гледа другачије. За неке је диван, узбудљив и посматрају га као дар, док га други доживљавају као дуго време патње и мука.

Неки дани су дивни и пуни среће, неки су грозни и пуни туге, али најгори су дани када нас душа заболи. Да бисмо их разумели и пребродили, прво морамо да схватимо шта је душа.

Душа је духовна веза између свих бића и Бога, између наше суштине и тела. Иако је сви поседујемо, душа није нешто опипљиво. Не можемо да је додирнемо, не можемо да је држимо, али осећамо њено присуство. То нам намеће следеће питање – како нешто што не постоји може физички да нас заболи? Одговор је у томе што је душа део нас и све наше реакције и деловања могу да је повреде.

Код различитих људи, бол у души узрокују различите ствари. Код неких је то раскид, код неких губитак драге особе, а код неких осећај неуспеха. Из личног искуства сматрам да је бол најјачи када

се осећамо непотребно. Свака особа жели де се осећа вољено, да осећа да је неке потреба и да њено постојање прави промену у свету. Када се неко осећа непотребно, то осећање руши све. Руши све снове, све циљеве и сву мотивацију и веома је тешко излечити се. У приликама када ми се ово дешавало осећао сам се као да плућам у празном простору, без циља и сврхе.

Тешко је наћи свој пут из ове празнине, али то је задатак који сваки човек мора да испуни. Све зависи од тога како неко одлучи да реагује на бол у души, да ли ће да се бори са тим осећањем и да настави свој живот или ће да се препусти и да одустане. Верујем да је најбољи лек за бол у души један дуг и искрен поглед у огледало. У свом одразу видимо колико смо расли и напредовали, а видимо и места где можемо да напредујемо још више. То нам даје снагу и вољу да гурамо даље и победимо овај бол.

Када душа заболи, то није лако, али морамо да наставимо даље. Треба да здробимо негативне емоције, покупимо сопствене крхотине и заменимо их још већом жељом да испунимо своје снове и будемо срећни.

IV МЕСТО

Ајла Црновршанин, 7/2

ОШ „Светозар Марковић“
Сјеница

Кад се светла погасе, кад тишина ућути, кад мисли утихну, осетиш тугу, чујеш плач. Ко плаче? Плаче душа. Неки чудан бол, нешто пара срце, нешто стеже у грлу, губимо себе, тражимо спас, желимо да престане.

Сваки бол можемо излечити, таблетом за болове, неким сирупом, неким чајем. Али најтежа бол је она бол душе, најјаче боли, а не знамо где је. Кад душа заболи, боли нас и тело, боле нас дани, боле нас јутра, понајвише ноћи. Боле нас кораци, боли нас будућност, боле нас сати. Душу не могу излечити никакви лекови, фластери, операције, трансплатације. Душу може излечити онај ко је и повредио, могу излечити наше позитивне мисли, може је излечити нада у неко боље и лакше сутра, могу је излечити разговори а понекад и тишина. Али неке повреде на души не може излечити ни време, јер време нас само научи како да живимо са болом који носимо у себи, одузме нам део нас али и нас ојача.

Ако вас нешто заболи, желим да брзо прође. А оно што највише желим је да не осетите бол душе. Јер бол душе је некад бол живота.

IV МЕСТО

Катарина Зекавица, 7/4

ОШ „Светозар Марковић“
Сјеница

Хладно, суморно јутро, прети да ће бити такав цео дан. Нека тежина се осећа у ваздуху. Тешки оловни облаци притискају мој мали град, пролеће понека пахуља снега, најављује почетак зиме. Сећам се...

Посматрала сам све то из своје топле собе. У једном моменту облачим своју јакну, стављам капу, шал и рукавице, на ноге обувам своје жуте чизме. Излазим из куће и излазим на улицу, газим по већ иструлелом лишћу. Зима ми се увукла испод топле одеће. Док тако безциљно корачам, наилазим на уличног продавца кестења. Купим печено кестење и кренем даље. Иза себе чујем гласић који ме дозива: „Секо, секо, дај неки кестен, јако ми је хладно, од јуче седим овде, јако ми је хладно.“ Окренем се и видим девојчицу која босонога седи на картонској кутији, испред ње неки ситан новац и ништа више. Вратила сам се назад и дала сам јој све кестење које сам купила. Руке су јој биле хладне као лед, очи су јој сијале

неким чудним сјајем, чини ми се да су биле пуне бола, туге и суза. Осетила сам неки грч у желуцу и неки немир у целом телу. Да ли тако душа боли? Искрено, нисам нашла одговор на то питање. Скинула сам свој шал и увила девојчицу. Отишла сам до оближње пекаре, купила сам јој кифлу и јогурт, а она ми је умиљатим гласом рекла „Хвала, секо“. Нисам ни могла да је питам било шта, не знам да ли има родитеље, само сам је помиловала по главици и кренула назад кући са кнедлом у грлу, носећи девојчицу у мислима. Било ми је много тешко, сама сам себи постављала питања на која нисам знала одговор.

Једино што сам знала јесте да није праведно, али ми је и на неки начин драго то што осећам, јер оно што нас чини људима је способност да осећамо тугу и бол, и да схватамо туђе проблеме и недаће. Желим да подигнем свест људима да помогну колико год могу малишанима без родитеља.

И сада док ово пишем, обузима ме нека бол у грудима и неко струјање чудног осећаја, али сам сигурна да то душа боли.

IV место

Кристијан Максимовић, 7/1

ОШ „Олга Милошевић“
Смедеревска Паланка

Кад душа заболи...
нешто ме кида и ломи,
нешто је много болно.

Не могу да дишем,
ову песму, Матеја мој,
само за тебе пишем.

Када неко напусти овај свет,
кажу да је пошао вечној кући,
али где си ти кренуо тако мали,
међу оне што су вечним сном заспали ?

Дечаче, мој мали
и анђели су пред тобом
погнули главе и тихо заплакали.

IV место

Срна Марковић

ОШ „Олга Милошевић“
Смедеревска Паланка

У твојим очима осећам Спокој,
оазу мира, коју ми нико не може одузети.

Свака твоја суза, усталаса мирно море,
валове што ломе
свако срце пред собом,
кад ме душа заболи.

Твој трептај ми ствара ноћ са пуно звезда,
почиње моје спокојно путовање,
које обасјава дубоко плаветнило у твом оку.

Када је мирно плаво море,
и када звезде заиграју,
знам да је време
да кренем.

IV место

Ива Стефановић, 7/5

ОШ „Др Јован Цвијић“
Смедерево

Када човеково срце престане да куца, тај човек никада не одлази, већ вечно остаје у сећању.

Бити у основној школи је најлепши период. Кренули смо у пети разред и одвојили се од наше учитељице Оливере Поповић и добили разредну. Често смо долазили код ње да је посетимо, јер нам је свакодневно недостајала, иако је била са нама у школи.

Почела је корона, а са њом се угасило много људских живота. Хтели смо сваки дан, колико год можемо, да дођемо и да разговарамо са њом, јер нам је била као друга мајка.

Одједном, ње у школи нигде није било. Сазнали смо да је наша учитељица у болници због короне. Нико ни слутио није да се може десити нешто трагично. Знали смо да је она један велики борац и да ће, као и све до сада, добити ову битку.

Почео је летњи распуст, као и свака друга особа излазила сам напоље са друштвом. Свануло је

јутро, мама ме је пробудила и рекла: „Дођи, имам нешто да ти кажем.” Била сам јако забринута јер нисам знала шта ће да ми саопшти. Када сам чула реч УЧИТЕЉИЦА, слутила сам да нешто није како треба, јер је већ два месеца у болници. Мама је само села поред мене и кренула да плаче. Одмах сам знала да је оно што мислим. Наша учитељица Оливера Поповић је изгубила битку за живот и преминула. Загрлила сам маму и заједно са њом плакала. Био је то излив емоција и туге. Да тако дивног човека, учитељице, више нема. Ништа није више исто као пре, када закорачимо у школу, осећамо ту празнину, она нам сваког дана недостаје.

Изгубити драгу особу је највећа бол и једноставно морамо да се изборимо, подигнемо главу, и наставимо даље. Она ће заувек бити у нашим срцима.

IV место

Анастасија Пајковић, 8/1

ОШ „Милија Ракић“
Церовац

Има дана тешких, кад душа заболи,
када те све мучи и не да ти да збориш.

Тада мислиш да си сам,
да нема никог да ти угреје длан,
и да проблем твој решења нема,
и да све што мислиш, тешка је шема.

Али, не брини, ту сам ја,
да ти пружим срећу и загрејем длан.

Све твоје проблеме да решим,
да те осмехом утешим
и то тужно лице песмом разведрим...

Бићу ту, шта год било,
да л' те болело срце ил' евентуално душа,
моје срце је увек ту да те пажљиво саслуша.

Нема те силе, толико моћне
која ће нас раздвојити, кад душе заболе.

Разумем те ја, и јасно је ко дан,
свако је био у тој позицији, то знам.

Али, када се освестиш знаћеш и ти
да је лакше проблем поделити.

Реци само, немој крити,
јер ћутањем само ћеш тужнији бити.

Кажи тихо, гласно ил' нечујно,
и биће ти лакше, како год срочио.

Осмех ће ти бити звезда водиља,
А ту сам и ја, у радости и жалости,
верна пратиља.

Само ми реци у чему је проблем,
све је лакше када се на пола подели,
јер се онда и душа развесели.

Два бића ће се узајамно тешити
и најстрашнији проблем скупа ћемо решити.

Било решење као матиш тешко,
успећемо заједно
и твоје лице ће озарити стари смешко.

IV место

Сања Чоловић

ОШ „Др Драгиша Мишовић“
Чачак

Икарова песма

Волела сам себе.
Била поносна на свој рад
и свој лик.
Желела сам да ме и други воле.

Испрсила бих прса и шетала
да сви виде мој понос.
Неки су ми се дивили
Неки ме у тајности мрзели.
Било је у реду – волела сам себе.

Пркос би преовладао мојим бићем
У жељи да покажем надмоћ
и останем запамћена као велика.
Раширих крила, бејах спремна на све.
И границе ми није било.

Небо...
Земља...
Они су мој калуп
Спутавају ми величину.

Дижем главу, посматрам те,
Небо.
Тебе, свог непријатеља.
Јединог себи равног.
Спремна сам те поразити.

Спуштам поглед, грчи ми се лице.
Гледам и на тебе, Земљо,
Грдни душманине
На право место ставити те морам
и уздигнути се изнад нивоа твога.

Ширим руке, ноге.
Спремам велики скок
највећим силама пркосити желим.
Осећам да морам.
Да хоћу.
Да могу.

Скачем високо. Највише.
Ближе те видим, небо.
Гледаш у мене,
готово се смејеш.
Руком ме сабијаш ниже,
Враћаш на своје место.
Приближавам ти се, Земљо,
гледамо се ближе.
Мрштиш се, бес ти испуњава очи,

Срце твоје тврдо постаје,
А ја тачно на њега падам.
Сломих се у парампарчад.

И страшан осећам бол.
Руку, ногу, зуба...
А највећи је у души.
Она се кврчи, плаче, копни.
Цело ми се биће руши.

Ја ово да издржим не умест.
Хвата ме језа,
понос ме боли.
Поново сам на своме месту,
тамо где одувек припадам.
Тамо где је бол издржив
све док тиха бивам.

Прса се у себе увукоше.
Главе благо погнуте
шетам мирније светом.
С миром се лакше носим,
а кад понос заголица
Душа се болно згрчи,
у знак сећања
на неславно свршени лет.

V
место

Немања Јовановић

ОШ „Јанко Веселиновић“
Београд

Хенри

Хенри беше дечак мали
Који је живео у мојој глави.

Када ми га је било доста,
Одлучио сам да се бацам са моста.

Хенрија сада титула чека,
А за мене више нема лека.

Хенри, постао си моја главна тема,
Решио си ме свих проблема.

Мајко добила си бољег сина,
А мене ће изјутра однети плима.

V место

Миња Николић

ОШ „9. српска бригада“
Бољевац

Живот није жвака,
купиш је, сажваћеш и пљунеш.
А на то жвакање потрошиш сву снагу овог света.
И живот се не купује.

Кажеш, живот су дела?
А шта ћемо са децом
која своја дела нису ни стигла да започну?
Шта ћемо са њима?

Еј, животе, смири главу.
Не гаси се у деци
Која се болу предају.

Опет кажеш, живот су дела?
А шта ћемо са њима?
Са децом, којима је дело чак и кад удахну.
Не лудуј животе.
Године ти нису неке, па да се сладиш
и угасиш кад желиш.

Животе, саслушај ме.
Они не желе да лудују као ти.
Они не желе да повраћају поред ве-це шоље,
док се не отрезне.
Они не желе да разгласе целом крају
да су у дербију победили...

На крају...
Није ни битно...
Јер...

Опет си отишао.
И опет немаш одговор.
А живот су дела
која ни живот сам не може да схвати.

V место

Душан Мамула

ОШ „Марија Трандафил“
Ветерник

Душа је она искрица која чини живот. Она попут безброј лептира заигра у срцу када смо срећни. Живот би био савршен када бисмо могли осећати само игру лептирића. Најтежи су они тренуци када се искрица нађе у олуји и доживи бродолом.

Након завршетка школске године, жељно сам очекивао долазак деде и бабе који живе у иностранству. Припремио сам сведочанство, са свим петицама. Много ми је значило дедино: „Браво Дуле!“. Био је јако поносан на моје успехе.

Време проведено са дедом увек је било савршено. Најтеже су нам падали растанци. Свима је било јако тешко. Договорили бисмо се када ћемо се опет видети. Ко је у тим тренуцима могао да помисли да следи бродолом. Да сам могао знати да је то последње „збогом“, чвршће бих га загрлио. Вероватно бих тражио да остану још мало. Да сам знао...

Месец дана након нашег растанка деда нас је напустио. Мој деда Душан, по коме сам добио име. Деда који би ми звезде са неба скинуо да сам

пожелео... Остале су само успомене, које чувам дубоко у срцу и души

Када изгубиш некога ко ти је веома важан у животу осетиш како душа заболи. Схватиш да је твоја искрица доживела бродолом. После сваке олује, небо се разведри и засија сунце. Знам да деда не би желео да будем тужан. Одлучио сам да упишем медицинску школу, да будем хирург и спашавам људске животе. Деда, да се поносиш и горе, међу звездама!

V место

Ања Пљакић

ОШ „Милунка Савић“
Витановац

Душа, то је део нас који се не види физички, али када заболи, тешко се лечи и тешко зарастају ране које су остале на њој.

Када кажемо да нас душа боли због некога, мислимо на особу коју волимо и до које нам је много стало, која нам значи исто колико и наш живот. Ако сместимо љубав у нашу душу, онда је то део нас, и када губимо ту љубав, нестаје и тај део у ком је била смештена, било да је то љубав према вољеној особи, породици или нечему што нам испуњава живот и чини нас срећним. Исто тако, када нама драги људи пате и наша душа саосећа са њима и чини да и ми осећамо исту бол. Ја сам још дете да бих знала како стварно душа боли, али ипак мислим да сам то осетила.

Као што сам рекла, тешко нам је када изгубимо неког до кога нам је стало и кога волимо. Мене је душа много заболела када ми је преминула моја баба Верица. Тај осећај је тешко описати. Иако

се то десило пре неколико година, она ми пуно недостаје. Фали ми њена топла реч, њена подршка и разговор са њом када сам тужна.

Била је добра особа, увек насмејана и спремна свима да помогне. Са њом сам провела много лепих тренутака, све ми је било допуштено. Када сам била мала, дозвољавала ми је да је шминкам, да јој лакирам нокте и правим фризуре, иако то сама није радила, а наравно ни ја то тада нисам радила добро. Ипак, за њу и мене је то било лепо проведено време у смеху и срећи.

Жао ми је што болест не бира само лоше људе, већ ми се некако чини да са овог света прво одлазе најбоље особе. Тог дана када је она отишла, нестао је део моје душе који је био посвећен њој.

Када разговарам са мамом о животу, схватим да нас кроз живот чекају добри и лоши догађаји и да наше срце мора све да поднесе, јер живот је неумољив и морамо му се прилагодити. Тако сам се и ја прилагодила чињеници да моја бака није физички са нама, али ћу је вечно носити у срцу и души.

Човек доживи много успона и падова, много срећних и тужних тренутака, али све је то живот и кроз све фазе се мора проћи да бисмо били јачи и сигурнији у себе, да сваку препреку пређемо успешно и кроз трње и кроз цвеће.

V место

Владимир Међеши, 4. разред

ОШ „Нестор Жучни“
Лалићи

Тог јесењег јутра је пљуштала киша и дувао је хладан ветар. Мама је паковала кофере и нас двоје смо се иселили код баке и деке. Сестра није желела да пође са нама, остала је код тате.

Неколико година су у нашем дому становалаи бол и туга. Сестра је често викала, плакала, била је непослушна. Када би сломила играчку, тата би јој одмах купио нову. Када би шутирала врата, тата би јој куповао слаткише да престане. Нисам могао ни да једем, ни да учим од галаме. Мама и тата су се често свађали, а онда су нам једног дана рекли да ћемо се растати.

Седео сам на кревету и био сам замишљен и тужан. Питао сам сестру да ли жели да се игра са мном, али она то није хтела. Драже јој је било да шета бакиног пса. Приметио сам како мама у кухињи плаче. Сузе су јој се сливале низ лице, а она је руком брисала образе да не приметим. Очи су јој биле црвене, а поглед мутан. Глас јој је задрхтао.

„Мама зашто плачеш?“, упитао сам. „Тешко ми је што се не слажемо“, одговорила је мама. „Друга деца су радоснија. Родитељи их васпитавају подједнако, да се воле и да не пркосе једно другом“, рекла је.

Без обзира што ћемо се раздвојити, виђаћемо се често и увек ћемо бити мама, тата, сестра и брат. Мама ме је чврсто загрлила и у мом оку је заблистала суза.

V место

Милан Поповић, 4. разред

ОШ „Нестор Жучни“
Лалићи

Душа зна да заболи, мада није као прст, колено, стомак или зуб. Попијемо лек или сируп да прође. Када душа заболи, лека нема. Бол је чудан и јак, а не знамо где боли.

Хладан бол који изједа у грудима и против кога не можемо ништа. Када смо тужни због смрти нама драге особе, када нам настрада омиљени кућни љубимац, када нам је неко драг болестан. Заболи понекад због неправде, због нечије љубоморе или зависти, када ме симпатија не погледа на одмору.

Душа је некаква творевина која не може да се види ни опипа, али итекако може да се осети. Душа је карактер једног човека, његова добра особина и његове врлине, јер неко је „душа од човека“, а за некога кажу: „Овај је као без душе“.

Душа је део нас, душа смо ми, не кажу људи цабе: „Душо моја лепа“ или „Миришеш као душа“. Када се неко умори каже да му је душа у носу, када се неко уплаши каже да му је душа сишла у пете,

када некога волимо кажемо да смо му душу дали. Када неко учини нешто лоше тада се чује „где ће му душа?“ Када неко умре опет се чује нешто страшно: „Душа га је напустила“.

Душа зна да заболи, али душа је и нешто лепо, топло око срца. Она може да дотакне сећање на познате песме, старе фотографије, мирис. А за бол који загризе и убоде, лек је смех, мир и благостање у животу и породици.

V место

Новак Мишковић, 4. разред

ОШ „Нестор Жучни“
Лалићи

Мали сте, не знате ви шта је бол. Често сам чуо одрасле како то говоре деци. Како не знамо? И те како знамо, од оног бола када разбијемо колено, до онога када нас боли душа и стеже нешто у грудима као и одрасле.

Много пута, за ових десет година живота, сам се растужио. Било је то безброј пута због играчке коју сам желео а нисам добио, или када ме мама није пустила да се играм са другарима. Али има једна бол, која је стално у мени, то је бол јер тата није свакога дана са нама.

Мој тата вози камион по целој Европи. Долази кући једном месечно на неколико дана. За време годишњег одмора, проведем више времена са њим, али знам да ће опет отићи и да ћу опет бити тужан. Недостаје ми дружење са њим, причање, играње фудбала, пецање.

Често када сам сам размишљао о њему и замишљао шта би смо радили да је поред мене. Знао да и њега боли ова наша раздвојеност.

Додатно се растужим када видим своје другаре како са својим очевима одлазе на пецање. Тата и ја волимо да пецамо, али немамо често прилику да то и радимо. Болно је и када други очеви дођу на утакмице, а мог нема да ме бодри.

Када не успе да добије слободне дане за празнике, е тада ме све боли, а не унем никоме то да опишем. Празници су ту да породица буде на окупу, да се друже, забављају. Њега нема, а делић мене је негде далеко. Прослава мога рођендана је тужна када он није са мном. Тада гасим свећице са жељом да тата буде на мом следећем рођендану.

Жао ми је што тате нема да ми помогне око неких ствари које не могу да урадим сам, а онда да се дивимо нашем успеху. Само ме спасава телефон помоћу којег се сваког дана видимо и чујемо.

Колико год били раздвојени, тату волим највише на свету. Одрасли нека схвате да и нас мале често зболи нешто у грудима. Кажу да она не постоји, али душа зна да боли.

V место

Николина Васиљевић, 8/3

ОШ „Васа Стајић“
Мокрин

Осмех и добро расположење људима доносе мир и спокој. Само један трен и човеков живот може да се преокрене.

У животу се дешавају лепе и мање лепе ствари. Често сам чула како старији кажу: „Све ће бити, само да је човек здрав“. И то је истина, верујте. Кад си здрав, осмех ти са лица не силази.

Своју мајку познајем веома добро. Сваког дана проводимо време заједно. Причамо, саветује ме и делимо загрљаје, нежне речи. Од једног тренутка учинило ми се да је на њеном лицу нестало оног сјаја. Забринутост у њеним очима је свакодневна, а моја вера у победу њене болести је све већа. Данима сам размишљала о томе шта то моју маму мучи.

Једног дана радиле смо заједно у башти. Мамина снага и амбиција да посао приведемо крају помогле су ми да време брже прође. „Још само ово“, рекла је мама. Одједном, у њеним очима сам запазила сузе. Помислила сам да су то сузе од сунца. Међутим, мама је већ била на

земљи. Потрчала сам према њој. Дозивала сам је, покушавала да је подигнем. Кроз главу су ми пролазиле различите мисли: „Шта је то са мојом мајком? Да ли јој то скида осмех с лица и ствара бригу у њеним очима?“ Била сам преплашена и стезало ме је нешто у грудима. И данас се потресем када помислим на мајчино здравље.

После много испитивања, сазнали смо од које болести болује моја мајка. Ретка, још увек неиспитана болест која се може залечити, али не и излечити. Тегобе су скоро свакодневне. Та жена је права лавица, бори се и не попушта. Са осмехом ме буди и успављује.

Од тада сам осетила како је то кад душа заболи. Родитељи су се побринули да имам безбрижно детњство. До тог момента нисам знала за такав страх и бригу. У моју душу се крадом уселила стрепња шта ће бити са мојом мамом. Сви смо ту за њу и не дамо јој да клоне. Када јој је лоше, осетим велику тугу, али се не дам. Не желим да јој то покажем, већ да јој олакшам сиве дане. Бригом и осмехом уз маму сам свим срцем. Љубављу и великом подршком сви у породици помажемо јој да лакше научи да живи са таквом болешћу.

Дан када сам се уплашила за своју мајку био је најтежи за мене. Никад ме душа није тако заболела. Преко ноћи сам сазрела и схватила да човек мора да научи да живи са оним што не може да промени.

V место

Бојана Вукобрат

ОШ „Васа Стајић“
Мокрин

Ментално здравље је веома важно, данашње друштво и млади не обраћају толико пажњу на њега. Често се дешава да је пуно младих, али и старијих људи срамота да причају о својим осећањима и проблемима. Пречесто људи крију своје проблеме и мисле да нису решиви. Постоји много проблема код људи. Ниједан проблем не можемо назвати великим или малим. Сваки проблем има своју тежину. По мом мишљењу, најтеже је кад душа заболи због губитка драге особе, смртног случаја у породици, развода родитеља...

Прича коју ћу вам сада испричати говори о једној девојчици по имену Емили. Емили се недавно преселила из села у један од већих градова. Она је по природи била веома ћутљива, тиха, повучена у себе. Тешко јој је било да упознаје нове људе. Била је социјално анксиозна. Имала је фобију од упознавања нових људи, њиховог мишљења и тога да ли ће је прихватити такву каква је. Стицајем околности, морала је да се пресели у град. Родитељи су били забринути и

желели да јој помогну. Охрабривали су је да ће у новој школи бити добро, да не треба да се плаши него да се радује што ће упознати нове другаре. Обратили су се за помоћ и психологу.

Послушала је све савете и одлучила да победи свој страх. Првог дана у новој школи пришла је једној групици деце из школе. Удахнула је дубоко и кренула према њима, када им је пришла представила се и наставили су разговор. Када се разговор завршио, Емили је била пресрећна зато што је почела да превазилази страх од људи. Испричала је све родитељима. Били су пресрећни и поносни на своју девојчицу. Пао им је камен са срца. Нема веће радости за родитеља од осмеха на лицу свог детета.

Ипак, Емилина срећа није дуго трајала. После недељу дана дружења, Емили је сазнала да су њени нови пријатељи испричали целој школи како је чудна и да треба да је избегавају. Када је Емили то чула, цео свет јој се срушио. Деца у школи су почела чудно да је гледају и избегавају. Разне измишљене приче о њој кружиле су по школи и то ју је додатно болело. Није имала срца да то каже својим родитељима, јер су били искрено срећни због ње после дуго времена. Није имала снаге да им одузме ту срећу. Једноставно је пожелела да нестане и да је сви забораве. У једном моменту хтела је да дигне руку на себе. Толико јој је било тешко и душа ју је болела. Осећала се мање вредно и размишљала о томе зашто је другари не воле. Много је била несрећна. Није желела да живи такав живот у ком је сви одбацују, вређају је и понижавају. Није знала како то да промени.

Ако би урадила нешто себи, родитељи би били много повређени и кривили би себе. Тешко би то прихватили, јер је била једино дете. То није долазило у обзир. Емили је одлучила да настави свој живот колико јој год тешко било и да се избори за себе. Дуго времена је требало да научи да је све то не дотиче и да стекне најбољег пријатеља за цео живот. Љубав и подршка родитеља нису јој дозволили да одустане од свега.

Сматрам да је социјална анксиозност једно опасно стање и да због ње може доћи до смртог исхода. Није лако особи која се осећа невољено, неприхваћено и не види излаз. Не смемо дозволити да младе особе себи одузимају живот и затварати очи. Нешто што за нас није проблем, може некој осетљивијој души да скрати живот. Љубав, разумевање и подршка околине помоћи ће људима чија душа много боли да нађу свој мир.

V место

Теодора Марјановић

„Стеван Јоксимовић“
Рогачица

Душа трпи најсрећније и најболније тренутке. Срцем волимо, а душа осећа.

Свако од нас је некад осетио да га душа боли. То није попут физичког бола. То је беспомоћност и страх од губитка. Бол који обузима цело тело, а таблете не помажу. Губиш апетит, вољу за радом, па чак и вољу за животом.

Осетила сам да ме душа заболела кад је тата отишао у болницу. Човек који никад није био болестан, одједном животно угрожен. То време ишчекивања и страх од помисли на губитак вољене особе довела је до толиког бола да сам осећала како ме нешто гуши и стеже у грудима. Беспомоћност и тешкоћа, а истовремено и снага, да никоме не покажеш свој бол. Знала сам да то боли и остале, гледајући мајку како крије сузе и забринутост да ми не осетимо. Схватиш да мораш бити јак, па чак иако боли. Али са вером, све се издржи. Душа боли, али се и опорави и бол се заборави. Замислите да вам је свеједно и да нема осећања, како би то изгледало.

Бол је саставни део живота. Ипак, најгоре је патити сам, без ичије подршке и разумевања. Зато увек испричајте, поделите оно што вас мучи и душа ће сигурно мање да боли.

V место

Миљана Милошевић, 8/2

ОШ „Иво Андрић“
Ниш

Тешко је пронаћи некога ко је вредан поверења. Веома сам повучена, те сматрам да нисам најбољи саговорник. Незахвално је причати о пријатељству из угла моје генерације. Превише је ароганције, неоправданог самопоуздања, похлепе... Живот је саткан од успона и падова, ситница, погрешних и правих избора. Важно је пронаћи ослонац.

Сара, моја комшиница, живи педесет метара од моје куће. Иако сувише мала, или ја само тако мислим, има став промућурне особе. Она је једина којој верујем.

Било је лепо јесење вече (пре две године). Седеле смо на љуљашкама, причале и посматрале фасцинантне звезде. Колико су далеко од нас, а тако светлуцају. Атмосфера је била мирна (без пуно људи око нас). Погодила ме је тишина.

„Да ли те подсећају на некога?“, питала ме је.

„Могу да подсећају.“

Добила је одговор. Она је за своје године врло зрела. Било јој је довољно да схвати. Љуљашка престаје да се љуља, а ја силазим.

„Знаш, оне које волиш, мораш да поштујеш. Некада неће бити ту”, проговорила сам. Тишина...

Онда се појавио он. „Па то је комшија!”, узвикнула је Сара преплашено.

Прва каменица погодила је мене, а потом је Сара задобила ударац. Не оправдавам насилничко понашање, али била сам принуђена да одбраним Сару.

Пљус! Узвратила сам му шамарчином. Покушао је да ми узврати. Иако ме је повредио, ништа нисам осетила. Сарино присуство вадило је трн из мог рањеног срца.

Ма колико било тешко, прави пријатељ је увек ту да утеша, подржи и исцели најљућу рану. Сара је мој мали драгуљ, благо мог живота. Искрено пријатељство је вредност која нема цену. Права вредност не тражи објашњење и оправдање. Ако заиста вреди, преживеће све недаће.

V
МЕСТО

Алекса Живковић, 8/4

ОШ „Иво Андрић“
Ниш

У хладној ноћи,
Док снег веје,
Једна рука душу греје.

Када мраз се спусти
И прозоре шара,
Опет једна рука
Магију ствара.

Кад срце тугује,
Пружи ми руку,
Одагнај страх,
Однеси муку.

Када је тешко,
А срце би да врисне,
Моју хладну шаку
Једна рука стисне.

У тишини пева,
А светли у мраку.

Треба ми та рука
Као Сунце зраку.

Уз мене буди и запевај
Са мном најлепшу баладу.
Заувек ми пружи руку,
Заувек ми пружи наду.

V место

Дина Папић, 5/1

ОШ „Светозар Марковић“ Сјеница

Сваког је бар једном заболела душа. Тада ми, иако несвесни, заједно са душом идемо на један пут, пут ка срећи.

Понекад не желимо да живимо само због проблема и лоших особа. Нешто крене да нас стеже за врат, након тога сребрни бисери теку низ наше лице, а неки гласић у глави и у срцу почиње да вришти. Дешава се да нас заболи рука, нога, глава, али то има решење. Одемо код доктора, узмемо таблете, мелеме, сирупе. Али шта узети кад душа заболи? Ја ћу рећи. Ништа. Не постоји таблета ни сируп који ће нам излечити бол у души. И тако. Постанемо депресивни, желимо да постанемо земља или да заувек заспимо и да се никада не пробудимо.

Живим у граду где је срамота причати о овоме. Много људи би рекло да жели да иде код психолога, али ћуте јер им је битно мишљење других људи. Ја не идем код психолога, али кад ми је тешко и имам кнедлу у грлу причам сама са собом. Замислим да сам ја нека друга особа и да се сама себи поверавам. У већини случајева

вас душа боли због битних особа, али и небитних које су опседнуте вама и очајнички желе ваш живот. Ми не треба да се узнемиравамо због њих, јер душа је као неки балон. Ако дамо тај балон неком ко га не заслужује онда изгубимо и балон и поверење у људе. Разочарамо се. Душа некако увек у овом свету буде повређена, и онда се човек навикне да прима ножеве у срце.

Сви ми пролазимо кроз проблеме и патње. Неко их преброди лакше, а неко теже. Али никада нас не треба бити срамота тражити помоћ и поверити се другој души. Јер душа душу најлепше разуме.

V место

Милица Марковић

ОШ „Херој Иван Мукер“
Смедеревска Паланка

Ја сам Милица Марковић и волим своје име, али не волим неправду! Тачно је да имам само четрнаест година, али ја са својих четрнаест година размишљаам логичније него неки људи од тридесет.

У последње време често се дешавају ствари које имају веома јак утицај на мене, поготово силовања. Имам много питања у вези са овом темом, ово ме веома мучи. Страхујем да ћу једног дана морати очи у очи да се суочим са неким ко је силоватељ. Шта ако одабере баш мене? Мислим да знам шта бих урадила.

Мама, бака и све старије жене причају ми како сам ја женско, како би требало да се лепо понашам, да будем женствена и послушна. Могу да им испуним то што желе, али наравно да не бих слушала неког ко ми наређује шта треба да радим. Ја лично сматрам да сам довољно јака и паметна, да својом главом и својим срцем могу да победим све и да је то што имам у себи јаче и од ножа и од претњи. Имам такав карактер да једноставно не подносим било кога ко жели од других оно што

они не желе, ради све како он хоће, осећа слободу у напастовању, осећа се испуњено док то ради.

Ко је он да ускраћује моју слободу, ко је он да уопште тако размишља, да тако нешто уради, а најстрашније од свега је питање зашто је на слободи. Зашто је пуштен из затвора? Да ли се можда молио Богу док је радио најгоре кривично дело које постоји на овом пропалом свету, па су га зато пустили? Он мисли да може да ради шта хоће, али није баш тако. Он женски род очигледно доживљава као најслабије играчке са којима ће да ужива у игри само једанпут и да их упропасти за цео живот. Али жене су јаке и могу да се изборе са овим. Ако полиција не може и не жели да се избори са овим, има ко може и жели.

Радо бих подржала све штрајкове, протесте и демонстрације широм света. Свет је јако мали и у њему нема места за лоше људе попут пљачкаша, убица, насилника и силоватеља! Мислим да такви људи не заслужују да иду затвор, већ у Пакао. Људи који не могу ни да преброје злочине које су починили, људи који се не кају због свега, људи који не планирају да престану и људи који не желе да одустану од лоших дела, такви људи не заслужују да живе овде. Жене имају своја права, своје жеље и своју слободу. Жене су мајке, жене су ћерке, жене су сестре, жене су краљице!

Размишљам о томе коју средњу школу да упишем. Размишљала сам о Полицијској академији да бих спречавала такве злочине, али мислим да је психологија боља опција. Помагаћу женама које су жртве силовања да се изборе са тиме и постану још јаче. Желим да силоватељи никада не ходају слободно овим светом.

V место

Емилија Кулић, 8/1

ОШ „Свети Сава“
Смедерево

Загледам сваког пролазника
Путника намерника. Ко зна?
Можда си то ти, спреман да почнемо опет.
А можда си ти одавно заборавио.

И тако у бескрај – да ли си то ти?
Или ја само халуцинирам.

Срешћемо се опет.
Твој хладан, скоро мртав поглед,
И ја. Пуна наде за нас.

Колико год твоје грубе речи цепају моје срце.
Колико год ме душа болела, волим те.

Боли ме што неће бити као пре.
Људи и осећања се мењају.
Али наша прошлост
И бол у срцу који осећам када те неко спомене
Неће никад.

V место

Маша Целабџић, 6/1

ОШ „Иван Горан Ковачић“
Суботица

Душа је огледало човека. Кад патимо онда се каже да нас душа боли. Тада се осећаш повређено, усамљено, изневерено или се осећаш као да си ти крив.

Туга и бес су осећања с којима често не знамо како да се изборимо. Правимо се као да је све у реду и тада је најтеже. Као да боли више кад се смејем него кад плачем. Некад се све емоције и догађаји о којима превише размишљам накупе! Они су као згужвани папирџи које неуспешно покушаваш да угураш у малу кутију. Када схватиш да је то немогуће, онда треба да узмеш један по један папир и да их прецизно савијеш и организујеш им место. Сигурна сам да има и неких папира који су непотребни и време је да их бациш, направи места за оне који стварно заслужују да буду ту!

Ми, људи, сами себе знамо да растужимо, на пример тако што се издвајамо, превише смо повучени, избегавамо упознавање нових људи и слично, а по мени, највећи проблем је

преувеличавање. Можда те нешто јако растужи и душа те заболи, али заправо кад опет размислиш о томе шта ти је неко рекао приметиш колико је заправо смешно и како си могао да се нашалиш јер уопште нема смисла што би цео дан размишљао о некој глупој увреди! Како би избегнуо сва та лоша осећања, треба да постанеш опуштен и да будеш ти-ти.

Нормално је да душа заболи, и то је за човека, имаш право да будеш тужан. Све у свему, нико још није умро од туге!

V
место

Дуња Бачетић

ОШ „Нада Матић“
Ужице

Кад душа невина, мала, заболи,
То не могу показати речи.
То је кад срце жели да воли,
Ал' га нешто снажно спотакне и спречи.

Кад душа заболи, то је најгоре стање
Кад тачкице туге све више расту,
Кад живот сломи наше грање
Ко на великом, гордом храсту.

И сви знају како мучи, како боли
И како нешто јако у нама стеже,
Па живот невин, спреман да воли,
Тананим нитима за постељу веже.

И чудно је како свако то каже,
А нико не зна шта то стварно значи.
То је кад руке љубав траже,
Кад некоме туга из очију зрачи.

Кад душа заболи, ту нема спаса,
Нема никаквог од помоћи лека,
Па само остаје да без утехе, гласа
Загрљај смрти немирно чека...

V место

Душан Маринковић, 8/1

ОШ „Милија Ракић“
Церовац

Свима се некада десило да неко нама близак уради нешто што од њега никада не бисмо очекивали. Такве ситуације нам углавном тешко падну, посебно ако и ми имамо везе са тим догађајем.

Сваком од нас се много пута догодило да нас неко изда, превари или једноставно не уради нешто како је обећао. У том тренутку нам није лако, али увек морамо да покушамо да нађемо начин да пређемо преко тога. Наравно, много пута ће се догодити да је то веома тешко, али никад не смемо да заборавимо да саслушамо и другу страну приче. Када се то догоди, углавном нас не занимају оправдања и изговори, али то ипак може да промени много. Ми на то увек гледамо из најгорег могућег угла, али није увек све тако црно, можда иза свега постоји неки добар разлог, зашто је морало тако. Оног тренутка, када оправдања не буде било, у нама ће остати дубок и горак утисак због којег ће се нека лепа пријатељства растурити на комаде. Све ово је саставни део живота, људи долазе и одлазе, настају нека нова пријатељства,

а нека се растурају. У сваком случају, живот иде даље и не смемо дозволити да нас такве ситуације обесхрабре, јер увек морамо да имамо на уму да ће нам се такве ствари догодити још пуно пута у животу. Оно што сви морамо да знамо је да људи којима је стварно стало до нас, који нас воле, поштују и цене, никада неће дозволити да до такве ситуације дође, а исти ти људи ће бити ту за нас када наиђе неки тежак период у животу. Баш из тог разлога, немојте да будете престоги према људима око себе и не доносите одлуке пребрзо, јер у том тренутку, у афекту, можете рећи или урадити нешто што хладне главе никада не бисте урадили и временом ћете се кајати због тога.

Оно што је најбитније је да, када дође до овога, останемо јаки и да не дозволимо да нас нико и ништа обесхрабри. Никада не смете да дозволите да ви будете разлог због кога ће неко бити тужан. Увек постоји неко ко ће бити ту за вас и помоћи вам да превазиђете шта год да вам се у животу деси.

V место

Николина Пљакић

ОШ „Милунка Савић“
Витановац

Обично кажу – мачка као мачка,
Али мој Цико је најбољи и тачка.

Једна нога шарена, друга бела,
Истопила сам се када сам га први пут срела.

И онај његов сладуњав глас... Али,
То је сада само од тужних успомена спас.

За његов повратак моје срце се моли,
А свака суза што га више нема боли,

И неописив губитак из дна душе
И она сећања која се не руше.

То је мачка коју је имати било мило,
А сада се понашају као да га никада није ни било.

Али ја се не понашам тако.
И даље мене моја душа боли,
Јер нема више оног кога много волим.

Средње стручне школе

I МЕСТО

Ана Филиповић

ТШ „Никола Тесла“
Велика Плана

Једна сам од ретке деце која су због различитих околности имала прилике да живе у више породица и није ми нимало било лако због тога. Прве године свог живота провела сам у биолошкој породици. Затим сам премештена у хранитељску породицу, па сам из ње пребачена у усвојитељску. Сада се поново налазим у хранитељској породици. Напокон сам срећна и испуњена и не бих могла да поднесем да одем одавде. Овог пута имам потребу да пишем о себи и о породици.

Рођена сам у Новом Саду. Првих седам година свог живота провела сам у селу Обровцу код Бачке Паланке. Ту сам и кренула у први разред. Моју биолошку породицу чине: мама, тата, четири сестре и четири брата, од којих је један преминуо убрзо после рођења. Сви смо се радовали његовом доласку на овај свет и много смо патили када нас је напустио.

Мој отац је Мађар, тако да је моја породица католичке вере. Поштовали смо све католичке празнике и редовно смо одлазили у цркву. Тата је

поштен и вредан човек. Због његове доброте, људи код којих је радио су га често искоришћавали и нису му исплаћивали плату на време. Због посла којим се бавио, често је био одсутан од куће. Самим тим, када није било новца, није било ни хране. Тешко и сиромашно се живело, али смо ми и то мало што смо имали међусобно делили. Били смо у свему скромни и нисмо имали неке велике жеље, довољно нам је било што смо заједно.

Моја мајка је млада и веома намучена жена. Неговала нас је најбоље што је могла и знала. Нисмо били баш мирна и послушна деца. Поједини људи из комшилука су нам помагали када су могли, али је било и оних који нас нису волели и који су нам се подсмевали. Доста времена смо проводили играјући се у дворишту. Имали смо великог пса који се звао Рекс. Био је наш љубимац и наш велики чувар. Лајао је на све који би повисили тон на нас и који би покушавали да нам се приближе.

Једног дана су дошли социјални радници у пратњи неколико полицајаца и одвели нас од куће и сместили по хранитељским породицама. Мајка је вриштала и плакала. Преклињала их је да то не раде, али су јој они рекли да ће тако деци бити боље. Тада престаје и мој контакт са мојом биолошком породицом. Шест породица, четири школе. Било да се зове биолошка, усвојитељска или хранитељска, све су породице, али ниједна није иста. Из сваке сам понела неко ново искуство. Сада сам у породици која ме чини срећном и задовољном. Напокон сам пронашла саму себе и не бих поднела да одем било где одавде.

Највећа трагедија у мојој породичној историји је да су моји родитељи изродили деветоро деце, а да ниједно није расло са њима. Расути смо на све четири стране света и када бисмо се у пролазу срели, не бисмо се ни препознали.

I МЕСТО

Јана Станковић 3/1

Средња приватна школа „Вива Асја“
Крагујевац

Сами себи стављамо окове задовољавајући своје мисли, своје жеље. Разапети између свог духа и устаљених норми, у потрази за сврхом живота, за својим себичним идеалима, за својом слободом, у сталној борби сами са собом.

Како постати стварнији у сопственом животу, како постати свеснији те потребе за кретањем „напред“ које представља путању и тела и воље, а понајвише путању духа? Како се суочити са сталном, универзалном борбом која се одиграва у нама тражећи одговор шта је живот а шта су окови и мреже које спутавају ум, које спутавају душу?

Прича и причање или писмо и писање? Људи свашта раде са речима. Избацију их без размишљања и истресајући отпад својих мисли, потпуно забораве на особе око себе, на тежину својих речи. Забораве да оштрица речи директно сече срце, пара душу. Гласам за писање! Папир се не може повредити, моје речи остају скривене на белини која разуме. Ћути, трпи, а скромни шум белих листова пружа утеху до неког следећег

тренутка када чаша поново буде за коју кап препуна.

Можда нисам баш тип особе која се свакодневно може срести, можда ми је потребно мало више пажње или можда мало више самоће. Дођу тренуци у животу када не постоји проста дефиниција среће, када читајући роман схватиш зашто главни јунак бежи и од других и од себе. Лутање у самом себи као да постаје свакодневица коју прихваташ без поговора, без одупирања. Биле су године када је све летело и када ниједан закон физике није могао смирити ни мисли, ни осећања. Биле су године када се Њутн мешао са континентима, хемијске једначине са вековима. А сада? Какве су ово године? Неприхватања, несхватања, неразумевања, неприлагођавања.... Кажу да ће све проћи и да када више не можеш, тада највише мораш.

Туга притиска, тишти, а душа боли, боли сама и изгубљена. Постајем изганиник свог мрачног ума. Док у врата савести удара бол који из часа у час све јаче куца, осетим дашак ветра који у исто време и расхлађује и повређује. Мисао, осећање да време уништава душу разарајући ткање вере и снаге. Осећам се као честица у овом свету без значаја, у свету када се ноћне авети на дневном светлу расплићавају и остављају за собом само крик који зора пригушује својим светлом. Ту су гласови, ту су речи које одзвањају и које непоколебљиво воде ка непријатном осећању у сопственој кожи. Сумња у себе, сумња у друге, страх од изгубљених снова и преварених нада, стварају илузије, претварају непостојеће у постојеће, истину у

лаж. Реална стварност постаје неорганизована са поразбацаним фрагментима крвавих слика. Пролазности овог света у којем је човек изложен распадању и труљењу само на тренутак се супротставља визија лепшег, другачијег света који се назире само у наговештајима. И даље је ту бол, бол која изједа, туга која се надвија нада мношћу као какво чудовиште које само чека да жртва поклекне, па да је стави у чељусти и крволочно растргне. Ко ће помоћи да ова бол нестане? Чујем гласове, дозивају, или ја дозивам, али... Бол не престаје, не престаје самоћа, не престаје усамљеност. Самоћа као затвор, а усамљеност још мрачнија, заборављена тамница, из које се не види излаз, забрављена соба са зарђалим катанцем. У ту забрављену собу човек уђе као и у сваку другу, али одмах осети њену кобну намену. Својом једноличношћу излуђује. Сваког тренутка се смањује. Немилосрдно одузима сву слободу, гаси и последњи трачак наде. Исцрпљује душу. Гуши... Убија... Мрак, нема излаза, и онда знам да морам, морам зауставити ово крварење у души. У вртлогу сопственог распадања, желим да урадим све да бол престане. Ране на руци, крв, заустављају бол у души. Као да мисли сваком посекотином све више и више отупе. Глава се пуни маглом и сваки потез руке избацује из ума по мало бола, мало по мало. Крв, крв по рукама, крв свуда, мрачан спокој, изморена, празна, без осећања, само тело украшено свежим ожиљцима, само љуштура саме себе. Друштвено неприхватљиво, срамотно или само бол у души... Боље сам или горе? Жалим, постајем бесна на себе, тонем у мржњу према себи

и поново ране, сечиво, крв... Круг, нема излаза, нема краја... Осећам жељу за бегом од присилних задржавања, од ситуација у којима су нападнути делови мене, од самопрекоревања и самокривице. Осећам жељу за бегом од властитог тела, за бегом од самоповређивања. Како себе доживети? Како се повезати са самом собом, са својом душом? Кажу да ја то могу! Само нема пута, нема снаге, која треба бити већа од свемира, да схватим да сам само ја величанствени творац свог живота, да схватим да је сврха живота животу дати сврху. Немам снаге да нађем излаз из овог лавиринта који се зове мој живот.

Знам ја одлично да не могу променити свет, али морам лутати ка свом одредишту, мењати се, падати и устајти, морам упознати себе. Као да сам непресушни извор из кога час у танком млазу, час као силовита бујица, избија крв и бол, уобличавајући оно што се тако моћно дешава унутар моје душе. Трудим се да задржим најдубље унутрашње вредности које уздижу људско постојање као неписани пропис сопствене воље. Трудим се и надам се да ћу наћи и ја свој симбол за срећу, за успех, за испуњеност и сигурност.

Пролазе дани, слепи, без боје, укуса и мириса, бол у души је и даље ту у свим својим облицима, а ја хватам неухватљиво и сагледавам невидљиво.

II МЕСТО

Милица Мирјанић

ЈУ Медицинска школа
Бања Лука

Бреме

У клонулој души опет расте верем.
Тај трачак осјећаја слободе,
скрива се,
нема га.
Заточеник сам своје стварности.
Ћутим јер немам снаге,
урањам у пепео и оплакујем пјешчане наносе,
повремени јаук вјетра и јад ме заносе.
Затишје, ноћ.
Плач без суза тешко боли...
Оронуле сузе прекривају очи боје прољећне
маховине,
чују се посљедњи издисаји дана,
настаје ноћ, настаје тама.
Клонули борови око мене вијоре,
те иглице пуне немира,
суре дане броје.
Пролази ли оно што боли ако плачемо?
Сјај затворених очију и трачак наде,

покушавају ме повратити,
јер,
„...не руши све мостове, можда ћеш се вратити...”
Коме срце да дам,
срце као камичак среће,
које свако мало пада у заборав
или
у руке оном ком су ријечи змије.

II МЕСТО

Андреј Матић

МЕШ „Гоша“
Смедеревска Паланка

Душа, срж људске свести и разума. По мишљењу многих људи нешто надљудско што нам је са неба дато, по схватању других одбрамбени механизам, створен да би човек могао да живи сам са собом. Јер шта је човек без душе? Да ли је он само разумна машина? Да ли је уопште разуман? Шта је човек без душе? То је човек без снова и жеља. Човек без разума и свести. То је човек који није више ни роб, него ствар, безначајна хрпа мяса, човек само по спољашњости, а изнутра мало бољи од протозое.

Још од праисторије, човек је веровао у постојање нечега што га одваја од остатка животињског света. Нешто што му даје разум, нешто што му даје могућност да расуђује, да одваја добро од зла, нешто што га тера да машта и сања. Добро је позната прича о томе како су стари Египћани балсамовали своје мртве. Како би им у припремању тела за путовање на онај свет вадили све огране осим срца, јер је у срцу настањена душа. И када би тај човек отишао пред Бога подземља, његово би се срце мерило. Мерило би се тако да мора бити лакше од пера, јер човек

није достојан живота после смрти ако му је душа претешка. Диоген је Сократу доказао да је човек нешто више од двоножног створа без перја. Поред изгледа, човека заправо чини његова душа. Лако изводимо закључак да је човек ништа више него телотворење своје душе.

Душа је као орган. Расте и развија се са нама, сазрева, стари и умире. Али исто као и сваки део нашег тела она може бити повређена, рањена и сломљена. И када дође до неког таквог немилостивог догађаја она боли, и те како боли. Боли неописивом боли. Она се увија, ломи, крши, гори и крвари, она вришти, плаче, кука и јеца. Она се криви, уврће, уплиће и расплиће. И тако укруг, док не умре или не очврсне. Она на посебан начин јача, као врело гвожђе које улази у ледено хладну воду а не пукне. Не пукне јер не сме и не може, нешто је гони и тера да иде даље, да гази напред, да се кали као челик. Јача да би се поново усијала и истопила, истопила и очврснула, све док не буде јака као најтврђи камен на кугли земаљској.

И на самом крају остане само та душа. Оно што она скрива. Њене идеје, жеље и уверења. Њена машта, њена доброта или њено зло. Као таква она је безброј пута ломљена, паљена, цепана и крпљена, а опет стоји као наша једина заоставштина и задужбина. Једина ствар по којој ћемо остати запамћени. Једина која нас чини људима.

III МЕСТО

Сара Видаковић, 4/1

Средња ПТТ школа
Београд

Осећањима смрти
душа натопљена,
као заробљена птица без крила
у лицу равнодушна,
мистичних осећања
из срца осликавала се била.

Магла у очима
израсла није од јуче
данас се бориш,
а ка сутра те снага вуче.

Кад душа заболи
пожали се пријатељу
и он ће рећи колико те воли,
да му значиш
и да ће све лоше проћи
и бољи дани за тебе ће доћи.

Показаће ти лепоту света,
да осетиш моћ чудесног лета

и у себи пробудиш храброст,
испољиш из дубине свог духа
скривену радост.

Можда мислиш да борба
никад неће стати
и да твојој патњи нема краја,
али ипак ми смо само људи,
доћи ће и за нас трунке
мира Божјег раја.

Брат са братом и вера у Бога,
мисли су нам моћније
од сене злога.
Осећања не држи у себи,
дели и лоше и добро,
да срећа дође теби.

Ниси сам,
окрени се за собом,
усправи главу и погледај дан.
И даље си ту,
срце ти куца,
имаш шансу,
осети жар Сунца.

III место

Данијел Дурмишевић, 1/5

ТШ „Никола Тесла“
Велика Плана

Увек се дивимо храбрим људима који успевају да све потешкоће издрже. Неки људи не показују своју слабост. Испричаћу вам своју причу због које сам много тужан.

Моја прича почиње од раног детињства, у сиромаштву, беди, са моје две сестре, два брата, и са мајком и оцем. Ипак сам био мали, не могу свега да се сетим, али ћу ипак испричати онога чега се највише сећам.

Нас седморо смо живели у једној малој кући, сећам се да су биле три собе и једна мања просторија где смо се умивали. Моји родитељи су се трудили да нам приуште услове за живот, да могу да нам купе храну. Најгори тренуци су ми били када су браћа ишла да продају марамнице по Београду у Кнез Михаиловој улици, док су родитељи продавали старе ствари на пијаци.

Пролазили су тако дани, месеци и године... Док су родитељи радили, моја браћа, сестре и ја смо живели са кумом. Једног јутра сам се пробудио и чуо како неко куца на врата. Мој кум је отворио,

пред вратима је стојала социјална радница са полицијом. Изашли смо напоље и питали о чему се ради, полиција је рекла да имају налог за претрес куће. Ја сам се играо са полицајцем, док су остали претресали кућу. У једном тренутку, полиција је изашла из куће и рекла да се у кући налази дрога. Кума су ухапсили, док смо моја браћа, сестра и ја одведени у Дом за незбринуту децу.

У дому нам је било лепо, упознали смо учитеље и другаре. Једног летњег дана је дошла једна жена (моја хранитељица), учитељи су рекли да ћу ићи са сестрама у хранитељску породицу. Највише ме је болео растанак са браћом. Дошла су кола по нас и полако смо кренули ка Милошевцу. Стигао сам кући код хранитељице, веома добро су ме угостили и дочекали, а ја сам се брзо прилагодио тој породици.

Срећан сам што сам у хранитељској породици. Сестра и браћа ми недостају, а мајка и отац нажалост не! Заволео сам моје хранитеље као рођене родитеље, јер се труде да постанем добар човек и да успем да будем свој и да имам свој динар.

Ево, већ девет година како сам у хранитељској породици и веома сам срећан и захвалан мојим хранитељима!

III МЕСТО

Ивана Чепић

Средња економска школа
Пожаревац

01. 07. 2014. 00.47

Драги дневниче,

Јуче ми је било досадно јер смо пола дана били у кући, а пола смо ишли да шетамо (болела су ме леђа због брзог развоја). Увече смо изашли у град са Нађом.

Никоме ни реч.

Видимо се!

19. 08. 2014. 23:31

Ћао!

Сада имам нешто бољи рукопис него прошли пут. На Охриду сам већ дуже време. Јоца-Плинска Боца је сада дебљи него икада. Данас сам се разболела, боли ме грло и глава. Мислим да ми мама не верује. Али нема везе, ваљда ће проћи. Ако се жалим, тек тад нећу ништа постићи. Ево, управо сазнајем да ће тата доћи. Јеј! Једва чекам да идем на плажу.

19. 11. 2014. 22:45

Дневниче,

Имала сам много напоран тренинг. Тренер ме спрема за такмичење и имам три месеца да научим салто на греди. Тренер каже да ћу покупити све медаље. Три године сам тренирала напорно сваког дана и спремна сам. Тата долази ујутру, једва чекам да му покажем шта знам. Мама и ја смо му купиле пиво, биће пресрећан.

21. 11. 2014.

Данас смо славили славу и тата се опет напио. Мрзим кад је пијан и гласан и виче на нас. Вечерас се много наљутио на мене и јурио ме је, али сам се ја сакрила код маме. Много сам срећна што ме је заштитила.

Сутра ујутру ћемо мама и ја да идемо код Друга и Мечке. Дневниче, они мене много воле и гледају Нодија са мном. Друг ми чак и даје да возим кола.

27. 01. 2015. 20.08

Драги дневниче,

Много сам тужна. У уторак је такмичење, али ја не могу да идем! Доктор је рекао да ми је срце болесно, а рекао је то и мом тренеру, тако да сада не могу да идем на такмичење. Све је пало у воду! Чак ми ни мама не да да идем на тренинге и да тренирам код куће. Каже да не смем, али стварно не знам зашто, када сам ја сасвим добро. Много сам плакала данас и уморна сам.

Иначе, добила сам још један дневник за рођендан, али нећу да га користим!

25. 04. 2015.

Више не тренирам гимнастику. Престала сам да је волим јер ми више ништа не иде како треба. Тренер је престао да се труди око мене, већ спрема старије девојчице за такмичење. Срећом, прошла сам на републичко такмичење из математике. Тата каже да треба да будем инжењер, иако не знам баш шта то значи.

13. 05. 2015.

Дневниче,

Пишем ти из Другове собе. Мама и ја смо морале да побегнемо од куће пре него што тата дође кући, јер ће можда опет да повреди маму. Мама ми је данас причала како ју је тата много тукао и да он није онакав каквим га сматрам. Много се плашим кад је пијан, јер је агесиван. Иначе, овде је много лепо. Мечка ми је смутила живо јаје с шећером док мама не гледа, јер ми она не да то да једем, а мени је то омиљени слаткиш.

03. 06. 2015. 19.32

Мој драги дневниче,

Посвађала сам се са Јоком-Коком зато што се и њој и мени свиђа Матеја. Он се заљубио у неку девојчицу. Мало сам тужна, јер га ја волим, али сам срећна због њега, а ипак сам тужна јер она њега не воли. Мораћу да причекам да се одљуби да бих му рекла да га волим. Знам да је рано и због тога бијем главом у зид да га избијем из главе. Могу да га избацити из главе, али не и из срца! Не знам зашто га волим, није ни леп, нема ни смисла за шалу, али ја га волим!

17. 03. 2016.

Дневниче мој вољени...

Много тога се променило од нашег последњег сусрета. Матеја ми се одавно не свиђа, свиђа ми се Никола, али он је осми разред и уопште ме не примећује.

У свађи сам са дечацима из свог одељења. Покушавају да ме додирују на местима на којима не желим да будем додирнута, скидају своје гаће и коменатришу моје делове тела. Мама се љути што не желим да носим неку одећу. Сваки пут када бих обукла уску мајицу дечаци би се понашали одвратно према мени и зато не желим да носим уску одећу. Лазар и Лука су свима рекли да имам силиконе у грудима.

ЖЕЛИМ ДА ОДСЕЧЕМ ДЕЛОВЕ ТЕЛА СА СЕБЕ!

20. 04. 2016.

Болови у грудима су све јачи и јачи, а мама ми не верује. Откад тренирам одбојку, после тренинга ме много боли у грудима и не могу да дишем...

26. 07. 2016.

Дневниче,

Стриц ме много нервира! Стално ме грли и остаје у мојој соби до касно и тера ме да се мазим са њим. Неће да ме пусти ни кад плачем. Имам чудан осећај у стомаку и много ми је хладно. Мама ми је рекла да не кажем тати за то и да се склоним од стрица. Једном ме је толико грлио да сам га шутнула и раскрварила му браду, па се сад много лоше осећам због тога, па се лепше понашам према њему. Мама и тата су се наљутили на мене што сам то урадила и викали су на мене.

21. 11. 2016.

Данас су ми Мечка и Друг постали кума и кум. Много сам срећна због тога, јер их волим као да су ми породица. Сваки дан их зовем и скоро сваки дан сам код њих. Пре крштења су ми рекли да ће ме поп само мало попрскати водом по глави, а он ме је полио пуним бокалом воде! Кум и ја смо се много смејали мом изненађењу.

02. 02. 2017.

Опет су ме претукли у школи. Не могу да кажем мами, јер и овако није добро. Каже да јој је много тешко да ми буде и мама и тата. Пријављивала сам школи, али они ништа не раде. Разредна је рекла са је то само шала, а педагогица ме само испитује.

Волела бих да је тата ту. Откад он и брат нису ту плачем свако вече, али да ме мама не види. Када ме мама види да плачем онда јако виче на мене. У последње време се много свађамо.

24. 01. 2018. 00.00

Драги дневниче,

Данас ми је рођендан. Нисмо се дуго видели ти и ја, а имам толико тога да ти кажем. Пре свега, извини што ти се нисам јавила раније, било ми је много тешко и нисам имала жељу ни за чим. Чак сам и у школи попустила, више немам све петице и не идем на толико такмичења.

Један огроман шамар истине ме је сачекао ове године. Не знам којим догађајем су започеле моје константне расправе са мајком. Кад год се свађамо она прича о томе како није затруднела својом вољом, али ми је ипак дала живот. Осећам се много лоше због тога. Камо среће да се нисам ни родила! Она не

би морала да трпи тату због мене, не би била болесна откад се породила, не би морала да води рачуна о детету које на првом месту није ни хтела. Коначно ме је одвела код доктора због болова у грудима. Мрзим кад ме води код лекара, јер је много љута и нервозна када идемо тамо. Ових пар месеци баш често идемо у болницу у Пожаревцу, а и у Београду и све само због мене. Због мог здравственог стања многе активности су ми ускраћене.

Пошто смо се преселили, мени је сада школа много далеко, али ми то не смета, јер волим да шетам сама. Пар пута ме је Илија пратио до куће! Чак ми је пре неки дан дао чоколаду. Кад сам дошла кући, видела сам да јој је прошао рок, али нема везе! Просто сам одушевљена гестом! Иако ми се не свиђа волим да се дружим са њим, јер уме да ме слуша, а и пажљив је према мени. Он је једини дечак у мом разреду који је добар према мени.

Питам се хоће ли ме тата назвати... Знам да ћу, као и сваке године, на сваку нотификацију на мом телефону помислити да је он и да ћу цео дан размишљати о томе хоће ли ме позвати или бар послати поруку да би ми честитао рођендан. Од њега се све очекује. Ја волим да од њега не очекујем ништа и тако се заштитим од разочарења. Мада, колико год се ја трудила он увек нађе начин да ме разочара.

За њега ме везују многа ружна, али нека лепа сећања. Никада нећу моћи да заборавим призоре које сам као мала гледала – како туче маму и како се понаша према мени. Никада нећу заборавити како је спавао на каучу док су ме амбулантна кола одводила у болницу због болести. Никада нећу заборавити како сам му завијала ране када би

пијан и претучен долазио усред ноћи. Тада нисам разумела маму зашто не жели да помогне мом тати, али сада знам. Не могу да опростим себи што волим таквог човека, али га ипак волим и много ми фали...

03. 03. 2018.

Дневниче мој драги,

Данас се осећам посебно лоше. Осећам се као крпа натопљена водом коју је неко исцедио до последње капи. Немам боље речи којим бих описала тренутну исцрпљеност. У једном тренутку сам пресрећна, а већ у следећем желим да нестанем и дигнем руке од свих амбиција које имам. Штавише, љута сам на себе што не могу да живим у тренутку и уживам бар пола дана. Једини начин да преживим је да прихватим да је океј не бити океј.

Најтеже је ноћу. Гласна тишина, ове бучне, бесмислене мисли ме разарају. У кутији сам, а нико ме није закључао у њу – већ сам ја, сама себе.

02. 06. 2018.

Видиш ли ти, мој драги Дневниче, колико је сати? Јутро је, а ја нисам ока склопила. Већ годину дана не могу да спавам, а месецима имам ужасне снове да ме је готово страх да склопим очи.

Било како било, математика не пита да ли сам ја спавала, већ ме чека да је решим првог часа. Уместо што сам изигравала сама себи терапеута, могла сам да научим нешто. Лепо мама каже, нисам ја тужна, него нисам довољно заузета. Међутим, крај је године, тако да, хтела или не – бићу заузета до гуше!

Коначно сам одлучила да ћу променити школу. Верујем да ни у другој школи нису много бољи, али се надам да ће ме поштедети примитивних

коменатара и глупих драма јер сам нова. Истина је – многе свађе сам ја започела, али ниједна није почела без повода. Ни са наставницима нисам у бољем односу. Нисам ја речита, него су сви око мене мутави! Одбијам да поверујем у супротно! А ови дечаџи... све сами глупани накалемљени на будале. Њима нема спаса, а ни мени с њима ако останем овде. Не могу да ћутим на разновразне коментаре, а испаднем глупа када покушам да узвратим, јер су у већини.

„Ко се бије тај се воли!“ – то је само глупа констатација коју су васпитачице и учитељице користиле да би се оградили када би се неко потукао. Али, ако је веровати изреци, мене баш воле у овој школи! Чини ми се као да наставници и даље верују у њу.

Осетила сам се усамљено, па сам одлучила да с тобом поделим моје, већ блиско, познанство са инсомнијом. Ахх... када сам била мала плакала сам јер не желим да спавам, а сада ми се плаче јер не могу да заспим!

16. 07. 2018.

Јао, дневниче... Па ја се заљубих до ушију! Толико сам се заљубила да сам том плавооком, плавом чуперку написала и песму. Иде у исту школу у коју ћу ја кренути од септембра. Упознала сам неколико ученика те школе током овог распуста. Криво ми је што ме мама пушта да излазим у град само са Николином и то јако ретко. Каже да сам још мала да бих излазила сама, а ја стално с прозора видим своје вршњаке, чак и малђе од мене, како шетају са пријатељима. Немам прилику чак ни да се свидим мом плавокосом дечкићу!

Плашим се да кажем мами да имам симпатију, зато што на све бурно реагује и ништа што ја радим јој се не чини као добра идеја. Давно сам престала да

joј причам лоше ствари, а од скоро с њом не делим ни лепе вести. Ти си, дневниче, човек од поверења и разумевања! Ти и оловка сте ми најбољи пријатељи и вама све причам. Од вас може штошта паметно да се чује јер, јелте, не причате. Тако је и најбоље, не можете никоме ништа да пренесете све и да хоћете.

03. 09. 2018.

Често сам се селила из куће у кућу, навикавала се на нову средину, нову собу, ново двориште, нове комшије, па сам мислила да ће ми промена школе лако пасти, међутим, то није случај.

Сузе су ми кретале на свако ново познанство. Огромну количину страха осетим када ми неко приђе и просто не могу да контролишем ни страх ни сузе. Када схватим да ми сузе теку без разлога, тек тада од стида кренем да плачем, јер ме сви гледају. Не могу да обуздам дрхтавицу и хладноћу у костима при упознавању с новим људима.

Докторка је установила да сам зрела за психолога, који је установио да се требамо виђати чешће – минимум једном недељно. После трећег виђења више се нисмо виделе.

Најгоре је било када сам се упознавала са професорком српског језика. Ронила сам сузе, без јецаја – само сузе и исфорсирани осмех на лицу, јер не желим да увредим ту дивну жену. Много је забавна! Увек се вежем за наставнике књижевности, јер се с њима највише повежем кроз моју љубав према књижевности. Увек им поверим своје текстове. Ваљда ћу поправити утисак код наставнице када joј дам свој роман да прочита. Планирам да се пријавим и на Књижевну олимпијаду! На сва такмичења ћу отићи ове године!

10. 09. 2018.

Мрзим своје тело! Мрзим своје тело и плашим се да га никада нећу ни заволети, а што је најгоре, плашим се да га ни нико други неће заволети. Све чега се стидим сакријем – одећом, шминком и лажним самопоуздањем. Чак и кад прекријем несавршености и нико други осим мене не зна за њих, не значи да сам решила проблем. Претерано размишљаам о томе како ходам, како стојим, како причам – практично мислим о сваком свом покрету. Само размишљаам о томе колико сам јела и колико сам вежбала. Неким данима вежбаам до изнемоглости, а једем таман онолико да мама не провали да бацам храну. Када видим све оне девојке на интернету дође ми да се закопам у земљу и из ње никада не изроним.

Не могу да се помирим са чињеницом да ћу до краја живота живети у овом телу. Колико год вежбала, неке ствари на мом телу се никада неће променити. Морам да се помирим са чињеницом да не могу да променим баш све у свом животу.

23. 05. 2022.

Димитрије је заиста диван дечко! Захвална сам Богу што ми је у овим раним годинама подарио овако здраву и лепу везу са брижним и нежним дечком. Није налик ниједном дечаку из мог детињства. Нежан је, пажљив, брижан. Када покиснем, да ми суву и топлу одећу да обучем, ушушка ме у кревет и скува чај, када сам тужна допушта ми да се исплачем и избацити све из себе, када сам нервозна даје ми простора да се смирим и има разумевања за речи изговорене у афекту. Не дозвољава ми да се осетим усамљено, па када се осетим тако обучем

његову дуксерицу која мирише на њега. Свако вече ми пожели лаку ноћ уз неколико подсетника колико ме воли и зашто сам му посебна, а свако јутро ми пожели добро јутро и продуктиван и леп остатак дана. Учи ме новим стварима: учи ме да се суочавам са својим страховима, учи ме да се заузимам за себе, да не схватам људску сујету лично и да живим у тренутку уместо у прошлости. Чак ме је научио да направим авион од папира! Нико ме то није научио кад сам била мала. Толико ми је значило да сам се расплакала те вечери! Заправо... Очи ми се напуне сузама сваки пут када ми каже да је поносан на мене и сваки пут кад ме назове својом девојчицом. Пошто зна да обожавам мачке, када наиђе на неку на улици обавезно ми је слика и пошаље, знајући да ћу се одушевити. Макар каснили на наше венчање он би сачекао да се измазим са уличном мачком. Ситнице које чини су уствари огромне ствари.

Иако волим да говорим како ми је он највећа инспирација, он је уједно и разлог зашто сам престала да пишем љубавне песме. У њему сам нашла све оно о чему сам писала и о чему сам маштала – поштовање, искреност, чиста љубав, дуги и топли загрљаји, вишечасовни разговори о свему што знамо и о свему о чему немамо појма... Сада сам толико заљубљена да могу само да патетишем у безброј строфа. Само када ми недостаје не одолевам потреби да сва ова предивна осећања и лепа сећања пренесем на папир. Али то је искреност нас поетичара, зар не? Знаш да волиш некога када не можеш да пишеш о њему колико је нестваран, а опет желиш да заувек живи у твојим песмама. Тако и кад нас не буде било, у мојим песмама ћемо још увек бити заједно.

О њему не треба писати песме, ни приче. О њему је мало писати књиге, јер за човека какав је он не постоје речи којима се може описати. Једног дана, када прочитам стотину књига и хиљаде песама, можда и пронађем речи достојне њега.

На наговор једног психолога кренула сам да одлазим на разговоре с њим. Потпуно сам му се отворила о свему што ме мучило, јер сам коначно била довољно зрела да знам шта ме мучи. Испричала сам оно што ме је највише мучило, а то је стриц који ме је сексуално злостављао. Међутим, после неког времена, особа којој сам оголила душу је искористила то против мене, или само у своју корист. Наиме, тај психолог је почео да ме узнемирава и шаље разне непримерене поруке усред ноћи, а на разговорима уживо не би био ништа другачији. И даље ми пише, али ја не могу тек тако да иза себе оставим некога ко о мени зна оно најгоре.

После њега су се манијаци само низали... Изгледа да је тачно да привлачимо управо оно чега се плашимо.

31. 10. 2022.

Мој заувек вољени дневниче,
Не могу управљати морем и таласима, могу управљати само кормилом мог скромног брода, који је још увек мали за те огромне валове које нам живот доноси. Нисам још спремна за пучину и отворено море, јер ме вир може врло лако однети у тамне дубине својих вода из којих се ја, бојим се, не бих избавила.

Иза мене је једна велика олуја, која још није стала. Али она више није тако велика, јер сам научила како да се носим са њом и научила сам да одржим мој

брод у равнотежи. Научила сам да не бежим од олује, него да је укротим.

Бежање од проблема ми није донело ништа осим превише обавеза које сам себи окачила о врат како би ме држале заузетом довољно да не размишљам. Међутим, све би ме то стигло кад тад, а када би ме коначно стигло наплатило би ми дуг са каматом. Као градиво у школи које се накупља, па га мораш научити вече пред контролни задатак.

Да није те, наизглед, безазлене, средњошколске љубави, никада не бих схватила колико се туге у мени крило и тако је никада не бих пустила из срца. Не бих дозволила себи да окривим кривце за моје неиспаване ноћи, а преспаване дане, за моје туге и моје страхове. Његова рука је ухватила моју дрхтаву руку док су се са његових усана сливале нежне речи: „Волим тебе и волим све што уз тебе иде. Више ни кроз шта никада нећеш морати да пролазиш сама и више никада нећеш сама плакати.”

И заиста, мада нисам веровала, од тада ни кроз шта нисам сама пролазила. Требало ми је времена да се навикнем на нови начин живота. Мада од тада ниједном нисам помислила на окончање свега, већ волим живот. Волим живот, макар знала да ће ми још стотину пута пуцати у срце! Волим живот, јер мене неко воли и мом животу даје нови смисао. Док год ми волели, неко ће волети нас. Док год неко нас волео ми ћемо живети. Уникатни смо само људима који нас воле, свим осталима смо само још један човек у седам милијарди људи.

Када вратим филм уназад, многе руке су ми биле пружене, а ја сам их одбијала. Одбијала сам помоћ, мислећи да ми не треба, док сам сама несвесно тражила исту. Срећа ме је мало и плашила. Осећала

сам се сигурно у својим зидовима сачињених од разочарења и страхова. Водила сам се тиме да, ако не покушам да плутам на води никада нећу ни потонути у њу, па сам све посматрала са обале. Посматрала сам како ми пред носом живот бежи и како сви настављају са својим животом, само ја седим покрај воде и гледам – и није ми то сметало.

Дешавало се да помоћ потражим и од погрешних људи. Чак и од погрешних стучњака. Падала сам се и дизала и покушавала да бежим од ружних сећања и некад покушавала јасније да их се сетим. Све је то један процес излечења. Процес у ком сам ја прогласила независност од траума. Не допуштам мом страху од старијих мушкараца да преовлада и да мрзим некога само јер ме подсећа на ружна сећања и ружне личности. Не допуштам мом страху од напуштања да прва одлазим. Не допуштам страху од плакања да се затворим у себе. Не допуштам својој навици да не говорим о ономе што ми смета да ме натера да играм онако како други свирају. Више не допуштам себи да осећам кривицу за сваку ситницу.

Чини се да сам моју породицу истерала из зидова које сам протеклих пар година градила, али само када би мало боље завирили у унутрашње џепове њихових капута, видлеи би да идаље имају кључеве. Чекам их да окренемо нови лист и оставимо све иза себе, али се још увек нико није појавио на вратима. Мада има времена. Можда је тако и боље – да се ране боље залече.

Ниједно сећање неће нестати, али ће избледети и евентуално ће престати да ме боли душа на спомен неких имена и места, већ ће се на мом лицу појавити поносан осмех.

Хвала ти дневниче...

III место

Вељко Кремић

МЕШ „Гоша“
Смедеревска Паланка

ДУША... Мала реч са великим значењем. Реч од само четири слова која носе толику тежину, да када сте несрећни имате утисак да вам тона лежи на грудима и не дозвољава да удахнете живот пуним плућима. Сваки кратки удах и вапај за више кисеоника, стеже вам невидљиви обруч око врата и имате осећај да немате куд.

Ако постоји дефиниција како изгледа када душа заболи, ово би била моја. Кажу да постоји синдром сломљеног срца и да услед велике патње, срце се једноставно угаси, престане са радом... препукне.

Физичка бол је немерљива са душевним болом. Све ране могу да зарасту, остају ожиљници, али више вас не боле. Можда нису пријатни за око, али их не осећате, прошло је, ране су зарасле... Ожиљак на души је трајан, невидљив и остаје заувек урезан на срцу. Ко год да је патио из било ког разлога, зна о чему говорим. Да ли је у питању неузвраћена љубав, нечија болест, издаја, стрес или велике животне трагедије, душа је ту да нас

подсети да и када мислимо да не може више да нас заболи, она нас демантује, па изнова и изнова боли јаче.

Живот уме да буде поприлично суров, па нам сервира ударце. Неки су благи, па успемо да останемо на ногама, али постоје и они када нам се читав свет сруши на главу, када не видимо излаз и не знамо како ћемо наставити даље.

У окружењу имам породице које су, нажалост, доживеле губитак детета. Када посматрате те породице са стране, схватите да душа која је патила оставља заувек исцртану болну гримасу на лицима несрећних људи. И када се саставе, успеју да крену даље, покушају да се насмеју, осећате њихов бол. Једноставно трепери у ваздуху, бол је опипљив, лепљив, неугодан. Ту је, срасте са вама, не жели да вас напусти. Временом, човек једноставно научи да живи са тим.

Док је моја породица пролазила кроз тежак период, гледао сам мајку како покушава да се издигне из пепела, покупи попуцале делове срца и душе и настави даље... Посматрао сам оца који се лавовски бори да нас све сачува, док мајци говори биће све у реду, можемо ми то, изгураћемо и ову причу... схватио сам да сваки ударац који ти живот задаје чини да будеш још јачи. Да вучеш напред и градиш тврђаву око своје душе. Та патња човеку доноси сазревање, мењаш се, покушаваш да из тога извучеш поуку, научиш лекцију...

Можда ће звучати као клише, али љубав јесте покретач свега. Једино љубав, чиста и велика, може да помогне када душа боли. Научите да праштате, да волите, да помогнете, будете ослонац

и подршка. Не постављајте себи питање „Зашто баш ја?“ „Зашто се баш мени ово догодило?“ Не продубљујте рану, већ устаните, остресите прашину са колена и уздигнуте главе наставите даље. Толико дугујете себи и људима који вас воле.

*Једној дана засјаћеће негде насред неке добро
познате улице, полегаће у небо и разумеће
зашто се све баш тако десило. Дубокоће уздахнувши
нови животи и храбрим корацима кренути даље, и
најзад схватити да је животи превише крајак да
бисте били несрећни.*

Ђорђе Балашевић

III место

Филип Благојевић

МФШ „Света Петка“
Смедерево

Ушло у моју душу, ко грознца трајна
Као да са мном се препиру ти немири и боли
Као да само мене погађа.
И никог и ништа не питах како је то
Кад душа заболи, кад те немир освоји.

Ни прстом да мрднем, већ си ту.
И страх и глад, умор и јад
Песму кад научим лако је
ал' са душом не могу напамет.

У глухо доба са јавом се борим
Мој се бол више и не броји.
Као сета лепа, мене туга чека
Ниједна срећна прича ме не мерка.

Кад душа заболи,
кад дођу немирни снови
и напусте ме сви бели коњи,

сви златни медаљони.
Покрај срца лежи мрав,
мали као Даничин зрак.
Хоће да ми душу спаси,
да ме росом кваси.

Тај мали зрак у мени буди наду
да још смо лепп, да још смо будни
да иду бољи дани, чекају ме моји људи.

III место

Јована Илић

МФШ „Света Петка“
Смедерево

31. 7. 1995.

Драги мој Дневниче,
Мислила сам да је свему коначно дошао крај. Обећали су да ће се ситуација променити и, не знам зашто, поново сам поверовала. Те незграпне речи, које се тако лако увуку под кожу, и просто ти не дају простора да размислиш да ли је то заправо истина.

Сваке године исти датум, исти осећај у грудима; не физичка бол, већ бол која ти не да да спаваш, да дишеш, да размишљаш. Неки би то назвали бол у души. Осетила сам је и ове, као и сваке претходне године – за свој рођендан. Као што си већ обавештен, драги мој Дневниче, сваки рођендан проводим исто: седим у соби сама, послушкујући представу која увек носи исти назив „Проблеми једне породице“. Симпатично је то што глумци понекад желе да се истакну, па онда убаце нешто своје, неку импровизацију, нешто што до

сада нисмо одгледали. Тако кроз врата моје собе допиру неке нове реплике, које продубљују старе ране.

И сам знаш, мој Дневниче, небројено сам пута тражила помоћ, надајући се да искуснија и зрелија особа може да ме посаветује и усмери како да се опходим према људима које још увек називам родитељима. Међутим, сваки покушај да скинем макар мало терета са себе био је неуспешан. Нико не жели да саслуша шта заиста имам да кажем. Свака реакција је увек иста – своди се на један прост одговор: „Ти си тинејџерка, сада не разумеш, али једног дана ће ти све бити јасно.“

...

31.7.2022

Драги мој Дневниче,
Ево ме сада, одрасла сам жена, која прославља свој рођендан онако како га је као дете само замишљала. Али и дан-данас жеља коју замислим када дувам свећице остала је иста: „Само да заборавим!“

Никада нисам престала да се питам шта су заправо мислили када су ми говорили да ће ми једнога дана све бити јасно. У ствари, када боље размислим, можда и не желим да знам одговор на то питање. Ниједан изговор није довољно уверљив да може да промени мишљење о мојим родитељима. Ниједна реч хвале није довољно јака да може да избрише сећања једног уплашеног детета које је све време желело само мрвицу пажње и љубави. И то мало је за неке људе превише.

31.7.2055.

Драги мој Дневниче,
Ово је вероватно последњи пут да ти пишем. Године
ме сустижу... Мада, када мало боље размислим, ја
сустижем њих. Често чујемо да време лечи ране,
али не – није време лек.

Лековити су нови људи који нам улазе у живот
и у њему остају; који нас науче да не живимо у
тренутку, већ за тренутак. А ја сам своје тренутке
освојила.

Дневниче, верни мој сапутниче свих ових
година, волела бих да могу дуже да пишем, али
унучићи ме зову да дувам свећице. (Из позадине:
Баааако!) Немам више времена да седим са тобом
у соби. Нови тренуци чекају да буду освојени.

Моја душа је испуњена, боли више нема.

До (неког) виђења

Твоја А.

IV место

Лука Стефановић

ТШ „Никола Тесла“
Велика Плана

Душа је нешто што се физички не може дотаћи, нешто што је чисто у човеку.

Али, шта се деси кад се та чистота запрља или обоји неким тамним бојама и дезенима? Човек се повуче у себе, загледа се у једну тачку размишљајући о свом животу и преиспитујући се шта је урадио. А, шта је урадио? Постојао је. Удисао је ваздух. Трудио се да се нађе и помогне сваком коме је мислио да треба помоћ. Ти људи су га заузврат прихватили и волели. Љубав коју су му пружали била је привидна, само на папиру, папиру који је негде остављен и заборављен. Нажалост, ја као обичан човек то нисам видео и схватио. Био сам наиван и глуп толико да сам своју тада неиспрљану душу поделио са њима. Пустео сам их да уђу и завире у њу. Биле су ту за мене и ја за њих. Све је изгледало савршено. Одједном, десио се заокрет. Гледале су ме као непријатеља и престале да причају са мном. Напустиле су ме. Сва доброта коју смо међусобно показивали била је згажена. Отишле су и нестале из моје душе.

Остала је само њихова мржња. Можда та мржња задовољава њихове душе, које су до тада биле скривене.

Многи кажу „очи су огледало душе” или „ти си душа од човека”. Не могу баш да схватим те изразе јер сам само ја један тужан човек у овој драми коју зовемо живот.

IV место

Михајло Миленковић, 2/1

ЕУШ „Вук Караџић“
Велика Плана

Знате ли како душа боли?

Знате ли?

Кад вам дође да врштите,

а ви не можете.

Знате ли?

Када сузу не можете више пустити,
јер сте све сузе низ образ просули.

Знате ли?

Када више не гледате у људе,
већ кроз њих.

Знате ли?

Сви знају да боли, а где је – не знају.
Траже је, а њени трагови полако нестају.

Душа боли кад се лажи шире,
душа боли кад се срце цепа,
душа боли кад пријатељство нестане,
душа боли...

И док она боли, нико други не зна,
нико други не примећује,
нико се не обазире,
а она боли.

Сви знају да боли, а где је – не знају,
Траже је, а њени трагови полако нестају.

IV место

Ивона Милошевић

Техничка школа
Деспотовац

Ову тему покренућемо једним питањем. Шта је заправо душа? Свако има посебну дефиницију своје душе, па чак и они што је немају.

Као што знамо, душа није орган, па како онда може да заболи? Свака душа другачије боли. Ја душу видим као оличење особе која је носи или неко њено тренутно духовно стање. Она може да заболи на много начина и из више разлога: због неостварених циљева, изгубљених шанси, неузвраћених љубави...

Како се лечи бол: утапањем туге у алкохол, слушањем тужних песама, или плакањем. Свако се бори на свој начин, али заправо је најтежа борба са самим собом. Да ли смо довољно јаки за тај рат са својом подсвести? Да ли ћемо изаћи као победници или настављамо да болујемо? Много питања, мало одговора. Ја ћу вам рећи најлакши излаз из борбе. Пустите је. Пустите душу да вас боли, придружите јој се, будите тужни, болујте... Туга има своје бенефиције.

Најуспешнији писци и певачи били су тужни људи. Зар мислите да су се правили срећнима да би стварали? Не, тужни људи пишу најлепше песме. Срећни људи лако оду у заборав, јер човек ипак памти само оно најгоре. Знате оно кад околина каже: „Пустите њега, он је злопамтило!“ Увек сам саосећала са таквим људима, јер су они тужни, а не лоши. Запамтите ово да кад следећи пут будете зли према некоме, знаћемо шта вас боли. Ја се са својом душом саосећам. У својој подсвести сам увек далеко, на некој аутобуској станици, чекам у реду за вожњу ка непознатом. Држим цигару у левој руци и карту у десној. Киша пада, седим на утабаној клупици и памтим речи најтужније особе за коју сам чула. Можда се туђом тугом тешим, ако је неко тужнији од мене, можда ја нисам тако лоша. Седам на прво седиште близу возача, јер ту особу нико не примећује. Возим се сатима и узимам да пишем, да олакшам и себи и њој, али једино чега могу да се сетим су речи најтужнијег човека икада: „Улица дуга ко моја туга!“, а мојој улици нема краја. Заправо, нисам у улици већ у неком кружном току и само се вртим у круг без излаза, без наде. Није ми жао себе, јер знам да свако од нас има свој кружни ток.

Све што можемо да урадимо је да постанемо најтужније познате личности, или да нађемо сапутнике за дугу вожњу. Није их тешко наћи, тужних људи има више него што мислимо. Бити тужан није тако лоше. Време ти спорије пролази, звезде јаче сијају, примећујеш ситнице које пре ниси док си био срећан. Можда је то само моја бол душе или се ви нисте још навикли. Што се пре

навикнете, биће вам лакше, и не брините, можда сви некад напустимо овај кружни ток. Борите се, али пазите, можда ваша улица туге и није толико дуга, само сте узели карту у погрешном смеру. Ако сам ја нешто научила, поред тога да треба да се борим, то је да увек узмем повратну карту, јер једна једносмерна улица увек води другој и тако стварате кружни ток и тамо где га нема. Лакше је вратити се на почетак него мењати путању. Бити тужан у души не значи бити сам. Ипак сам ја у овој причи у бусу, не на бициклу. Капирате! Ко зна шта туга носи. Можда ви седите одмах иза мене у бусу, само нисте приметили особу са првог седишта, као што сам и претпоставила.

Туга не мора бити увек лоша као што смо научили, само ми још нисмо навикли да идемо против себе. Нико нормалан не би ишао у борбу против неког ко му зна све мане. Не гледајте тугу као да је свему крај, већ као нови почетак духовног напретка. Ипак, после свега, ви бирате оружје против себе.

Ја сам вама објаснила како ја видим своју душу и како ме боли. А како је вама кад душа заболи?

IV место

Александра Пауљесковић

ЕТМШ
Кучево

Ноћ, тишина, бол. Довољно је једном прочитати ове три речи и схватити све. Поново ту, на истом месту са истим осећајем који притиска душу и гуши наду. Језа се увлачи у кости, а туга хладним додиром покушава да присвоји мождани кортекс. Касни сати, никад гласнија тишина. Криза. На ивици најдубљег амбиса живота стојиш сам, на корак до потпуне психичке парализе. Туга.

Неко би вероватно питао какви су то амбиси. Амбиси су животне фазе у којима је човек преокупиран сопственим проблемом, без обзира на то да ли је он велики, мали, нерешив или је само потребно време. Сви имамо неке своје болне ране, непрежаљене љубави, људе које себично чувамо са леве стране грудног коша, своје амбисе и тога се не треба стидети.

На почетку је споменута кључна реч – туга. Иако су, инспирисана овим мотивом, настала бројна дела, о тузи је заправо најтеже писати. Туга је налик одсуству; одсуство човека чије име је само сенка и сећање. Не постоји ништа тако разарајуће

као чињеница да неку особу никада нећемо моћи да загрлимо, да осетимо њену топлину. Рука коју смо некада чврсто држали постала је хладна и бледа. У животу се на неки начин све може преболети, осим једне мермерне плоче и особе под земљом. Тада душа боли и распада се. Сваки унутрашњи компас престане да показује пут, а мале координате застану. Често се каже да без туге нема среће и да се та два појма преплићу и иду једно уз друго.

Тек када неко стварно осети емоцију, може засигурно рећи да живи, до тада само дише. Када нам та емоција није узвраћена, срце пати. Наш фокус, размишљање и наше биће, усмерено је ка особи која нас је емоционално повредила. Скоро свака особа крије дубоко у себи горку рану која не нараста. Иако је лако рећи, не треба патити. Зашто бисмо на било који начин себе спутавали због некога ко јасно уме да размишља и трезвено доноси одлуке у животу? Треба волети и ценити себе, не стидети се својих емоција.

Након сваке олује наступају мирни дани, ма колико она трајала. Некада мора добро да нас протресе, да бисмо имали другачији поглед на околину. Али, туга је и даље ту. Распрши се на периодичне забораве и једна празнина се замењује другом. Када успемо да преовладамо њом, добијамо моћ над емоцијама.

IV место

Андреа Станковић, 2/1

Средња школа
Лапово

Свако у животу има тешке периоде и фазе. Неки људи успеју да испливају из тог огромног таласа, док је другима потребно више времена да му се одупру. Када смо преплављени тужним емоцијама, битно је пребродити то, јер када душа заболи, не постоји ништа теже.

Људска душа је велика река, велики борац који може да се избори са свим биткама овог света. Дивимо се јаким и храбрим људима како успевају да издрже све губитке и тескобе. Савршено се боре са тим и окружење им се диви, али они не показују своје емоције, већ падну, устану, обришу прашину и наставе даље. Не деле са светом своју бол.

Догађај који је довео до великог губитка, до бола у мојој души, јесте смрт моје Вилме. Вилма је била мој пас, лабрадор, црне длаке и црних, крупних очију. Када би ме погледала својим небо очима, осетила бих само топлоту, љубав и радост. Био је то хладан, децембарски дан када је нестала. Никад већу бол нисам осетила. После

неколико дана нашли смо је, али не живу. Бол коју сам осетила ни са чим није могла да се пореди. Сматрам да ништа не боли као душа и много је потребно да она зацели. Захваљујући родитељима и сестри, успела сам да пребродим тај тежак период. Добила сам новог пса, којег такође много волим, али Вилма ће имати посебно место у мом срцу и души. Бол се смањивала, али жал за њом је остала.

Знај да све прође, колико год то чудно звучало, тако је. Живот нам нуди бројна искушења, поразе и губитке, а ти мораш да научиш да живиш са тим. Исплачи своју бол. Свађај се са њом. Моли је. Разговарајте. Отићи ће и однеће неки део тебе, али и донети нешто. Зато, држи се душе каква год била. Она је прво што добијамо и последње што нас напушта.

IV место

Илина Георгиева

СОУ „Коста Сусинов“
Радовиш

Велат, дека кога ќе помине бура, изгрева сонце. Ова ме наведе да размислувам. Знаете зошто? Затоа што во мојата душа, после цела бура, јас талкам по сонце. Знаете колку боли тоа талкање? Талкање за излез, за решение, за помин. Талкање за повеќе да не боли. За душата да не боли. Ама, Боже, колку само знае да боли?! Веројатно толку многу, што јас полека престанувам да талкам. Не барам. Не барам ниту излез, ниту решение, ниту помин. Останувам мирна и пробувам да се навикнам на тоа здоболување, не дека така сакам, туку така морам.

Кога ќе заболи душата, сум спремна секоја физичка болка да ја тргнам на страна, но понекогаш се прашувам, дали сум спремна да издржам дури и кога само душата ќе заболи? Спремна ли сум? Не го сакам стравот кој што го чувствувам кога си поставувам вакви прашања, но често сум изморена од болката, па можеби затоа стравот знае да биде присутен. Страв за тоа дали ќе го издржам тоа

здоболување, засекогаш мојот најголем страв. Но, страв и заболување на душата, не одат заедно. Рамно е на измачување.

Кога ќе заболи душата, се чувствува болка за која никој доктор сèуште нема докторирано, никој психолог неможе да навлезе во неа, никој фармацевт не знае да го даде потребниот лек. Затоа што заболувањето на душата го нема во никоја книга, ниту има лек. А, кога ова почнувам да го сфаќам, ме заболува уште повеќе. Душата ме заболува.

Кога ќе заболи душата, едноставно не ни преостанува ништо друго, освен тивко преку секоја солза да си ја излеваме таа болка на душата, а кога веќе очите ќе се изморат од солзи, остануваме ние, хероите, можеби не секогаш спремни за борба, но доволно искусни за да може да истраеме.

Јас, многу време барав начин за тоа како би си ја олеснила таа болка на душата, и сфатив дека длабоко во заболувањето на душата се крие една цел: Да нè научи, дека, да, на моменти животот е убав, но тоа е најлесно да се помине, но кога животот знае да биде горчлив, тогаш сме ние на ред. На ред да покажеме дека сме силни и истрајни, зашто друг излез немаме.

И, да, душата боли, ама наша е. И таа и животот кој што нè учи да живееме со здоболување. И, да, сите ние, кои животот нèнаучил на тоа здоболување на душата, ни помалку, ни повеќе, ние сме херои! Можеби често уморни, но храбри да го издржиме животот каков и да е, и она... Здоболувањето на душата. Храбри да го издржиме дури и тоа.

IV место

Теодора Павловић

МФШ „Света Петка“
Смедерево

„Очи су огледало душе“. Моје су пуне суза. Трудим се и овог проклетог трена, али не знам како да их натерам да потеку.

Никада ми нису дозволили да научим то. Увек су ме гледали подругљиво, лицемерно се смешкали, обасипали ме лажним речима и још лажнијим комплиментима. Сама помисао на плач била је спутавана речима: „Ти који плачу су кукавице и слабићи, неспособни да се носе са недаћама који су саставни део сваког битисања. Свет око нас је пун таквих. Зар нам треба још један од њих? Ниси ти та, ти се разликујеш од њих. Откуд ти идеја да плачеш? Избаци те слабашне мисли из главе. Седи, ћути, смири се!“ А душа... боли. Ту тескобу обруча који се обмотава око ње стежући је упорно осећам тако интензивно. И душа има венски систем, осећа сваки импулс, путеве крви и обољења. Моја није била здрава јер су јој други доделили узде, сломили крила и оставили је да лежи непомична попут рањене животиње.

Доста је! Доста сте ме спутавали, стављали тешке оковратнике, каменили срце, узимали делиће те

крхке и разорене бити, душе. Никада нисам доживела похвалу за дело чији сам творац била ја сама. Од вас памтим само казну, прекор, осећај кривице која ме изједа, разара најдубље поре мог ума.

Време је да престанем да мислим на ваше жеље. Да живим без стега и правила. Да осетим крв у жилама, срце у грудима, да дишем, да волим, да се радујем новом јутру које ће сванути.

Биће ми жао ако не будем испунила ваша очекивања, али отворићу врата свог срца и изабраћу пут који води ка мојим жељама. Бирам да вас разочарам. Да вас разбесним. Да вам пробудим једну другачију страну. Вратићу души слободу и наступиће престанак боли. А знам да ћете бити поносни на мене када ме угледасте срећну. Наше душе ће оздравити и стопити се. Неће више бити дубоких пукотина, закрпа, рана и крварења, обрушавања о мрачне стене туробних мисли. Јер, људи се спознају по истим бојама душе, истом осећају и срећи који њихов ближњи доживи и улије у своје духовне искре.

И зато, славите слободу, не допустите да будете спутани, укалупљени и тешки сами себи. Волела бих да ове моје мисли чују сва деца света и родитељи који не схватају дечју душу и снове. Моји су то разумели, али вођена патњама својих вршњака пожелех да прелијем све боли у бескрајност коју само папир може поднети. Лечимо душе других само ако смо у стању да их саслушамо, разумемо, заволимо и најзад прихватимо. Будимо једни другима исцелитељи те најдубље човекове стране.

Свој деци света,
Једном једна Теодора

IV МЕСТО

Викторија Стојановић

Техничка школа
Смедерево

„Пороци не лече душу, али ту су да, бар на кратко, бол нестане, да је на кратко заборавим. У диму ми одлазе све неисказане речи, а у чаши, коју испијам, утапам јецаје своје душе. И тако унедоглед. Има ли краја? Како побећи од овога? Наука не лечи душу, лекар каже да ми није ништа, а опет знам да ми је нешто или ће ми, макар, од силних порока, на крају, ипак бити. Да ли ће тада схватити да ми је требало помоћи? Хоће ли тек тада говорити како им је жао што нису били ту кад јој је требало? Хоће ли, када буде касно, многи рећи: Била је добра душа, штета. Не знам, али знам, док палим трећу цигарету и испијам треће пиће, бол је утихнуо, сада је блажи. Тада почињу мисли и зашто сам ту где сам... Несхваћена? Чудна? Не, заправо, игнорисана, тиха, покорна, послушна, несхваћена и поврх свега невољена на прави начин. Знам да не могу променити свет и понашање људи према себи, онако како желим...

Учена сам да не радим оно што не бих волела да мени раде. Ипак они су то урадили. Учена сам да волим без икаквих сплетки и игрица, а ипак нисам тако вољена. Била сам изиграна и

преварена. Учена сам да се добро добрим враћа, али се то одужило или се можда неће ни десити... Песимиста сам, знам то, али доста ми је. Боли ме, све ме боли, тело па и душа. Најгора је та унутрашња бол, када ни не знаш где је, који лек попити, какву терапију против болести узимати... Вриштала бих, али не могу, морам да се смејем, да не примете. Жалиће ме, можда ме већ и жале, а да не схватају какву бол у себи кријем. Не, нећу плакати, тиме ништа не решавам. Сутра ћу мислити о свему, поново и поново ћу рећи себи да ће све бити у реду, иако знам да неће. Нема сврхе причати другима, неће схватити. Свакоме је свој проблем највећи и некултурно је оптерећивати друге. Знам само да желим да бол нестане. Неиздржив је.“

Управо сте прочитали страницу дневника једне двадесетогодишњакиње, иако младе већ старе духом, која је заробљена у свету нечовечности и веку где се људи искоришћавају, где се реч не поштује, пријатељ и љубав су само речи. Можете закључити да бол душе представља ментални проблем који нико не бира, већ се ствара, јер се не могу сви носити са суровом реалношћу. Превише осетљивим особама не треба зацељење, већ дивљење, разговор, разумевање, и мало среће. Не дозволите да се ико у вашем присуству лоше осећа, не искоришћавајте добру душу. Грех је.

Друга бол увек одагна ону прву, али када се боли скупе, настане болест. Настане болест савременог доба, депресија, и из ње се тешко излази. Будимо хумани јер никада не знамо са каквим се стварима неко бори и колико његова душа боли.

V место

Катарина Матковић, 4/2

Средња ПТТ школа
Београд

Мрак. У углу собе седим скривена од света. Из ока тече река суза. Глава у хаосу, збрка мисли и питање: „Зашто се то десило?“.

Бол у грудима, непрекидано дишем, док ме боле глава, стомак, руке, ноге, па чак и нокти на прстима. Боли ме нешто дубоко унутар тела, не знам и не могу да откријем где, али проклето боли. Боли док плачем, док дишем, али и док мислим. Заболи и кад је сунчан дан и кад је тмурно време. Понекад ме чак прободе и док се смејем. Правила не постоје за ту бол. Постоје дани када урличем наглас, постоје дани када сузе теку изнутра и падају на срце. Душа ме боли, а када она заболи, бол нема меру, не постоје лекови, а ни лекари нису од помоћи. Многе нису успели да излече од бола у души, па неће ни мене. Душевна бол те промени. Другачије размишљаш и живиш. Престанеш да верујеш у бајке, у људе. Некад се смејеш, па врло брзо заплачеш. Будеш сам и док си окружен другима.

Када једном заболи, изгледа као да ће болети до краја живота. Зато седим сама у ћошку собе, питам се зашто и како се десило. Зашто баш сада? Сада када си ми можда најпотребнији, ти си ме напустио. Покушавам да разумем. Седим, плачем, присећам се дана када си био поред мене и надам се да ће сутра бити боље. Надам се да ће мало мање болети, сутра.

V место

Анастасија Марковић, 4/1

Техничка школа
Бор

Волео ме је, знам да јесте, волела сам и ја њега. Волим га и сада!

Лажем себе, лажем све у нади да ће проћи. Лажем, јер је касно да било шта кажем. Шта бих и рекла? Ништа што већ није знао. Још једно „волим те“ у низу. Свака моја реч била је сувишна у тренутку када ми је говорио да је готово, као да није ни постојало. „Теби једноставно нема места у мом свету! Можеш наставити са својим животом, без икаквог мог даљег мешања. Биће као... да никада нисам ни постојао. Обећавам ти!“

То је дефинитивно мењало све. Он је отишао и никада се више није вратио. Мени није ништа остало, сем чекања. Чекала сам данима, месецима, годинама, у нади да ће се вратити. Међутим, није. И сада схватам на шта је мислио када је рекао: „Биће као... да никада нисам ни постојао!“ Више га не виђам, отишао је и из мојих снова о будућности.

Потпуно сам сама са тим болом у грудима. И ево, прошло је тачно три године, али бол и туга не пролазе, моја ће душа заувек патити! Често пролазим поред његове куће и поглед задржавам

на његовом прозору, иако знам да се неће појавити на њему, као некад. Недостаје ми, признајем. Све је било савршено, а онда шта се десило - ја не знам. Променио се, то је особа коју ја нисам познавала и за све ове године чекања покушавала сам да љубав претворим у мржњу како би бол нестао. Но љубав је била већа од мржње, што ми је само отежало ствари.

Покушала сам да пронађем његову нову адресу, али ни то није ишло. Пријатељи су га вешто покривали, што је у ствари довело до пар питања: зашто и даље покушавам, зашто и даље патим, зашто сам и даље сама. Истина је да нисам била спремна и након свих ових година за нови почетак. Нисам хтела да неко пати само због тога што ја не могу да прихватим истину. Није то био једини разлог. Стицање поверења би дефинитивно био други разлог. Сви добро знамо да када се поверење једном изгуби, тешко га је поново стећи. То је мој проблем, да кажем, један од проблема! Није прошао ни тренутак а да се нисам запитала да ли он пати, као и ја? Да ли му је тешко? Вероватно ни једно, ни друго! Сваког 16. децембра бол постаје већи. Памтим тај дан, као да се јуче десио. И опет, по не знам који пут постављам питање: „докле ће ова бол притискати моје срце и мучити ме из дана у дан?“

Данас се прича по граду да се вратио и да је на старој, мени јако познатој адреси. Питања која су ме овога пута мучила била су једноставна: зашто се вратио и да ли сам ја разлог тога. Знала сам да ћу га видети негде како шета улицама града, ходајући мени у сусрет. Искрено, прижељкивала

сам тај тренутак, када ћу га видети и ко зна, можда, и разговарати о томе шта се тачно десило пре три године, јер ја разлог нисам сазнала! Чудно је што је бол и туга била замењена срећом, правом неизвесношћу.

Нисам могла само седети и чекати да се наши погледи поново сретну, време је да направим први корак. Доста је било чекања, зар не? Већ истог дана одлучила сам да га посетим, као некад. Мислила сам да ме ништа неће зауставити, али није било баш тако. Стајала сам преко пута његове куће, и видела га срећног, са женом и децом, све оно што смо ми сањали – он је то имао са другом женом. Мени дефинитивно није било места у његовом свету, као што је и рекао! Насмејан, срећан, сада већ ожењен – а ја? Свих ових година живим са надом да ће ми се вратити, живим са чекањима и свим тим питањима. Жалим тренутак када сам и помислила да сам ја разлог његовог повратка. И поново сам погрешила, јер сам поново на његовој адреси и била сам спремна да му опростим. То ме је довело до сазнања разлога његовог одласка; и његовог повратка. Разлог је увек била Она, од самог почетка.

И да, моја љубав је прерасла у мржњу. Сада је мржња та која је била већа и мењала све! Ја одустајем од свега, и настављам својим путем, даље од њега, његове адресе и пријатеља. Оно што је требало пре три година да урадим, као што је он урадио. Сада у мом свету нема места за њега...

Изгубиш у ствари нешто што никада ниси имао, и питаш се зашто толико боли. Зашто?

V место

Глорија Хорти

Техничка школа
Бор

Ако не осетим да ти је на срцу рана, било да је тек или одавно отворена, ти ми је покажи, а ја ћу учинити све да буде љубављу оздрављена. Ако не приметим да ти на врху језика стоји бол, непомична и неизговорена, ако не чујем у твојим речима да ти је у грлу кнедла заглављена, ако не препознам да ти је иза очију туга сакрвена. Реци ми. Не желим да те душа икада заболи!

Само немој, немој да она буде тужна и усамљена. Желим да зна да није сама и да ће шта год било, било да је слаба или јака, храбра или уплашена, поносна или постиђена, исправна или грехом заведена, било да је слаба или стабилна, љута, неснађена или нервозна.

Желим да зна да ће је моја душа прихватити, подржати, схватити и охрабрити. Зато, нек твоја душа буде мирна, нежна и спокојна. Па чак и да све грубости света на њу навале, брани је. Брани је љубављу и остаће недостижна, и неће постојати силе које би је надјачале. Знаш, добро је ако има суза, ту су да се не бисмо постидели нас самих.

Ако избегнемо сузе, пуцање нећемо. Зато, када нам се плаче – плачимо.

Свако од нас мора разумети зашто кроз коју олују пролази, па ће тек онда бити спреман да исту прође. Угледај се на Сунце, и из најтамнијих облака и након најтамније ноћи, оно увек као победник изађе... и ти ћеш, радости, не сумњај да на крају, баш увек све на своје дође.

Допусти Богу да ти приђе и помогне. Буди снажан као стена о коју ће сви таласи њене туге да разбију. Можда ти је само крст тежи него икада до сада, али зар се јаком човеку даје да носи перо?

Пре него што си га добио, Бог је све у обзир узео, све је добро премерио. Не брини, Он разуме и то што си се ти уморио... зато слободно одмори. Тако да би одморан, када будеш спреман, даље наставио. Биће све добро. У реду је што се бојиш да наставиш даље... и ја сам имала тај страх. Имаш права на то, сада стани, одмори и спусти своје сидро. Отвори мало ране, пусти да на њих суза кане, те се с њима мири и молитвом храбри за предстојеће дане. Време је да се воштаница у твојој души запали. Разумећеш ме када све ово прође... покушај да ми верујеш.

V место

Софија Вељковић

ТШ „Никола Тесла“
Велика Плана

Много тога ме је у животу повредило, али једног догађаја ћу се увек нерадо сећати, то је био дан када сам могла да изгубим особу која је мени све на свету и на коју се угледам – мог оца, особу која је увек била ту, а у трептају ока је могла заувек да нестане.

Било је то дан пред нашу славу, Светог Илију. Дан смо почели сасвим нормално, спремали смо столове, тањире, усисавали кућу, спремали све за славу, тата је кречио веранду. Када је то завршио, спремио се да иде са другом да се возе моторима, њихова дестинација је била Ђавоља варош. Док се он спремао, ми смо наставили са спремањем за славу. Негде око дванаест сати поподне, тата и његов друг су отишли да се возе, сестра и ја смо сређивале собу, док је мама усисавала ходник. Све је изгледало сасвим нормално, док мами није зазвонио телефон. На телефону се појавило име татиног друга. Када се јавила татин друг Ивица је рекао да је тата имао удес и да хитна превози у болницу. Мамино лице је пребледело, почела је да паничи, притом је успаничила и мене јер сам

била на само пар корака од ње. Током разговора, почела је да јури по кући траживши кључеве, татину књижицу и још неке документе. Нисам знала шта се дешава, али када сам чула да тату превозе у хитну, слошило ми се, почело је да ми се мути и врти у глави, руке су ми се тресле, а откуцаје срца сам јасно чула у својим ушима. Мама је за то време излетела из куће и рекла да ће баба доћи код нас. Нисам знала шта да радим, остала сам сама са сестром која је тада била исувише мала да схвати шта се дешава. Почела сам да плачем, нисам могла да се суздржим, села сам на кауч и размишљала сам о оном најгорем.

Не сећам се колико је прошло времена одкад је мама изашла, али знам да сам видела баку како покушава да отвори капију. Када сам је видела како улази у двориште, излетела сам напоље, али нисам далеко стигла, пала сам на колена два корака од улазних врата, нисам могла да стојим, нисам осећала ноге, нисам знала где се налазим а ни шта ми је са оцем. Бака је дотрчала до мене и ставила ме на столицу, дала ми шећер и воду, није ми помогло а још мање су ми помагале њене речи. Причала је како је тата добро. Није био, имала сам осећај који ме је упорно наводио на то да он није добро.

Када сам се смирила, видела сам како бели комби стаје испред нашег дворишта. Татини другари су излазили из комбија, сви су имали тужне изразе лица. Када су отворили врата комбија имала сам шта да видим, од мотора није остало ништа. Све што сам видела била је хрпа гвожђа, пластике и стакла. Срце ми се цепало

само на тај приказ, а помисао да је тата можда чак и у горем стању од мотора није помогао. Када су изнели мотор, сели су за сто, понудила сам им сок, кафу, воду, све што сам могла да нађем у нади да ће да остану и кажу ми шта је са татом, али нико није хтео ништа да ми каже, сви су ћутали, избегавали то питање, причали су о свему, само о њему не.

Када су отишли, остале смо само баба, сестра и ја, седеле смо и ћутале, чекале смо, ни саме не знамо кога. Одлучила сам да устанем и одем до хрпе гвожђа која је некада била леп црни мотор. Стајала сам и гледала, глава ми је била празна, очи пуне суза, руке су ми се и даље тресле. Коначно се мама вратила, села је за сто и јако тужно гледала. Одлучила сам да не постављам питања, бар не док су ту баба и сестра.

Баба је отишла кући, а сестра заспала. Тада сам поставила питања која су ме мучила цео дан: Где је тата? Шта је са татом? Мама је уздахнула и погледала ме јако тужно. Рекла ми је да јој скувам кафу, са уздахом сам устала и отишла да спреим кафу. Након тога смо пар минута седеле у тишини и напokon је почела да прича.

Прво ми је рекла да није баш добро. Уздахнула сам и наставила да слушам. Тати су обе руке биле поломљене, ударио је у тракторску приколицу, полетео увис и пао на стомак. Некако се сам окренуо на леђа и после тога није давао знаке живота. Када ми је ово рекла осетила сам јак бол у срцу и глави, суздржала сам се да не плачем само зато што је мајка била ту. Знам да је ово за њу било тешко колико и за мене, нисам желела да

ме види како се ломим део по део. На дан славе, отишли смо у цркву. Тог дана нисмо имали госте. Мама је одлучила да иде код тате у болницу, нама је рекла да седимо у кући. Неизвесност ме је убијала, желела сам да знам како је. Седела сам са сестром, играле смо се, трудила сам се колико год сам могла да не заплачем. Знала сам да морам да будем јака за маму и сестру.

Када се мама вратила, рекла је да је за сада све у реду, да ће тата да има операцију руку и да ће, надамо се, све проћи како треба. То ми је мало помогло, али и даље не довољно.

Операција је прошла без проблема. Тата је имао гипс на обе руке, поломљен нос и кост испод ока му је била напукла. Када ми је мама показала татину слику, није ми било добро. Нисам га препознала колико је чудно, сломљено и некако уништено изгледао.

Прошло је пар недеља и тату су пустили из болнице. Била сам пресрећна, једва сам чекала да га видим. Тата је доста смршао док је био у болници било ми је криво и сваки пут кад бих га погледала борила бих се са сузама. Нисам хтела да ме ико види кало плачем.

Тата је отишао на контролу и тада су установили да му руке нису лепо наместили и да мора за Београд. Опет је моја глава била пуна свакаких ствари. Тати је за све била потребна помоћ због гипса на рукама. Није могао ништа да ради, помагали смо му да једе, да се облачи и да устаје из кревета. Отишао је у Београд, имао је операцију, али је морао тамо да остане месец дана, што је обухватало и мој рођендан.

Била сам јако тужна, на дан мог рођендана била сам потиштена и рекла сам мами да не желим да славим, али ме је она натерала. Када сам се вратила са прославе са другарицама, чекала ме је родбина и торта. Једина жеља ми је била да тата дође кући, то сам и пожелела када сам дувала свећице. Када су сви отишли, легла сам у кревет, хтела сам да се овај дан што пре заврши, али ме је порука на телефону пробудила, погледала сам и видела да је од тате. У поруци је писало „Срећан рођендан, принцезо татина! Воли те тата пуно“. Када сам прочитала поруку, заплакала сам. Пробудила сам маму, показала сам јој поруку, загрлила ме је и рекла да ће све бити у реду.

Све је ишло како треба, тати су стављене жице у кости како би се лепо наместили, извађене су после неколико месеци, скинут је гипс, али тата и дан данас има проблеме са рукама и не може да их савија у зглобовима. Опет је купио мотор, и даље се вози, а и ја са њим .

Драго ми је што није одустао од мотора и што има толику храброст да опет вози, то је један од разлога зашто је он мој највећи узор. Колико год да овај закључак звучи срећно, верујте, није. И даље ми није свеједно док причам о овоме. Ово је први пут да сам се оволико отворила. Није ми битна оцена, само ми је драго да сам успела да се отворим и кажем како је све то мени изгледало и колико је то било болно за мене.

V место

Јована Чворо

ЕУШ „Вук Караџић“
Велика Плана

Кад душа заболи и срце сетом се испуни,
Није више снажан ни ум бистри.
Ко савез у рату сад и мисли
Савез траже од срца и душе,
Па те стежу све више и више.
Стрељају те па те и погоде,
Ал' се то од рата разликује:
Овде, сада, одбране ти нема,
Ни оружја, али ни заклона.
Од срца и душе отић' нећеш.
То би радо, када би могао,
Ал' од себе побећи не можеш.

Кад душа заболи и вид ти избледи,
Па не видиш слова, не разликујеш боје,
Светло и мрак као нејасне силуете
Круже око тебе.
А шта је по среди,
Више не знаш.
Уперен у мисли своје
Само о једноме мислиш.

Добро знаш о чему.
Мислиш о неком времену
Кад све лепо беше.
И као да се из бола нећеш извући,
Падаш у амбис, у понор душе,
У вечни мрак где снови се руше.

Кад душа заболи и све те притисне,
Једно мораш знати:
Да уз помоћ вере чуваш
И мисли, и срце, и вид, и све благодати,
Јер то није крај, то је проба.
И као кад се кречи нова соба,
Ти лепотом прекречи прашину
И бојама врати вид свом оку,
Па ћеш лакше мислима и вером
Попунити у срцу празнину,
Јер се јунак у муци познаје:
Мисли су му јаче од невоље!

V место

Жељана Кажић

Техничка школа
Косјерић

Сваки пут када се осећам слабо, напуштено, без љубави, без игде икога, без свих оних који би требало да се зову моја породица, ја погледам у пар плавих очију. То су очи једне жене која ме је пригрлила на своје груди као рођено дете.

А нисмо се знале. Она ме је виђала, али се ја ње не сећам, иако смо се можда безброј пута среле на улици. Можда сам и тада погледала у њене очи, али нисам спазила у њима ништа од онога што данас примећујем. У њеним очима се огледа сва доброта којом зрачи.

Често размишљам и питам се: зашто ме раније њене руке нису грлиле, да осетим ту љубав и сигурност. Њене руке нису више тако младе, али када ме загрле, пожелим да ме никад не пусте, јер у том загрљају налазим све, што ми је ускраћено. И онда схватим да нисам сама, да добијам љубав и дајем љубав, да имам породицу, дом...

Али, нисам заборавила ни загрљај своје мајке. Живот нас је раздвојио, али то је и за мене и за њу мање болно, јер се још увек виђамо. Још увек

ме њене, сад већ јако слабе, руке грле. Знам да је сваки њен загрљај болан за њу, увек ме грли из постеље, јер због болести не може да устане. Али, она се увек труди да тај бол сакрије од мене. Онда следи загрљај за растанак, а ја се сваки пут питам колико ће још пута моћи да ме загрли.

Окрећем главу да не види моје влажне очи. Онда ме друге, још веома снажне и топле руке загрле, и ја се осетим јачом.

V место

Татјана Маринковић

Техничка школа
Косјерић

Пружена рука и осмех као знак прихватања

Током периода ране адолесценције, поред лако видљивих физичких промена на телу, одвијају се унутрашње борбе и развитак у главама младих особа. Свака од тих промена које касније утичу на квалитет живота, најчешће се односе на сва питања која могу настати у свести још у потпуности неоформљене личности. Та питања могу гласити: Да ли сам ја довољно вредна особа? Како ме друштво доживљава и да ли остављам утисак који желим? Како се суочити са препознавањем сексуалности? Како да се осетим прихваћено од вршњака?

Поред свих ових питања и тема са којима се адолесценти суочавају, постоји још безброј сличних на која нико сем њих не може дати одговор у потпуности. Брига о менталном здрављу, поготово младих људи, претходних година забележила је велики пораст интересовања у светским оквирима. У већини образовних установа се

недовољно поклања пажња овој теми, зато што као друштво још увек нисмо прихватили људе са менталним проблемима, поготово схватајући проблеме ученика као „пролазне бубице“ – иако су оне вршњачко насиље.

У поређењу са претходним деценијама, вршњачко насиље у виду физичког малтретирања се релативно смањило, док се оно у виду психичког, вербалног насиља знатно повећало међу млађом популацијом. Иако делује да су тинејџери далеко отворенији за различитости, забележено је разноврсно насиље на основу етничке припадности, расе, пола, физичког изгледа, здравствених проблема, сексуалности, материјалног стања, верског уверења.

Искључиво образовањем, саветовањем и разговарањем о овим темама, могуће је направити неопходну промену у начину размишљања ученика основних и средњих школа у вези са наведеним проблемима, са којима се огроман број деце тренутно суочава и због којих је један део подлегао мислима о самоубиству, или чак предузео неке деструктивне радње како би превладао своје слабости.

Насиље на основу етничке припадности

У Србији је насиље на основу етничке припадности учестало и то поготово усмерено ка ромској популацији, што се неретко односи и на њихово материјално стање и положај у друштву.

Шта може се може учинити поводом овога?

Потребно је разговарати са децом о расизму и његовом значају током историје, истичући светске примере и чињеницу да без обзира на боју коже, језик којим неко говори, културу из које потиче, може бити и јесте значајна карика у друштву. Деца која пате због овог вида насиља, често се стиде своје породице и корена, а управо они их чине оним што јесу и јединственим.

Дискриминација на основу пола

Још један јако заступљен вид насиља јесте дискриминација на основу пола, скоро у потпуности усмерена ка женама и њиховој улози у друштву, интелигенцији, вредности, способности. Ово ствара огромне проблеме младим девојкама у развоју, које веома лако могу развити различите менталне болести и поремећаје у исхрани, попут булимије, анорексије, депресије. Свака од дискриминишућих речи, усмерених ка њима, оставља трајне последице на младу жену.

Шта се може учинити како би се овај проблем решио?

Уместо дозвољавања и одобравања мизогиних женомрзачких коментара, сваки од њих треба бити санкциониран и пријављен, уз редовне разговоре о правима и једнакости жена са мушкарцима, зато што смо сви људи са осећањима.

Насиље на основу здравствених проблема и физичког изгледа

Небројено пута смо могли чути неприкладне шале у нашем друштву везане за особе са инвалидитетом или неконвенционалним изгледом. Особе са инвалидитетом трпе коментаре везане за своју појаву и способности као да су они криви и одговорни за то што имају неку врсту хендикепа. Насиље на основу физичког изгледа иронично се односи на скоро све типове тела – гојазне особе, мршаве особе, ниске или високе особе, особе које имају протезу за зубе или наочаре, непопуларан тип црта лица... Све ове ствари значајно утичу на ментално здравље ових младих особа које пате, зато што се осећају недовољним и неприхваћеним од друштва, иако свако од нас има неку несигурност.

Шта се може учинити поводом овога?

Као и у претходним пасусима, потребно је редовно разговарати са децом и још од најранијих година њихових живота привикавати их на различитости вршњака са којима ће се упознати и научити их да их као такве прихватају.

Дискриминација на основу сексуалне оријентације

Готова свака млада особа у једном тренутку свог одрастања и менталног сазревања испитује своју сексуалност и наклоности. Није непозната чињеница да је огромна већина друштва тренутно екстремно хомофобична, позивајући на насиље –

могуће је поштовати традиционалне породичне вредности без непотребног вређања LGBTQ+ популације. Млади људи који своју сексуалност пронађу у било чему што није хетеросексуалност, проживљавају готово свакодневно малтретирање од својих вршњака које неретко укључује физичко насиље, са ужасним последицама. Као и претходна група адолесцената који преживљавају насиље, тако је и ова група врло подложна мислима о самоубиству из истих разлога.

Шта може да се предузме?

Поред честих разговора о овој теми и прихватању различитости, потребно је увести бар неколико часова о сексуалној едукацији у средњим школама – то ће користити свима да, уз савете стручњака, осете прихваћеност и добију преко потребно знање о теми од које ће им зависити остатак живота (један погрешан корак води ка нежељеној трудноћи).

Насиље базирано на верском уверењу

Већинско верско опредељење школараца у Србији чине православни хришћани. Иако је религиозност битан аспект сваког појединца, јер на основу ње доживљава свет и сврху живота, иако нас религије уче да поштујемо друге, без обзира на то ко су и шта су, дешава се да деца припадници других вера буду дискриминисана, или обрнуто (да припадници неке друге вере дискриминишу православне хришћане). Мржња која се преноси по овом основу на појединца

најгори је пример неразумевања и непоштовања основних вредности свог верског уверења.

Шта може спречити ово?

Пошто живимо у земљи у којој су заступљени и ислам и католичко хришћанство, као и друге религије, морамо у образовни систем увести и посебне лекције о другим верама. Поента веронауке као изборног предмета не треба да буде апсолутни фокус на једну већинску веру, већ она треба да обрађује теме везане за све светске религије, пружајући тако деци додатан едукативан садржај.

Тренутно не живимо у друштву које у потпуности прихвата различитости, а то се, нажалост, односи на младе особе. Сваки ученик, као и свака особа, треба да има основно право на ментално здравље и правовремено пружене информације о њему. До информисања о менталном здрављу и едукације адолсцената може се доћи искључиво образовањем и разговарањем о овим темама, без икакве цензуре. Оно што буде цензурисано, неће моћи да пружи одговор младима на кључна питања са којима се суочавају у тренуцима одрастања и самоспознаје. Уместо што се фокусирамо на мањине и њихово угњетавање кроз које су прошли, треба да им пружимо руку као знак помоћи и осмех као знак прихватања. Само на тај начин неко може да добије осећај да ће увек имати некога с ким ће моћи да поразговара када му је тешко и да ће бити ту за њега.

V место

Анастасија Димитријевић

Техничка школа
Косјерић

Бол који не могу претворити у речи

Не волим кад пишем о болу, јер ја сам прича са срећним крајем. Не волим кад осећам бол, јер ја сам весело дете.

Не волим ништа од тога, а опет се дешава. Презирала сам себе сваки пут када бих дозволила да осетим тугу. Мрзела сам то што сам бесна, а онда сам мрзела још више то што знам да не треба да мрзим, а опет мрзим. Знам да не треба тако. Своје емоције морам да разумем, морам да их покажем, то није слабост. Моје емоције нису моја слабост. Оне су мој мотив да наставим даље.

„Хајде, Ана, можеш ти то!“ Добро сам. А, онда, опет, све изнова. Бес, туга, разочараност. Па, станем онако, питам се да ли сам у зачараном кругу? Заробљена у вртлогу сопствених емоција. Очима се не види све што се налази у нашем бићу. Да ли мислиш да можеш да прочиташ сваки

трептај душе са мог лица, испод намештеног осмеха, лажног задовољства? Разумеш ли сваку моју бол? Све што сам себи учинила? Најгоре је када проживљаваш нешто тешко, када те мучи душа, а не можеш никоме рећи, ништа учинити да ти буде боље. Најтеже је што самој себи не могу помоћи.

Стално се смејем, вероватно не желим да се види да сам повређена, да ме боли, не желим да знају како се осећам унутра и колико ми је, заправо, тешко. Не знам више ко сам, туга и срећа се преплићу, равноправно траже своје место. Могу се веселити и шалити током дана, али када сам касно увече сама, осећам празнину, огромну као свемир. Свемир бића које ми недостаје, и не дозвољава да будем обична, безбрижна девојчица која мирно тоне у сан.

Овако, често ми се враћа један исти сан. Тај кошмар је моја прича. Сећам се... Свећа пада. Све се задимило. Стајала сам, не покушавајући да се избавим. Хтела сам да вриштим, али сам се угризла за језик. Хтела сам да пипнем пламен, да осетим топлину једном у животу. Нисам закорачила, само сам тако укопано стајала. Осетила сам врелину више него што човек може да издржи. Око мене се све зацрнело, а онда нестало, био је крај. Тек тада су дошли да ме потраже, да питају како ми је, да ми кажу колико ме воле. И да коначно виде: да најбоље изгледам онда кад умирем изнутра.

Осећаји долазе и пролазе, остављајући траг у сећању и сновима. Само бол стално остаје. Бол који не могу претворити у речи.

V место

Ања Максимовић

Техничка школа
Косјерић

Портрет човекове душе одражава се у идејама просветитељства: да се свако биће рађа са чистом и неисквареном душом. Душа је огледало човекове природе. Док себичност и похлепа изопачују душу, љубав је преплављује радошћу и чисти њен вид. Сам је човек крив ако дозволи да му зло опустоши душу.

Кад прети да искочи из груди, кад јој треба простора, начин да пусти прекомерну бол или кад не знамо чак ни шта ћемо са собом... Душу треба пустити да тражи сама своје изгубљене стазе, а неки је пак чувају заробљену од спољашњег света, још већег бола. Недокучиви су путеви душе која спознаје савест. Бол ће увек бити саставни део живота. Ту смо сви једнаки, и они најјачи и најслабији. Мораш да одболиш нешто, не да би научио лекцију нити да би преболео, већ да би био слободан и спокојан у себи. Само одбарани науче лекцију из патње и бола. Он нам показује да је нашој души било нешто важно.

Душа неретко идеализује свет и људе око себе, као да жели да је стварно тако. Ослободе се мисли

које су дубоко иза врата за које кључа није било и раздрагано ходају по људској души.

Онај ко би, кроз имагинацију пуну сажаљена, успео да региструје свеколике патње, да се потврди као савременик свих мука и свих зебњи датог тренутка, био би монструм љубави и највећа жртва у историји срца. Али такву могућност не вреди ни узимати у обзир. Довољно је да се само мало загледамо у себе, да наслутимо археологију наших страхова. Па ако, ипак, напредујемо кроз паклену муку дана, објашњење је у томе што нам ништа, осим наших болова не стоји на путу. Туђи нам болови изгледају објашњиви и превазилазиви, чини нам се да други пате зато што немају довољно воље, храбрости или душевне ведрине. Свака патња, осим наше, изгледа нам оправдана, дубока жалост је тада једина стална величина у превртљивости наших осећања. Али, ми жалимо искључиво себе.

Људска душа је велика река, велики борац, који може да се избори са свим биткама овога света. Не може нико да искаже колико је љубави наших предака текло, када су се борили да нам створе оно што данас имамо. Људска душа тежи ка великим идеалима. Она је плави хоризонт који може да допре до најдубљих светских, животних остварења.

Људски ум све што може да замисли, то и оствари. Душа је једна магнетна сила која увек води према неком циљу. Све оно што је усађено у нашу душу, све оно што скривамо у својој души, и све оно што нам душу испуњава, не може да стане ни у највеће ни најдубље сиње море.

V место

Марко Маринковић

Техничка школа
Косјерић

Патња је попут рађања и смрти

Свако од нас има само један живот и сам својим делима организује како ће га провести. Наравно, некад и други људи утичу на ток туђег живота.

У мом случају, што се више трудим да не исказујем емоције и да не покажем патњу, сваки пут се све горе и горе осећам. Не показујем никоме то, али тај осећај ме изједа све више и више. Волео бих када бих могао да све заборавим и напосто кренем изнова, али опет знам да без неких особа не могу, ако бих некога од њих заборавио вероватно бих и изгубио смисао постојања. Наравно, постоје и они које бих волео заборавити, због штете коју су ми нанели у прошлости. Међу таквим људима је и особа која ми је подарила живот. Знам да би ме сви осуђивали због тога, али кад би знали ко је и шта је, једино што би могли да ураде јесте да

на било који начин покушају да ме утеше. Наравно, захвалан сам јој на томе што ми је подарила живот који имам, али бих јој много захвалнији био да га није и упропастила.

Наиме, када сам имао једну годину, она је отишла од мене и моје сестре, јер јој је било важније лично задовољство од тога шта се дешава са децом коју је она донела на овај свет. Кроз године, све је било у реду, виђали смо се и волели је, са огромним осмехом смо ишли код ње. У једном тренутку, она је почела ређе да долази по нас, нисмо знали прави разлог томе, али и даље смо се понашали исто. Како је време одмицало, схватили смо да се нешто десило. Она је почела да живи сама свој живот, тако да је чак и одустала од тога да нас виђа. Родила је прво дете, па онда и друго, бринући о њима уместо о нама који смо јој, такође, деца. Одлазили смо код ње још само пар пута након тога и, искрено, драго ми што смо престали. Она је све више и више запустала однос између нас.

Једног дана, отац нас је позвао да попричамо о томе, јер смо довољно зрели да сазнамо истину. Са сваком речју све више ме је болела чињеница да ми је она мајка, ако се тако и може назвати. Не желим да откријем ништа од тога, јер је превише приватна ствар. Након тога дошла је код нас, да бисмо затим отишли код ње за викенд. Тада сам се посвађао са њом и питао сам је за сваку појединачну ствар, зашто је то урадила, а она ми је само хладним тоном одговарала да ме се то не тиче. Звала ме је и преко телефона, и тада сам јој рекао да ми се више никада у животу не обрати, чак је имала и храбрости да ме назове монструмом због свега што сам јој рекао у лице. Имао сам гомилу проблема са њом и пре тога, али ово су неки главни.

Желео бих да могу на било који начин да јој покажем шта ми је учинила од овог једног живота који имам. Учинићу све само како бих сазнао зашто је то све урадила. Она је само једна од гомиле људи које желим да заборавим.

Знам да су неки људи преживели много теже ствари, попут ратова, смрти и слично, и наравно да знам да је њихова патња много већа, али не могу рећи ни да је моја патња занемарљива.

Патња је можда само пролазни део човековог живота, можда је неизбежна, попут рађања и смрти. Ту је, међу нама, како би научила човека томе како живот није савршен колико наоко изгледа.

V место

Теодора Стокић

ЕТМШ
Кучево

Душа. Шта је то? Душа је оно што понекад уме да заболи јаче него када те неко удари. Најчешће уме да заболи када патимо за неком драгом особом или нечим што је било вредно нашег бола у души. Има и тренутака када не боли, већ када осећа нешто најсјаније на свету, а то је срећа. Она је безгранична, различита за свакога. Нажалост, живимо у свету у коме постоје и људи који немају душу. Они су немилосрдни, безобразни и немају никакав осећај туге и чежње у души за нешто што су направили.

Понекад и мене заболи душа, али никада ме није заболела толико јако као када сам изгубила свог најмилијег члана породице, а то је била моја бака.

Моја бака се звала Олга. Она је била стара жена. Као мала, увек сам волела да остајем до касно са њом да бисмо се играле луткама и аутомобилчићима. Када год бих била на граници да попијем неку казну, она би ту била прва која ме је спасавала и бранила. Одувек је била на мојој страни.

Тако су пролазиле године и године, ја сам расла, а она је све више и више старила. Како сам више расла, постајала сам све зрелија да схватим да је она сада већ стара и скоро немоћна да ради неке послове око куће. Обожавала је да све буде чисто, да све обавезе буду завршене, али како је време пролазило, то се једно по једно скидало са листе њених дневних обавеза. Није могла дуго да стоји на ногама, што ју је спречавало да ради ствари које је раније радила без напора. Али и то је било добро у поређењу са оним што је дошло касније.

Све је то било донекле лепо и бајно, све док за мене није уследио огроман бол у души. Кренула је да заборавља имена. Када би је мој тата питао ко сам ја, она би одговорила да не зна. Тада сам први пут осетила бол у души. То ме је толико погодило да нисам знала шта даље да очекујем.

Дошао је на ред и одлазак на море. Отишли смо у Грчку на 10 дана. Једног поподнева, моја породица и ја смо одлучили да изађемо из апартмана и прошетамо поред мора. Све је било у реду док мени није позвонио телефон. На вези је била моја тетка. Саопштила нам је тужне вести. Рекла је да је моја бака Олга преминула.

Одједном сам осетила да сам скроз поражена. Осетила сам да ми је душа пукла. Није могла да издржи да не пукне од бола који је био јачи од убода ножа. Мој најбољи друг, моја бака, више није са мном.

Плач, стрес, туга су преовладавали нада мном. Нисам могла да издржим а да не пустим сузу. Поред мене су били моји родитељи, који су покушавали да ме утеше, али није имало ефекта. Моја душа није могла да издржи тај губитак.

Спаковали смо се и одмах кренули назад за Србију. Кући су сви чекали уплакани, пуни бола, туге и чежње. Знам да сам ту ноћ запамтила као ноћ из хорор филма. Ока нисам склопила, као ни мој родитељи. Стално сам размишљала о томе шта би било да сам била ту када се све ово дешавало или шта би било да она уопште није преминула.

Тих неколико ноћи су ми остале у најгорем сећању. Гризла ме је савест што нисам била у Србији у том најгорем периоду и константно сам размишљала шта ако или шта би било да...

Схватила сам да душа, иако распознаје срећу, радост и весеље, такође уме и да распознаје тугу, бол и чежњу. Када је туга у питању, понекад уме да заболи толико да тај бол остане у сећању до краја живота. Овај бол, који је моја душа препознала као бол који никада до сада није осетила, остаће ми заувек у сећању на све лепе ствари и догађаје које сам проживела са њом.

V
место

Александра Тадић, 4/3

Средња школа
Мали Зворник

Нема

Нема постанем кад те очи видим,
Нема сам увек кад пред тобом стојим,
Нема сам јер ми се свиђа тај поглед
што ми приче прича.
Видим у њему прошлост болну,
видим у њему да пати
и видим у њему жељу да опет воли,
Осетим страх и неповерење
због прошлости неме што, као сенка, нас прати.

Нема постанем кад причаш ми о себи,
Нема сам, јер те слике прошлости се врате,
Нема сам, јер не знам шта да радим.
Хоћу помоћ да ти пружим,
али руку себично држим
јер се, као и ти, и ја плашим.

Хоћу да те загрлим и са тобом да вриштим
јер, као и ти, и ја патим.

Хоћу да знаш да ниси сама
и да, као и ти, и ја имам рана.
Хоћу да ти помогнем,
као и ти, и ја знам колико је страшно
у тами ходати сама.

Нема сам, јер смо превише сличне,
Нема сам, јер смо једна другој исте,
Нема сам постала и нема остала
кад сам схватила да са тугом
у огледалу пријатељ сам постала.

V
место

Милица Држајић

ССШ „Стеван Петровић Бриле“
Рума

Како да живим,
Када ми се земља под ногама руши,
Када сунце ми је окренуло леђа?
Како да живим
Када ме сопствени глас гуши,
Када ме мој одраз вређа?
Како да живим
Када ми крв кључа кроз вене
И свака успомена као рана пече, боли?
Како да живим
Када нема наде за мене
Да моје срце опет заволи?
Како да живим
Када душа заболи?

V место

Александра Бабанић

МЕШ „Гоша“
Смедеревска Паланка

Као што је цвету потребна вода и сунце за цветање, тако је и души за опстанак потребна љубав. Неки људи мисле да је тама мрачна, али баш као и очи, и срце има начин да се прилагоди таме.

Моја душа лежи негде између изгубљеног и пронађеног. Да ли је то због особе и пријатељства које сам изгубила? Да ли је то зато што се плашим да будем усамљена, али се бојим да дозволим било коме да ме боље упозна?

Када сте на најнижој тачки, ваше срце вапи за помоћ, за промену, за оним што му треба. То је ваша преломна тачка. Када сте потпуно изгубљени, нигде не можете да видите светлост, где год да се окренете све изгледа исто. Када скренете са пута видите нешто друго. Почињете да преиспитујете ствари око себе. Ваше емоције, ваш менталитет, ваш начин на који радите. Пробуђени сте да ствари видите другачије.

Изгубила сам своју прабаку, била је много болесна, и полако сам се мирила са чињеницом да неће бити још дуго са нама. Али када ме је једног

дана мајка пробудила за школу, по изгледу њеног лица већ сам знала шта се десило, али нисам себи дала да помислим на то и надала сам се нечему другом. У тренутку када ми је рекла да ми је прабака преминула, вратила сам се у собу легла у кревет и затворила очи, мислим да ми је требало пар минута да мој мозак обради ту информацију, јер једноставно нисам желела да прихватим чињеницу да ње више нема и да је више никада нећу видети, и да су остале само успомене на њу које временом бледе, и много се плашим да ћу заборавити изглед њеног лица и звук њеног гласа.

Она је била једина особа у мом животу коју сам познавала која није имала трун злобе у свом срцу. Много је поштовала људе, никад није имала нешто ружно да каже за некога. Желела је од мене да научим фолклор и да јој покажем, али то нисам урадила и сада много жалим због тога, јер је то била њена последња неиспуњена жеља, све бих дала да могу да је видим још једанпут. Након њене сахране, често бих помислила да одем код ње, али онда схватим да она више није ту и то ме је уништавало емоционално. После тога, све у животу ми је изгубило смисао, јер сазнање да имаш један живот, једну прилику да успеш да од њега направиш нешто, ми је постало страшно, јер сам се бојала, и још увек се бојим, јер не желим да не успем у томе. Бојала сам се, јер нисам знала шта је следеће што би могло да ми се деси. Престала сам да причам са друштвом, јер сам се осећала као да је један део мене нестао.

У то време сам сазнала да се особа коју сам сматрала најбољом другарицом претварала да

смо пријатељи и да није уопште особа за коју сам је сматрала. Изгубила сам смешну и забавну страну себе. Осећала сам се као да више никада нећу бити иста, да мој живот више није мој, да ствари никада неће бити исте. И била сам у праву у вези са тим, ствари никада неће бити исте, јер сам у процесу покушаја да пронађем нову себе, промењену, праву себе.

Пар месеци ми је требало да пронађем нешто за шта је вредно борити се, а то је била моја будућност и моји снови. Открила сам колико је живот заиста драгоцен и како нису важне ствари, већ људи који су у твом животу. Верујем да се све дешава са разлогом и да за нас овде на Земљи постоји већа сврха од онога што смо способни да разумемо.

Можда звучи чудно сад, али поново сам кренула да гледам Формулу 1. Престала сам да је гледам са осам година, јер сам у то доба видела страшни судар возача који је довео до смрти 25-годишњег возача Жулса Бианкија. Али од тада су увели ореол који штити главе возача и спорт је постао мало безбеднији. Надам се да ћу једног дана радити у Формули 1 као дизајнер болида. То ми је постао сан и нада у животу, јер је налет адреналина у крви када гледате тај спорт неописив. Допада ми се другарство између возача и када они покушавају да ураде нешто за ову планету. Већина њих вози за своју државу и своје име и показују да су достојни тога.

Видите, ја још не верујем у љубав, али у исто време мислим да је љубав једина ствар која може спасити човека од пропасти и овај свет од зла.

Ми живимо у људском телу, стварамо илузије, правимо разлике између добра и зла. А сви смо само мали људи у овом свету који заборављају да је у реду плакати, јер чак и небо понекад плаче. Верујем да понекад морате да изгубите себе да бисте заиста пронашли праву верзију вас коју сте желели за себе од када сте били деца. Верујем у љубазност и поштовање према свима. Никада не знате кроз шта друга особа пролази, и мали чин љубазности може бити управо оно што им треба. Верујем да никада не треба одустати од наде. Колико год живот био неизvestан, обесхрабрујући или болан, нада вам даје снагу да тражите светлије сутра и да не одустајете од данас.

Верујем у чување сећања и неговање тренутака, јер овај живот је заиста посебан. У овом животу не морате ништа да доказујете никоме осим себи. Само зато што неко скрене са пута, не значи да је изгубљен заувек.

V место

Борис Милојевић

МЕШ „Гоша“
Смедеревска Паланка

Кажу, „судбина“. Нико, заправо, ни не зна шта је то заиста, као ни шта носи ноћ, а шта носи дан. Многи, као и ја, не очекују да ће им ново јутро, односно нови дан, донети нешто чему се никада нису надали.

Једне вечери, када сам завршио са својим тренингом, звао сам родитеље да дођу по мене, али ме је изненадило оно што су ми рекли. Деда је завршио у болници. У првим тренуцима нисам знао како да реагујем, тачније, емоције су ми биле помешане. Било је ту и страха и стрепње, да ли ће бити добро, али сам се присетио и догађаја из детињства када је одлазио код лекара и све би се добро завршило, па сам се осећао мало лакше. Очекивао сам да ми родитељи неће рећи истину, тачније да ће прећутати то у каквом стању се налази. Како су дани пролазили, говорили су ми да му је стање боље и да нема потребе за бригом, али то није било довољно да им поверујем да је

све у реду. Говорио сам им да нема потребе да изоставе нешто, јер више нисам дете и желим да знам шта се дешава, како бих био спреман на све. Због те стрепње и свог песимистичког начина размишљања, почео сам да слабим. Под појмом „слабим” не мислим на физичко слабљење, већ на ментално и психичко. Мање сам спавао, нисам могао да тренирам као пре, а учење и школа као да нису ни постојали. После пар недеља, позвала ме је мајка која ми је рекла да је деда пуштен из болнице. На пар секунди нисам веровао да је то што чујем истина, али добро познајем своју мајку и знам да ми то не би рекла уколико није сигурна у то. Само сам јој рекао да ћу је назвати после, прекинуо позив и кренуо да плачем. Нисам веровао да је то што чујем могуће, па сам назвао бабу да видим да ли могу доћи да обиђем деду, јер нам за време његовог боравка у болници нису биле дозвољене посете због новонастале епидемиолошке ситуације. Рекла ми је да би она волела да дођем, али да то није могуће, јер је доктор рекао да деда мора да мирује и да не сме да прима посете, опет због ковида. Од тог дана почео сам да се опорављам. Лакнуло ми је када сам знао да могу мирно лећи у кревет.

Вратио сам се својим обавезама које сам запустио и све је било нормално, или сам бар ја тако мислио. После пар дана добијам поруку од мајке у којој је писало да је деда опет у болници. Мислио сам да је враћен на дан или два и да нема потребе за бригом. Међутим, када сам дошао кући чуо сам да тренутно стање и није баш најбоље. Доктори су рекли како се стање погоршало и да

ће морати на терапије, мада, ни они нису били сигурни да ли ће то бити довољно. Нисам знао шта да мислим. С једне стране, размишљао сам како је то само још једна ствар коју ће деда пребродити и наставити са својим животом, а с друге стране, нисам из главе могао да избацити докторове речи, лица својих родитеља и сестре сваког тренутка у току тих дана

Сутрадан у вечерњим сатима, мајка је назвала болницу која нам је рекла да је дедино стање још теже и да будемо спремни на све. Нисам могао то да прихватим, али и дан данас памтим речи своје мајке која ми кроз сузе говори да будем спреман на све и да морам да наставим даље. Ту ноћ сам слабије спавао и некако отишао ујутру у школу. Чим сам се вратио кући, сачекала ме је сестра. Било ми је чудно зашто родитељи нису ту, јер сам знао да су обоје узели по пар слободних дана, тако да ми одмах нешто није изгледало у реду. При уласку у дневну собу, сестра изговара оно чега сам се највише плашио. Да деде више нема. Не знам шта сам у том тренутку осећао. Сестра ми је говорила да седнем и да се смирим, али нисам могао чак ни да заплачем, нити да осетим било шта. Нисам веровао шта чујем. Као да ми се у глави у тим тренуцима ништа није налазило. Сестра је отишла у своју собу а ја сам остао сам, загледан у једну тачку, размишљајући да ли је ово што се дешава стварност. Тек када сам се помирио са тим да је то реалност и да није само један кошмар, почео сам да плачем. Плакао сам сатима без престанка. Родитељи су дошли кући у вечерњим сатима, али нисам имао снаге да их

погледам у очи, јер сам знао да бих се осећао још горе када бих видео сузе које су покушавали да сакрију због сестре и мене.

Бол који сам тада осећао је неописив, толико је велик и нестваран да га не бих пожелео чак ни највећем непријатељу. Присећао сам се успомена с дедом, свих добрих, лепих, па чак и оних лоших успомена. За мене је било немогуће помирити се са чињеницом да човек који ме је целог детињства чувао и пазио, јер су родитељи радили да би нама обезбедили бољи живот, више није ту, и да га више никада неће бити, и да ми остају само успомене и сећања на то како је пре било.

Дани који су уследили након тога су били као пакао. У том периоду, разумео сам како су се моји родитељи осећали кад год су ми говорили да их је душа заболела, и да сам и ја у претходном периоду осетио исто то. Осећао сам као да је део мене нестао. Нисам и даље могао прихватити ту ружну чињеницу и молио сам се да је ово све само један кошмар из ког не могу да се тргнем, али погрешно сам. Била је то та сурова истина коју сам морао и прихватити и од које нисам могао побећи. Још горе бих се осећао када бих помислио на то да ћу још оваквих, можда чак и горих, ствари проживети у свом животу, и да је ово први, али, нажалост, не и последњи овакав бол за мене.

Ускоро ће и две године од тога, и дан данас се присећам свега, али памтим речи своје мајке које ми увек дају ветар у леђа када год имам неки проблем или неку препреку у свом животу, да би деда био поносан на мене и да ме гледа са неког вероватно бољег места.

V место

Анђела Јанковић, 4/1

СШ „Жикица Дамњановић“
Смедеревска Паланка

И данас су ми на ум долазиле слике јесени од пре пар година. За мене јесен представља носталгично доба, окићено и даље свежим успоменама које ми продру директно у срж душе и пробуде у мени осећај небеског царства. За њом долази и осећај у мени, толико јак да би могао померити стене, а некада се ту налазила искра која је исијавала и споља и изнутра. Та маестрална топлина.

Након његовог одласка више ништа неће бити исто. Како се не умори, питам се, од константног шетања по мојим мислима, глави? Као да протестује у њој. Не стаје. Кораци су му тешки и бучни. Осећам га сваког момента, ту се посадио и не излази. Жао ми је какву нам је дезинтеграцију направио. Да ли сам научила да добро пливам у овом вртлогу и хаосу који је његових руку дело? Његовог поноса, ега, хладноће и дрскости. Али, тако му добро стоји. Није свестан колико ме поседује, колико господари мноме. Ја сам му још

једна ствар коју може да контролише, која му је предана, али бојим се да није свестан тога, или можда, ипак јесте? Наравно да бих волела, али као да нисам спремна на срећу ни са ким, колико сам спремна на тугу са њим, јер то је мој дом, ту сам се навикла и мислим да ми лепше стоји. Нисам дозволила да након њега пропаднем. Научила сам да споља зрачим, моја харизма се упркос сваком болу никада неће угасити и њој сам неизмерно захвална, јер ме вади из сваке ситуације када се угасим, као сада.

Чудна је ствар душа. Нико не зна њену локацију, али сви знају где је када заболи. Свако чује како неутешно плаче то чедо, невино и крхко што умире избодено мачевима скованим од времена. Та искра живота, мудрости и вечности. Када јецам у тами обрђеној маглом, неизвесношћу и болом, осећам да полако губим себе. Из дубине моје душе, која је окована недостатком њега, чујем малену, обесхрабрену девојчицу која ми довикује да морам да наставим да се борим и будем јача од себе саме, да не смем да се предам и да бол не сме да доминира и плеше танго мог живота.

Опет сам стајала и гледала у то дрвеће и опало лишће. Али сада ми се природа чинила тако зла и језива, као портал који би ме одвео у поноре пакла. Уместо плеса и покрета ведрине и лепих тренутака, сада је стајала у црнини бола, непомична и скрхкана. Као и ја.

V место

Милица Лончар, 4/2

МФШ „Света Петка“
Смедерево

Тешки тренуци у животу су ту како би нам показали шта заправо значи живот, да то није реч коју треба да схватамо олако. Живот је пун бродолома који те могу сломити и саставити изнова, пун је неочекиваних тренутака који ти сваког момента могу донети, како добре, тако и лоше вести.

Мислила сам да сам одрасла, али та слика ме је вратила у детињство. У мени је пробудила неочекиване емоције, сузама сам је квасила и изговарала само једно име. Схватила сам да није слика та која је у мени будила осећај недостајања, већ особа на њој. Чекала сам га, није се појавио, а онда је зазвонио телефон. Препознала сам тај глас, глас своје мајке који ми је тихо саопштио вести које никада нисам желела да чујем. А онда душа заболи, заболи кад схватим да ти нећу чути глас, а почео је да бледи у сећању. У својим тренуцима патње и бола осећала сам се толико изопштено од осталих и била усамљена да сам заборавила на љубав коју ми је пружала моја породица. Њихове загрљаје, лепе речи и нежности као да нисам узимала у обзир. Као да сам желела да будем тужна и изолована.

Прођу ти периоди туге, патње и бола после којих се опаметиш и после којих ниси исти. То се мени догодило, а захвална сам онима који су ми помогли у томе. Захвална сам што су утицали на то да се издигнем из пепела и постанем Феникс. Захвална сам породици и Богу, они ме никада нису оставили. Са њима сам се осећала као да могу све, док без њих мислим да бих се осећала беспомоћно. Богу се молим и у њега верујем. У касним ноћним сатима, он је чуо капљање мојих суза на јастук, он је чуо моје јецање и моје молитве. Чуо је да желим да постанем нова везија себе, чуо је да више нећу бити наивна, чуо је моја обећања. Нисам тражила да ме ослободи свих тадашњих животних патњи, мислила сам да је то много. Хтела сам да ме у тим патњама никада не напусти. Али Бог не може бити увек на сваком месту, зато је створио мајке. Она ме је бодрила, уливала ми снагу, својим искуствима и давала ми ветар у леђа. Захвална сам што ме никада није изневерила и што ми је сваки пут отворила душу и залечила је изнова.

Душа је огледало човека, али кад она заболи, осећај несигурности се јави, баш као кад сам видела ту слику, кад сам схватила да ми се живот променио и да више не водимо борбу заједно. Помислим да ти ниси нестао, а онда ме сурова реалност заплусне и заболи чињеница. Време лети, а временом се човек навикне на губитак и научи да живи са тим. Иако сам мислила да душа може само да воли, када сам одрасла схватила сам да постоје и путеви патње кроз које морамо проћи широког осмеха како бисмо били срећни.

V место

Теодор Симић, 4/2

Техничка школа
Смедерево

Мајка ме је учила да ништа у животу не пада са неба. Увек је испуњавала моје жеље, али за то сам морао да се борим. Усадила је борбеност и јунаштво у мене.

У животу тежим ка томе да будем финансијски слободан. Финансијска слобода, по мом мишљењу, отвара човеку многа врата за вођење доброг живота. Имамо више времена да на живот гледамо из више углова. Људи, који су робови система су, заправо, прави робови... као они који су некада постојали. Не кривим те људе. Они ништа лоше нису урадили. Такав им је живот наметнут, зарад интереса неког већег од њих самих. Финансијска слобода даје нам прилику да више времена проведемо са ближњима, даје нам мању дозу стреса.

Много ме боли када мама не може да купи моме млађем брату играчку коју он жели. Брат се зове Вукашин, има шест година и једина брига у животу му је игра.

Вукашин: „Мама, данас сам био добар у вртићу, могу ли да добијем овог Спајдермена?“

Мама не одговара, правећи се да не чује.
„Мама, хоћу Спајдермена!“, рече Вукашин.

У том тренутку мама се окреће, смрнутог лица рече: „Немамо новца, морамо сутра да имамо нешто за ручак.“

Први пут када сам то чуо, пресекао сам и одлучио да не дозволим да се то опет деси. Нажалост, још нисам способан да се осамосталим, али обећавам да ћу пролити литре и литре зноја, да мама не мора више да доживљава тај стрес и понижење.

Сањам много тога. Лошег и ружног сам се нагледао у сновима. Увек, на крају сваког сна, видим како прилазим мајци и кажем : „Мама, дај отказ! Не мораш више никада да радиш!“

Гимназије и факултети

I МЕСТО

Алекса Спасић

Гимназија
Смедерево

Ноћ. Мој најгори и најбољи непријатељ. Она доноси нешто другачије. Доноси размишљања, надања, маштања. Доноси бол, тугу и сузе. То је време када мислимо да смо једини будни, да једини стрепимо и једини се надамо. А онда, сетимо се да постоји сигурно још њих који раде исто што и ми. Схватимо да нисмо само ми у загрљају суза, налету емоција, жеља и надања. Схватимо да постоји још неко дете које чезне, узалудно воли, нада се и моли. И које душа заболи.

А кад душа заболи, сетим се оног што ме увек највише порази. Сетим се тренутка када сам угледао ону слику у албуму, слику на којој ми је осмех био од уха до уха, а поглед широм отворених очију. Не знам да ли је то била случајност, али ту слику сам први пут угледао у периоду одрастања који ми је био најтежи, у периоду када сам се увек смејао, а у себи сам се суздржавао да не заплачем. У периоду када је око мене било превише драгих људи, а осећао сам се усамљено.

Мој осмех са слике ме је поразио. Изазвао је сузе. Вратио ме је корак назад, у детињство, у време када сам био најсрећнији, у време када ми је највећи проблем представљало то што родитељи не желе да ми купе играчку коју желим. У време пуно успомена и лепих сећања. Почео сам да размишљам шта је утицало на то да се тренутно осећам овако беспомоћно. Почео сам да размишљам где је ово изгубљено дете са слике које ми сада највише треба. И није ми дуго требало да схватим. Кренуо сам из почетка, корак по корак.

Живот. Реч која носи одређену тежину, смисао и значај. Реч коју лако изговарамо, а нисмо ни свесни какву тежину са собом она носи. Оно у чему, чини ми се, када ми је најтеже, остајем сам. Чини ми се. Живот је игра црног и белог. Или, ипак, или црног или белог. Свакако, није идеалан. А и не треба да буде. Живот нису само пољупци, осмеси и радовања. Живот су и неостварени пољупци, никада прежаљени осмеси, па чак и трновит пут којим смо ишли, а на чијем крају није било ничега.

Пре неколико дана прославио сам свој седамнаести рођендан. И, за својих седамнаест година живота, не могу рећи да имам доста животног искуства, али, било је оних која су ме натерала да затворим душу, отворим очи и наставим даље.

Људи. Моја најслабија тачка. Могу их поделити у две групе. Прву чине они који остану, вреде, за које се бориш, они које волиш и који те воле. Другу чине они који су попут птица селица – дођу, остану накратко, али ипак довољно да оставе

нешто, неку лепу емоцију која те веже за њих. И оду. Оду они, али емоције остану. Остану заједно са рупама сећања, лепих тренутака и успомена. А то је највећи проблем, уједно и мој највећи страх – губитак драгих особа.

Порази. Онда када знаш да ти је требало тако мало, а био си тако далеко. Када се трудиш, а то се не исплати. Када дамо целог себе, а заузврат не добијемо ништа. Када уложимо чак и оно што немамо, па и то изгубимо. Боли. Осећамо се безвредно. Тугујемо и патимо.

Љубав. Језик којим се могу изразити најчистије и најискреније емоције. Када нас душа боли, као да створимо неки зид, неку баријеру која нас одвоји од свих. Повучемо се у себе, у своја четири зида и заборавимо на љубав својих најмилијих. У тренуцима бола, љубав као да нисам осећао, а ње је било, можда и превише. Било је љубави јер су ту били моја породица, пријатељи и остале мени драге особе.

Стварност. Онај ударац у главу од ког душа зајеца. Оно што се супротставља човековој машти. Граница између стварности и маште је врло танка. Ту границу чине жеља и упорност. Жеља и упорност су као лист папира. Ако бисмо писали са једне стране папира тањим фломастером, на другу страну папира не би се скоро ништа прецртало. Али, ако бисмо писали дебљим фломастером, видели бисмо траг на другој страни папира. Битно је оно чиме се служимо. Битно је оно чиме се водимо и оно у шта уливамо своје поверње. А ако погрешно искористимо то, губимо. А тада буде тешко.

Живот је као вртешка – да би уживао у свим његовим лепотама треба се завртети јако, широког осмеха, не марећи за оно што се може десити. Али, потребан је неко да би ти помогао да се завртиш, и нешто, нешто што ће ти олакшати да обиђеш још који круг – ветар живота, саткан од свих искустава, успона и падова. Саткан од тренутака бола и патњи.

II место

Исидора Костић, 3/3

Гимназија
Велика Плана

Јесен, октобар године у којој још кратко станујем, јутарња магла која ме дочекује и крије моје тмурно, бледо и поспано лице од света, а ја ходам са свега пола живота у себи. Пола човек, пола умор. Душа ми се кида.

Ноћима не могу да заспим, спустим своје тело у топлоту душека, неким је то омиљени део дана, а мени казна. Легнем, попијем лек, прочитаћ неколико поглавља своје књиге, осећам неку неудобност како ме обасјава својом тамом. Чудно је то, постајем свесна свега. Осећам кости како ме жуљају, као да покушавају да ми кажу да сам ја улез у свом телу. Срце лупа толико брзо, али због толико погрешне ствари.

Спуштам књигу у два после поноћи и остављам је поред кревета. Тад душа почиње да ме пече. Гори као да је на њу бачена шибица панике. Толико ме некад пече, да заплачем толико јако да морам да гурнем главу под јастук. Гушим се. И даље ме све жуља, лежим као на смртној казни док чекам дејство лекова. Бело. Зидови су ми бели, ормар,

полице па чак и завесе. Као моја лична лудница коју сам ја исплела.

Увек покушам да затворим очи и да пустић да ме мирис ваниле, који се одувек осећа у мојој доби због силних парфема, смири. Барем су то сталне ствари. Увек покушавам да ухватим сталне ствари да бих подсетила себе да је туга пролазна. Увек ми је соба мирисала радосно, а тако и изгледала. Изградила сам слику о себи, лаж, превару. Полице су ми пуне накита, столови пуни шминке, ормар одеће, а ја и даље носим дуксерице и најчешће црно. Једино моји цртежи и књиге одају ко сам ја. Гледам и од нервозе се уједам за усну. Најгоре ми је тад. Између два и четири, кад сам скроз сама и када ми је једини стални друг зли судија кога потискујем иза лошег хумора, шминке и осмеха.

Мисли ми лутају и осетим тежину туге, усамљености и брига која пада на мене као топли покривач. Гушим се у свом телу док ми мозак говори: „Уљез, уљез, уљез! Нико те не слуша, небитна си, зато те нико не воли.“ Срце ми куца још брже, дланови се зноје, постајем свесна свог дисања и престајем да дишем колико год могу. Негде око пет заспим.

Будим се као да се синоћ ништа није десило, осећам мирис кафе коју мајка кува док се ја полако вучем ка купатилу. „Туш ће све средити“, помислим убеђујући себе.

У школи ми је тешко, трудим се, дајем све од себе да будем срећна и самоуверена, али ми глума постаје све тежа. Осећам се небитно, моја смрт или мој живот не праве значајну разлику. Нисам везана ни за кога, нико није везан за мене.

Када се баш узрујам, тресем се и повраћа ми се. Зато сам и толико болешљива. Често проналазим себе како повраћам од стреса и мржње према себи. Одувек ми сви причају да сам осећајна особа. Не бих признала, али јесам. Уопште нисам та кул, опуштена и друштвена девојка којом ме неки сматрају. Ја сам сива лопта која се само безвољно котрља кроз свет и чека да је неко примети и заволи. Неко је и ухвати, буде му интересантна неко време, али је брзо баци. Зато је лопта тамна, ударац ју је упрљао, а благо се не скида лако.

Доктори ми причају да је стрес један од главних узрока зашто имам толико здравствених проблема. Криво ми је што немам увек контролу над својим емоцијама, али ја сам тинејџерка. Свесна сам хормона, промена и друштва, и да сви пролазе кроз ово, што ми олакша за нијансу, осећај да нисам сама.

Највише ме плаши да ћу да останем сама, јер ће сви отићи. Психолог каже да је то због моје породице, ипак, плашим се да размишљам о томе. Ко зна какве ћу потиснуте трауме наћи.

Највише ме боли што допуштам небитним људима и силама да ме повреде. Људима из одељења, деди који ме никад није волео и симпатијама које су у мојој игри шаха ту да би били заменљиви, дистракција од саме себе, али опет, барем нисам једина.

Нормално или не, овакво осећање цепа и квари човека, а човек квари свет. Сви смо ми жртве и љубавници својих душа које у нама буде све, па чак и топли очај.

II место

Кристина Милорадовић, 4/1

Гимназија
Пожаревац

... Колико сам само пута тако горко плакала зато што ме нико не чује... Нико не жели да ме чује... Овако нешто често помислим у себи, никог не умарам својим проблемима. Зашто деци у школи сметам? Зашто увек имају нешто ружно да ми кажу? Да ли ми је нос заиста толико велики? Желим промену, али не знам како да дођем до ње. Срамота је обратити се неком старијем, поготово психологу, знам... Бојим се. Осећам тежину целог свог тела на грудима... Не могу да дишем... Испала ми је свеска у ходнику... О не, сви гледају у мене, шта да радим?!... Гушим се... Душа ме боли...

;

... Гладна сам. Појела бих нешто, данима нисам јела... Ипак не, угојићу се... Али стварно ме боли стомак... Не, сабери се, храна ти није потребна. Морам да смршам... Можда само мали залогај... Мука ми је, не опет... Исти празан осећај у стомаку. Уморна сам, не могу да ходам... Боли ме глава, не

могу да пратим на часу... Ово је десети дан како ништа нисам јела... Одједном је све црно, где сам?!... Душа ме боли...

;

... Чујем откуцаје сата. Тик-так, тик-так... Понављају се укруг. Очи ми прате клатно на великом старом сату... Фокусирај се, мораш да научиш ово, у супротном, тата ће опет бити љут на мене због лоше оцене, опет ће ме истући... Чује се галама из суседне собе. Ломљава судова, шкрипа столица и вика. Тата опет туче маму, значи ја сам следећи... Где да побегнем, где да се склоним, ко може да ми помогне?!... Душа ме боли...

;

... Драги тата, твој син јединац је ноћас покушао да се убије. Да, баш тако. Прочитај опет ако ти није јасно. Вероватно не знаш ни где сам сад. А како би и могао кад те ни најмање не интересујемо ни ја ни мој живот. Не знаш која ми је омиљена књига или филм. Не знаш шта волим да једем. Не знаш зашто не волим снег и зиму, ниси ме научио да скијам. Због тебе ме мама увек утишава, да ти не сметам док радиш, да ме не би казнио уколико ти нешто не пође по плану. Ја сам увек крив. Кад си код куће, смета ти моја појава... Никад ниси ту за мене... Душа ме боли... Не би ти сметало ни када ме не би било... Не тражи ме... Ја сам сада слободан и више не могу да ти сметам, сада више никад не можеш да ме казниш... Летим... Душа више не боли...

;

... Нисам те желела, од самог почетка те нисам желела. Тачније, ништа од оног што се пре тебе десило, нисам желела. Нисам могла да се померим, није желео да ме послуша. Моје „НЕ“ није било довољно гласно, нико га није чуо, нико није желео да чује. Била сам сама... Да ли моје „НЕ“ уопште значи „не“?... Извини што сам те оставила, мило моје, кад одрастеш, разумећеш. Нисам желела да те оставим, извини... И ја сам дете... Душа ме боли...

;

... Крив сам, за све сам крив. Ја и нико други... Да нисам био тако лењ, да смо изашли раније, да ми се није гледао филм, да нисам заборавио кацигу, да нисмо узели мој мотор... Да нисам, ти би и даље била ту. И даље бисмо шетали парком, и даље би се смејала, и даље би ми помогала око домаћег из математике... Али јесам... И зато сада не видим сопствену сврху на овом свету. Када би само могла још једном да ме загрлиш... Утеши ме, молим те, ја не могу више... Зашто сам ја преживео? То је требало да будеш ти... Душа ме боли...

;

Тачка, запета – Остави иза себе и настави даље... Звучи лако, зар не? Настави да живиш као и сви остали, нормално, живот мора да тече даље. Ниси једини коме се то десило, не драми... Управо то представља овај знак.

Да ли сте некада чули нешто слично када сте скупили довољно храбрости да се неком обратите за помоћ, или када сте само замолили неку особу у коју имате поверења за разговор? А можда сте једна од особа које су дале овакав савет особи која вас је изабрала да вам се повери? Било да сте особа са проблемом или особа која је ту да саслуша и помогне, требало би да знате следеће – проблем не нестаје сам од себе, чекањем или игнорисањем. Није срамота имати проблем, већ занемарити особу која га има.

Сећате се проблема одозго? Звуче застрашујуће? Знајте да је сваки од њих прави и да је сваки од њих присутан у вашој непосредној близини, само га ви не препознајете. Како уопште изгледа особа са проблемом? Некада није сасвим очигледно да неко има проблем. Шта ако вам кажем да сам ја нека од горе наведених особа, да имам проблем, да не знам коме да се обратим нити како да га решим? Шта бисте ми рекли? Да ли бисте ми се уопште обратили или вас се то не тиче? Непријатно вам је да причате о томе – Није добро причати о таквим стварима, срамота је, хајде да причамо о нечему лепом. Многи су ме се плашили, можда се многи и сад плаше. Ја сам особа која је у њиховим очима

чудак. Нису ме слушали. Моја душа је болела, а њене позиве у помоћ нико није чуо... Нико није хтео да чује. У глави ми је зујало као у кошници, нисам се осећала добро.

...Нисам добро, али немам коме то да кажем. Остала сам сама у глувој соби клаустрофобичних димензија, притисак у глави је растао, а ја нисам имала кључ тамнице у којој сам. Нисам имала начин да пустим сав притисак и бриге напоље. Нисам имала где да побегнем... Нема бежања. Проблем је све већи када се бежи од њега. Прогутаће ме ако наставим. Мислим на оно најгоре. Падам у црни амбис из ког нема повратка. Завеса се спушта... Крај... Крај једног младог живота...

Ово може да буде ваша другарица, друг, сестра, брат, дете из комшилука, особа на улици поред које прођете, а не познајете је. Не дозволите да буде тако. Проблема и психичких поремећаја у адолесценцији има много, али их повезује једно специфично стање – бол у души. Кад душа заболи, тад не помаже ни кафетин, бруфен, аспирин, па ни бенседини. То је бол која опседа цело тело, погађа сваки мишић и уздрма сваки орган. У овој боли се често губе разум и личност. Губиш апетит, вољу за дружењем, за учењем, за животом. Губиш оно што ти је некада било битно. Све би дао да те нема, да преспаваш док не прође. Али за ову бол се не добија боловање, за ову бол чак ни време није лек. Лек су једино подршка, разумевање и разговор. Осећај растерећености и сугурност места које ћемо временом називати домом. Дом може бити особа,

соба у којој ће неко саслушати шта имате да му кажете или загрљај кад вам на крају дана каже да ће све бити у реду...

...У мом животу се појавила једна таква особа. Она је препознала моју бол. Чула ме је. Поред ње се не осећам кривим. Сада знам да нисам био крив, била је то несрећа. Време ме није излечило, већ она. Није ми дала кључ тамнице у којој сам се нашао, али ми је осветлила пут до њега, да га лакше пронађем... Неизмерно ти хвала...

То је оно што би требало и ви да урадите. Уколико препознате проблем и желите неком да помогнете, не намећите своје мишљење и не спуштајте коначно решење и одговор никоме у шаке. Само будите ту, осветлите пут, помозите да особа сама дође до одговора и мелема за своју душу.

...Драга гђо М., надам се да Вас душа више не боли, да сте срећни. Нисте криви. Све Вам је опроштено, нема потребе за извињењем. Све је у реду. Порастао сам и сад све разумем, нисте имали избора. Желео бих да Вас упознам, да ме упознате. Хајде да попијемо кафу... Ваш син...

Ниједан проблем није нерешив. Чак и када мислите да решења нема, када помислите да проблем решите сами, на најгори начин – затворите очи, застаните. Удахните дубоко и направите неколико корака уназад. Скупите довољно храбрости да се обратите за помоћ.

Ту смо за тебе, кад год будеш спреман!

II место

Давид Гитарић

Гимназија
Смедеревска Паланка

Молим те

Хајде, молим те, седи,
буди мој саговорник у беди,
да се дерем док причам не вреди,
гледам их шта раде,
они за живот нису спремни.
Ако боли те глава,
ти легни покриј се, дремни,
лају за вратом како ништа не радиш,
само пени,
затвори та уста, од мене скрени,
ево ти за доручак,
биће ти довољан пени.

Хајде, молим те, седи,
буди мој саговорник у беди,
око мене су лешеви,
око мене плачу мајке,
око мене гробови падају,

тресу се зграде.

По граду плави људи нам прете,

њему нестало дете,

ови други се свете.

Све је неред.

Ваздух није чист,

више ништа није као некада,

Породице губе кров,

плачу због рекета.

Хајде, молим те, седи,

буди мој саговорник у беди.

Хајде, молим те, седи,

причај са мном,

причај док нам дан не избледи.

Спремник

Све су пушке туђе – све су жртве моје.

Све те ноћне море што стоје са стране

и кришом се множе и броје.

Сва села у пепелу,

изгубљене успомене судбину кроје,

сав народ у каналу,

намучене мајке што тугом децу поје.

Ишчезли рат што нам душе окречи у радост,

ниси сам, ако струјањем кроз тело осетиш старост.

Ја нисам песник, глумац или верник

ја сам дечак тихог срца,

твој слуга, љубавник, твој спремно.

II место

Лена Гајић

Гимназија
Смедерево

Не знам колико је дана прошло од како са собом, као тежак кофер, вучем своју душу где год да кренем. И не знам шта се са њом догодило, али је ових дана отежала бар још пар килограма и као да се на њу нахватала нека чудна прашина, нека врста паучине, која се, осећам, шири по целом телу. Бојим се понекад – други људи је чују како плаче, бори се да изађе напоље. Па је, као дете, љуљам у наручју док се не смири и не утиша.

Не сећам се тачно дана када се моја душа разболела, али то мора да је била нека врло чудна и врло болна болест. Једна од оних којој, плашим се, још нису нашли лек, а која временом захвата цело тело и постаје толико велика да више не можеш да је са собом вучеш као хрому ногу или тешку торбу.

Сећам се, у мени је тада било толико речи, али ниједне праве која би описала шта се то у мени дешава. Колико год бих их ја у глави тражила, премештала, пажљиво слагала, оне би се, у тренутку кад проговорим, претварале у пепео. И

у мојим устима је остајао само горки укус онога што сам желела да кажем, а нисам знала како.

Нисам знала шта ме је то тачно болело, осим што ме је болело све. И нисам знала зашто, осим да нема разлога. И то је било много горе него да ме је болела рука или нога, или неки други, стварни, опипљиви део тела, за који је лек одавно био нађен.

Колико је болест заразна, у то нисам била сигурна, али су сви окретали главу кад би је видели као да је она нешто неважно, чиме нико не би желео да се бави, или нешто потпуно тајно, о чему се једноставно не прича.

И кад моја глава није била погнута, гледала је у небо и тражила спас од било кога ко је гледао доле на мене. Било какав одговор или путоказ, или неки мудри савет, нешто што би ми рекло шта да радим. Али небо је било тихо. Мада је у мени било и олуја, и поплава, и земљотреса.

Колико је дана прошло, и даље не знам, али ми се чини, овај кофер све лакше са собом носим. Понекад, кад су дани опет сунчани и топли, чак га ни не осетим, заборавим га на тренутак, па се по њега вратим. Кад ми душа залупа на врата и опет заплаче, кажем јој да ће бити у реду, мада то ни ја са сигурношћу не знам. Загрлим је, вратим у кофер и наставим свој пут, јер знам да ће, кад-тад, дани поново постати топли.

II МЕСТО

Алекса Кнежевић, 36

Гимназија „Светозар Марковић“
Суботица

Нажалост, једног пријатељства више нема. Нестало је, ишчезло. Али не на онај уобичајен начин, због промене личног или туђег карактера, због утицаја других особа, различитих интересовања... Не, ништа од овога. То пријатељство је нестало зато што је и та особа нестала. Изгледела. Али нису њена пажња и осећања према мени нестала, само ње више нема... О, волео сам је...

Био је то први дан у мојој школи. Гужва, мама, тата, баке, деде, сви су били ту. Али кад сам ушао у учионицу, још нешто је било ту, присутно. Прво што сам осећао још није било биће, тек онда сам угледао њу.

На први поглед изгледала је веома једноставно, али убедљиво и савршено. Јака, кестењаста, јесења боја лепршаве косе. Осмех који је много тога причао и приказивао. Протезао се све до оних слатких рупица на образима. Сукњица којом је додатно додавала својој лепоти и галантности. Али, нешто ми је посебно привукло пажњу. У том тренутку сам занемарио све остало код ње. Очи.

То је било то. И већ сам се упецао. Нешто је у њима сјајило, треперило ми је право овде, код срца. Као да су јој у очима сјајили рубини, сафири, драго камење целог света. Било је чаробно. Осећао сам, осећао сам се као никад до сада. И од тог дана је све почело.

Сваки пут сам се зацерио као клипан кад бих видео њу, тај одсјај... Једном сам друга питао да ли и он то види, осећа. Он ме је чудно погледао и негативно одмахнуо главом. У том тренутку сам почео да схватам шта то значи. Значило је, бар мени, да је она та права. О, волео сам је. За једно две године кренуо сам у музичку школу. Преклињао сам маму да идем у исти разред са њом, свима сам се на главу попео, али сам добио то што сам прижељкивао. Гњавио сам маму да је позовемо у госте, да је видим. Осећао сам се тако поносно и одрасло док сам јој показивао собу, двориште, брао јој цвеће из баште... О, волео сам је.

И ја сам њој био драг. Како смо расли и сазревали, мало сам се смирио што се тиче ње. Али, и даље сам виђао нешто посебно у њој. Наравно, како растемо, различита осећања се буде, а нека гасе. Али ми смо остали добри пријатељи. Она ме је прешла у висини, иако сам у почетку ја био мало виши.

Ја сам остао сличан као и пре, увек „вицкаст“, а она се мало промангуписала, у добром и одмереном правцу. Била је добродушна, вредна, свестрана... Ја се кајем, јер сам пар пута био лош према њој, иако ми она није никад ништа нажао учинила. То су децје свађе и даље, брзо се то заборављало. Ја сам волео да будем забављач, а

она се на већину мојих реченица кикотала, али онако, из душе. У седмом је нажалост прешла у другу школу, али мој спас била је музичка школа. Тамо сам и даље могао да се видим са њом. О, волео сам је.

Једном приликом причао сам са њом како јој је у новој школи, да ли је неко малтретира па да се ја ту умешам. Она се насмејала, као и ја, јер смо обоје знали да је то шала, јер бих ја са мојом тадашњом висином од метар и по могао само да „попијем батине“. На крају часа смо се поздравили и разишли. Касније сам мислио опет о њеним очима. Рекао сам себи да сам мислио да сам завршио с тим, али ми се то и даље мотало по глави. О, и даље сам је волео.

Следећег поподнева плачем и вриштим у кући. Клечао сам на поду и молио се и драо. Проклињао сам и себе и Бога. Умрла је претходне ноћи у болници. Срушила се на тренингу. Пала. Заспала и више се није пробудила. У глави ми се ројило јато мисли. Као рој пчела око кошнице, као јато сардина у мору које муњевитом брзином побегну кад осете најмањи покрет, као јато птица које тешко лети кроз олујно небо. Нисам знао шта да мислим. Никад ништа овакво нисам замишљао, а камоли доживео. У глави ми се понављала једна њена реченица, попут неке мантре. „Не бој се“. Покушао сам, покушао сам да не показујем никакве емоције да бих изгледао зрело. Али у себи сам задржавао прави цунами. За пар дана стајао сам у црном изнад њеног гроба. Док су сви плакали, ја сам се суздржавао, а чим нико није гледао, отишао сам иза дрвета да испустим из себе

туруку бола. Пролазили су дани и месеци. Сада већ и година цела. Рана ми се зацелила, само толико да сам прибран. И то је то. Више неће. Не може. Смислио сам малу и кратку песму на клавиру за њу. Свирам је сваки дан. Нема текст. Композиција почиње. Ходам на дивној ливади. Ветар дува. Трва и маслаци голицају ми стопала. Сам сам тамо. Празно је. Нема никог. Онда се приближава сенка, затим обрис бића, и на крају ми она прилази. Ја се сатнем, берем маслаци, придижем се и дајем јој га. Она се осмехује. Дира ми руку, али ја не осећам њен додир. Онда ми шапне на уво: „Не бој се“. Композиција је готова. Све је нестало. Ја сам опет на столици, за клавиром, у мојој соби. Једну ствар сам запамтио највише. Не маслаци, него онај одсјај. Одсјај рубина, сафира, драгог камења. Те очи.

Сваког дана, сваке ноћи се молим за њу. „Обећавам ти, једног дана ћемо се видети. Не ускоро. Али те до тог дана нећу заборавити. Како бих могао да заборавим тај осмех, лепршаву кестењасту косу. Како бих могао да заборавим тај небески одсјај. Никада. Све од првог до последњег дана са тобом. Нећу заборавити. О, волим те и даље. Мија.“

II место

Михајло Манигодић

Гимназија
Зрењанин

„Била је тако лепа“, говорио сам му. „Причај ми о њој“, рекао је, помало равнодушно. Знао сам да је равнодушан. „Па, била је најлепша, знаш. Знаш сигурно. Слушала је често неки цимбал, смешно, читала је Фројда, на пример, волела је пролеће... И... Била је толико срећна. Како тужно. Ни по чему, ето, нисмо били слични, сем, чини ми се, по две ствари.“ „По чему сте били слични?“, питао је. „Толико смо се волели. Она мене. И ја њу. Боже, толико смо се волели. Ето по томе смо били слични.“ „Ти си луд. Не, ти си стварно луд! Што је ниси пољубио испод неког кестена оне јесени? Што је ниси грлио? Могоа си се и Месецу подсмевати: јер ти је имаш од вас двојице, а не он.“ „Е, видиш, ни она ни ја нисмо волели да плачемо. То је та друга ствар“, рекао сам. То је било све.

...

Све сам то могао поднети, заиста... Али, онај кестен, изгледа, никад нећу прежалити.

III место

Ирина Копуновић

Пета београдска гимназија
Београд

Сегменти депресије

Болна рупа

Та празнина је као црна рупа, у себе увлачи остатак мене, онај здрави остатак који жели да се бори. Тим увлачењем га цепа, а то у мени ствара дисбаланс који помера моје органе. Помера их до те мере да боле. Тада моја плућа траже хладан ваздух. Зашто? Да би осетила нешто сем бола.

Брзина стања

Седим у осветљеној соби, али светлост не успева да допре у мене. У мени понекад нешто затрепери, али тама брзо преовлада. Шта је за мене брзо? Нисам у могућности да се изражавам у мерним јединицама, јер временски период у коме светлост траје није увек исти. Из тог разлога користим „брзо“, јер све што је лепо кратко траје.

Тежина живота

До када ће дисање бити тешко?

Дисање је казна. Дисање боли. Мој бол ће нестати када престанем да дишем. Мада, ако то кажем некоме питаће ме „Да ли то значи да желиш да умреш?“, а мој одговор је „Само желим да престане да боли.“

Живот је невероватно чудна ствар.

Неки тврде да је леп, неки да има успоне и падове. Мада се ја осећам као да је цео живот испод мене трње. Некада по њему корачам, некад се моје тело по њему котрља, али ми ипак душа квари.

Инсомнија/самоповређивање

Не могу да спавам. Осећам како ми живот излази из леђа, као да ми из пора од вратног до лумбалног дела цури енергија. Не подносим овај осећај, непријатан је. Физички не осећам никакву бол, а заправо би било боље да је има. Психа ми је у расулу, она ме боли. Волела бих да осетим физичку бол само на пар минута, јер ме она бар на кратко одврати од ове друге, болније.

Тренутно желим да се с леђа бацам на металне шиљке, да ми пробију душу. Тако ће све проћи.

III место

Михајло Бујушић

Десета гимназија „Михајло Пупин“
Београд

Теби, којег смо сахранили пре девет дана. Теби, који си нас прерано напустио. Теби, којег отела је неправда. Теби ово посвећујем.

Нема те. Убила те је болест, без лека, нама тако кратко позната. Жалосне вести тешко ми је да прихватим, јер идаље имам осећај да ћу те по уласку у стан затећи иза широм отворених врата, док машеш репом, скакајући од среће. Сваки пут кад откључам врата, сачека ме исто разочарање. То су муке. Недостатак твог присуства које је до скоро за мене било толико очекивано колико постојање воде, сада је стварност, грозна и суморна. Када отворим врата терасе, очекујем тебе да дотришиш да провериш да напољу случајно нешто важно не пропушташ. Кад шушкам каквом пластичном кесом, да ти долетиш, јер се надаш да ћу ти дати да пробаш што год то кеса крије. Да те шетам, јер је напољу лепо време. Да ме помало нервираш јер ме ништа не слушааш, али да ти то не узмем за зло, јер сам задовољан, истински срећан твојим друштвом. Сада замисли моју тугу кад се сетим

свега, тужне стварности твоје смрти, кад схватим да те нема, да си под густом земљом, у ове ведре јесење дане. Нисам никада замишљао да ће сунце сијати на дан твог испраћаја. Човек мисли да свет треба, на најтужније дане његовог живота, осликавати осећања која он тада доживљава, јер сам не зна да их испољи и зато се на свет ослања да то уради уместо њега. У таквим приликама, лепо време служи само као подсетник томе да ничему није крај, и да је свануо само још један нови дан. Милијарде људи живе без знања о твом постојању, без знања о твојој смрти. Милијарде људи тако и умру, са милијардама које не знају о њима и њиховом постојању. На овој хаотичној планети, нико није специјално битан јер кад се поредимо са милијардама, само смо зрно песка, ако и толико.

Као јуче да је било када смо те у картонској кутији, на задњем седишту једног црвеног аутомобила довели у своје животе. Раздрагано мало штене, црне боје, са шапама крем боје. Очи црне и мајушне, које ће убрзо прекрити длака. До краја живота очи су ти се криле иза завесе. Навикле су се на њихову сенку, па ниси могао дуго да гледаш без њих. Зато је твој поглед доста и вредео. Последњи пут када сам те шетао, за тобом су се окренуле барем три особе. Чак и такав, болестан и спор, привлачио си пажњу. Увек си био омиљен међу људима, увек су ти се дивили. Да си их могао разумети брзо би ти дојадили њихови комплименти, јер су по својој садржини већином били слични. Да си разумео да је то што видиш у огледалу твој одраз, не би један сат прошао да

се у њега не загледаш. Ми смо разумели веома добро и стално гледали у тебе, мазили те, дивити ти се. И можда јесте субјективно, али таква лепота, као твоја, ретко се виђа. Она обогаћује живот, прелази на друге и даје им делић себе као некакво задужење за своје присуство у њиховим животима. Тај фрагменат остаје уграђен у нашим главама и зато данас у њима живиш сликом толико реалном, као стварност. Дуг те лепоте нисмо ти вратили, наша љубав према теби није могла да буде довољно велика, јер је твоја љубав према нама била бескрајна. Не верујем у живот после смрти, па зато не верујем ни у то да сада можеш да осетиш љубав коју према теби усмеравамо, нити мислим да ти она сада ишта значи. Зато сматрам да тај дуг никада нећемо моћи да ти исплатимо. Задужио си нас својим срцем, невиним, добрим, хиљаду пута чистијим од наших, ти који си нам свима био саборац у тишини туге, као и у жамору среће. Превише је то велик дуг за душе обичних људи, да би могли да ти га врате у року од само једног животног века. И зато заувек бићеш у нашим сећањима.

Тугујем за твојим животом, због љубави коју према теби осећам, због сећања по којем ћу те памтити. Због среће коју сам у теби нашао, пријатеља којег сам у теби имао. Сада се тресем због стварности у којој се налазим и патим у речима које о теби пишем.

III место

Ана Јовановић, 3/2

Гимназија
Велика Плана

У детињству ми је најважније било да будем срећна и да се играм по цео дан, све док ме нешто није пресекло да схватим да живот заправо није пун боја и радости.

Када сам била мала, изгубила сам некога кога сам највише волела у том тренутку. Особу са којом сам увече одлазила на спавање и сваког јутра се будила. Без ње нисам могла замислити један свој дан, а камоли остатак свог живота. Мислила сам да ћу у тренутку сазнања њеног нестанка отићи заједно са њом. Све се чинило тако нестварно и као да је свет стао. Сви су ми причали, мораш наставити даље, мораш да живиш, а у том тренутку то нисам могла. Пријатељи и познаници су ми причали да разумеју мој бол, али тада га ни сама нисам разумела. На крају тога наставиш ти даље, иако негде на дну душе радиш и смејеш се за друге. Из дана у дан се будиш и размишљаш зашто се баш теби то десило, шта си некеме скривила, али одговора на то питање нема. У глави правиш сценарије како би живот могао да

изгледа да си нешто другачије урадила, рекла... Прође онда годину дана, ипак је мало лакше. У већини времена сам се и даље осећала празно и као да ме нико не разуме. Међутим, имала сам доста обавеза. Све што је било на њеним леђима је сада на мојим. Тада сам тек схватила колико јој је било тешко и колико се мучила. Наравно, и даље свакога дана плачем и мислим о њој, али некако сам већ почела да схватам да је заправо више нема. Тада престају размишљања ко је крив и зашто је све то тако. Почела сам да разумем шта је заправо живот и да ће у већем делу њега бити туге и бола. Прошла је и друга и трећа година, лакше је доста, јер некако све мање размишљам о томе. Почели су онда и тинејџерски проблеми. Фокусирала сам се на неке друге ствари. Престала сам даноноћно да плачем и мислила сам да сам некако то преболела и прешла преко тога.

Све до пете године након губитка, мислила сам да напредујем. Све је некако у мојој глави ишло лагано. Мање сам била тужна, несрећна. Мислила сам да сам се изборила са тиме да је нема и да сам наставила даље. Међутим, сада тек, након шест пуних година разумем шта сам изгубила. Као да се све враћа на почетак. Нема више, додуше, размишљања о томе ко је крив, али као да се бол вратио. Осећам се празно и изгубљено. Не видим поенту ни у чему, као да све ово нема смисла. Бол заправо никад није нестао, увек је био исте јачине, само ја то нисам мола да разумем. Са тим болом све ми је постало равно и сиво.

Део душе је отишао са њом и због тога ми је драго. Овде јој није било лепо и срећна сам што

више не мора да се мучи. Заувек ће болети тај губитак и заувек ће ми остати у срцу. Волим те, мама.

III место

Луција Томић

Гимназија „Бора Станковић“
Врање

Жедна немира ћутке бришем остарела прашњава
колена,
Не познах себе, оста само крик и болна сена,
Бришем водопаде који навиру, али њих нема?
Сетих се изнова па тако у круг размишљам,
постала сам жена!

Виолина моја, вечерас свира ми веселије свитање,
Кроз душу остало је мрзовољно старачко грање,
мирише на покајање.
Пробада ми песму, мајко, пусти је да свира,
Немах себе у мислима, како тужна оста заувек
само та моја једна виолина.

Гудало прстима зауставља крвоток као некада,
Притискају ми душу, мајко! Пусти нека пропада.
Утрнули гласи парају ми нити жица на којима
бих волела да свирам,
Не уем да одустанем, оче, нисам спремна живот
спокојни да бирам.

Мој живот и шапат бејаху
некако безвреднога облика,
Спасите ме спасења, несрећнога мога крика!
Не желех или не волах даљине
које песме ми чинише тишим,
Ко без песме преживе?
Мајко, уз песме које ти певам, зар на оца мислиш?

Душа пекла је речи, жели само песма да се чује,
Неправедне су мајко, неправедне су оче,
ове животне олује!
Не желех да верујем да без своје душе спокојне
могу даље ићи,
Како попут феникса, како, из пламена се дићи?

Остах души патњу да кројим.

III место

Милица Михајловић

Факултет политичких наука
Београд

смер: новинарство

Твоје је само да учиш, причали су и причају старији мојој генерацији, а и свим претходним... У идеалном свету, једина брига студента и треба да буде то – учење. Када смо ми, генерација Z, на основу прича о чувеном студентском животу у мислима тек кројили претпоставке о томе како ће он изгледати, у нашим главама стварале су се слике књига и скрипата, бруцошијада и свирки, блеја у Студентском граду... Међутим, иако живимо у двадесет првом веку, времену изнад свих времена по техничким иновацијама и научним достигнућима, сваким даном се изнова испоставља да ни наша генерација нема привилегију студирања у идеалним околностима. Ипак, имамо још једну препреку, од чијег превазилажења смо и одустали – (не)разумевање старијих, који и даље мисле да је наше да само учимо, мирних глава.

Након узбуркавања свих система и уобичајених животних активности услед пандемије коронавируса, карантина, превентивних мера, смртних случајева, коначно смо се вратили непосредном школском систему и образовању, додуше за нијансу модификованом. Да, остали су пратећи онлајн материјали старијих генерација које многи професори желе да уврсте у редовну наставу као помоћни алат. Али, оно што дефинитивно није остало и још увек је заробљено у периоду пре марта 2019. године јесте радна навика. Ипак, радна навика је питање увежбаности, менталног тренинга и снаге ума. Она је, колико год била условљена спољашњим факторима и околностима, још увек лично својство сваког студента. Али шта је оно што није до нас самих, оно због чега ипак не можемо да размишљамо искључиво о учењу јер је то наша једина брига?

Наиме, Министарство просвете, науке и технолошког развоја повећало је цене смештаја и исхране у ученичким и студентским домовима, а ресорни министар Бранко Ружић сматра да је поскупљење оправдано, будући да цене нису мењане чак девет година. На пример, како је саопштило Министарство просвете, учешће ученика-корисника у цени смештаја и исхране у установи ученичког стандарда са трећом „А“ категоријом до сада је износило 5.358 динара месечно, а након поскупљења цена ће бити 8.052 динара. Затим, скупљи ће бити и појединачни оброци у студентским мензама, па ће тако доручак коштати 56 динара (до сада је био 40 динара). Ручак

ће студенти уместо 72 динара, плаћати 120 динара, а вечеру 90, уместо садашњих 59 динара. Услед поскупљења, дошло је и до кориговања износа студентских стипендија и кредита. Студентски кредити и стипендије ће, уместо садашњих 8.400 динара, убудуће износити око 13.000 динара. То би значило да би, уколико у буџету породице студента једноставно нема места за трошкове студентског живота, више од пола студентске стипендије/кредита (уколико би је студент добио) одлазило на трошкове становања у студентском дому. Остатак би таквом студенту, који дефинитивно не спада у занемарљив проценат оних у сличној ситуацији, преостајао за исхрану у мензи, књиге и друге трошкове.

Аристотел сматра да је човек *zoon politikon*, друштвено биће, биће заједнице и заједништва. Он својом природом конситуише тадашњи полис, град-државу. Онај коме не треба полис, како Аристотел сматра, није човек, већ или звер или бог. Дакле, држава нам је потребна, али пошто је ми као људи конституишемо – потребни смо и ми њој.

Алтернативни извештај о положају и потребама младих у Републици Србији за 2022. годину који је издала Кровна организација младих Србије показује да је буџет за младе у оквиру буџета Републике Србије за 2022. годину досегао свега 0,8%. Такође, број младих посланика у Народној скупштини био је 14, а осталих, старијих посланика, било је 236. Ипак, већина младих (57.8%), према КОМС-овом Извештају, јесте изашла на изборе у априлу ове године. Дакле, већина младих јесте

заинтересована за учешће у политичком животу, за свој полис двадесет првог века. Не занемаримо да су, и поред своје заинтересованости, млади недавно отпутовали у ново ресорно министарство – Министарство омладине и туризма.

Чини се да нама, младима, ипак не може и не сме да буде на памети само књига. Поред потешкоћа које студентски живот доноси, а поготово оних са којима се суочавамо ми, студенти који смо се због студија преселили, очи су нам широм отворене и уши начуљене и за сва остала дешавања, јер будност никада није делимична. Наиме, упознати смо са сукобима Русије и Украјине, најавама рестрикције струје које су захватиле и студентске домове... Затим, девојчице и девојке још плашљивије ходе улицама када падне мрак (што је у јесење и зимско време већ у поподневним часовима), будући да се Информер дичи интервјуом са серијским силоватељем. Не заборавимо ни на брижне мушкарце, сада још више забринуте за своје девојке, мајке, сестре, другарице и баке, који су били бројни на протестима испред Информера у организацији Женске солидарности. Сетимо се и коронавируса – можда нас више не ремети толико у обављању свакодневних активности, али још увек је ту.

Инфлација, рат, довођење безбедности у питање, само су неке од ситуација од којих младе душа боли у протеклом периоду.

У Србији 4,1% од укупног становништва има симптоме депресије, 10,8% ученика пријављује лоше расположење, а 21,9% пријављује осећај нервозе барем једном недељно. Све то показује да

се мора деловати одмах, наводи се на УНИЦЕФ-овом званичном сајту. А шта то деловање подразумева?

Као млада особа и грађанка Републике Србије, сматрам да је евидентно да кључни корак ка довођењу менталног здравља младих у погоднији положај лежи у реаговању врха државе. Ми, млади, заслужујемо да будемо видљиви. Заслужујемо да будемо део агенди и стратегија, планова и буџета. Заслужујемо да се наши гласови уважавају када је реч о реформама, рецимо, образовања, јер она са собом повлачи и реформу начина учења, начина живота и размишљања, будућности... Међутим, пошто је до врха тешко доћи, хајде да кренемо од подножја. Хајде да будемо емпатичнији, радозналији, предузимљивији... Пре свега – будимо образованији и у формалном и у неформалном смислу. Дозволимо себи да упијамо знање од оних који заиста могу да нам га пруже. Разуверимо старије да није лако бити студент у двадесет првом веку, и учинимо то јаким и основаним аргументима.

Кад душа заболи – бол се умањује разумевањем. Разговор је целивање за душу, а саосећајност окружења најпотребнији лек.

III место

Теа Јовановић

Гимназија
Смедерево

Није рекла ни последње збогом.
Ни благи шапат што смирује
није прешао преко њених усана.
Отишла је и сад мирује,
она која ме на силу родила.

Само је сећања понела са собом,
сећања што је сете на срећне дане
и времена спокојна и снена.
Нанела је души тешке ране,
ударцима и самоћом отроване.

Ни коју сузу, ни влажне очи
није имала на лицу тог трена.
А ја због тога често, у самоћи
патим и проклињем времена
и свако слово њеног имена.

Она која ме на свет донела
никад није марила за мене,
а никад ме није ни волела

и нису нас везале успомене
судбином преплетене.

Никад је нисам назвала мајком
и никад ми није певала ноћу.
Нисам никада заспала с успаванком,
па сам тако и навикла на самоћу,
што не могу да променим ни да хоћу.

Ипак јој опраштам њено дело,
иако знам да неће да се врати.
Мрзела ме је и душом и телом,
није јој требало много да схвати.
Зато је морала смрћу да наплати.

IV место

Тијана Хил

Четрнаеста београдска гимназија
Београд

Још из давнина
знано је свима
душу кад обузме тмина
треба испричати неком.

Далеко до океана,
постоје два светла ока,
којима ниједна рана
не може бити предубока.

То светло око зна да лута
ал остави у сваком љубави зрнце
и, ко дугме капута,
уме да пришије назад за срце.

Кад ти се све наде сруше
и потопиш наде у тмини
ипак потражи светлост у дну душе
и обасјај се у тишини.

V
место

Теодора Илић

Гимназија „Бора Станковић“
Врање

Душевне непрозирне таме хук
Привила тугом небеса сива.
Јењава дамар. Тишине мук.
На оку слепило почива.

Емоција безличјем затаји,
претворена душа у пепео, прах.
Кад изгубиш све срцем засјаји,
видик сузе и кајања дах.

Чемером у беди небо сања,
ратнике зове са крвавог фронта.
Ти скупљаш крхотине осећања,
У зеници свог хоризонта.

Сном зрије исконска лепота,
из срца жубор сетних нота.
Небо пуно звезда обгрлиле кише,
јер звезданих очију нема више.

Кад имаш све, на очима сена.
Прогледа тек кад неког нема,
прогледа тек кад вресак бола сине,
разореним срцем, катраном горчине.

V место

Јована Здравковић, 4/5

Гимназија „Бора Станковић“
Врање

*Ако икада срце заболи, душа се раздраја и слајка
шуја обузме душе – то је при усјоменама на
прошлости, минуле дане, родно место, другове
из дејинијства... Оне који су помрли помињеш с
побожношћу и поштовањем, а оне који су још живи
ледаш чудом како су се променили...*

Борисав Станковић, Ђурђевдан

Кроз васиону и векове мучи нас стално једно
те исто питање: Шта је то душа? Да ли је то
човеково стање? Да ли је нека искра која пламти и
разбуктава се у нама? Да ли душа заправо постоји?
Јер, осетимо је само онда када крене да нас боли.

Како то нешто што заправо у материјалном
смислу не постоји, може да боли и мучи човеков
ум? Да га разара изнутра, пече, мучи до бескраја
док се не осети некако празно и некако мало себи
мучно. Мучно због онога што га разара, разара
на све стране, док има осећај да ће се угушити

због неизговорених и потиштених речи које крије дубоко у себи. Мучно због тога што га разара бол због нечијих поступака, нечијих лажи, нечијег одсуства.

Да ли смо израз „кад душа заболи“ смислили како бисмо себи лакше објаснили агонију бола у нашим грудима. Онај осећај када ти нешто у грудима гори, пламти и пече, толико да једино што желиш јесте да не осећаш ништа?

Најчешће нас душа заболи због платонске, неуспеле или чак срећне љубави. Када волимо, а вољена особа нас повреди, толико да нас душа заболи. Та сломљена мучена душа најбоља је инспирација за многе уметнике. Једном је неко рекао да када стварамо уметност ми крваримо. Ја мислим да тада наша душа крвари, а ми кидамо њене делове и стварамо нешто магично и уникатно. А прво душа мора истински да заболи, да би касније почела да крвари и да се временом опоравља.

Душа је једна неукротива људска ћуд. Душа зна да воли, да љуби, плаче, да се смеје. Душа је једна најзагонетнија, чудна, али ипак лепа ствар. А ништа што је лепо није неопходно да бисмо преживели. Када би нестало цвећа, свет не би претрпео превелику материјалну штету, а ипак ко би пожелео да цвећа нема. Исто тако, замислите свет са људима који немају душу. Био би тако пун, а истовремено изузетно празан и без боја. Као што Борисав Станковић рече:

Све што је душа волела, за чим је жеднела, и ако не на јави, оно бар у пошљаји нејовала, све суштра иде, одваја се, ошкида...

V место

Доротеја Спасић

Гимназија „Бора Станковић“
Врање

Волела бих да могу да ти објасним на који ме начин душа заболи сваки пут када о теби пишем, причам, певам или мислим. Надам се да ћу ти овим обраћањем то бар мало приближити.

Драга моја нано (како сам те звала од како знам за себе), дана 21. 12. 2020. год, отишла си без икаквог поздрава. Иако су твоје лепоте спознале своју праву страну када си села Богу у крило и раширила крила најлепшег анђела, ниси морала тако да одеш. Отишла си својим телом и са собом однела део мене. Не брини, духовно је све оно што си имала и представљала, остало дубоко у мени. Небески свод је сада награђен тобом и свемир је богатији за још једну сјајну звезду... најсјајнију.

Сећаш ли се, нано, приче коју си ми стално причала? Оне приче о младом наивном чобанину који је преварен од стране других зловних људи. Мислио је да му је вук појео све овце, само зато што је неко желео да се поигра са његовим емоцијама. Ја се, драга моја, сећам врло добро те приче. Видиш, волела бих да је неко мене тако преварио и да болест и смрт нису тебе, мила моја,

појеле. Да, чак и после две године мене сваки пут душа заболи када помислим како више ниси крај мене. Моја мала душа још увек води битку између реалности и живота којим сам раније живела. Води битку између мог живота и твоје смрти. Ти и ја припадамо истом свету, ти и ја смо одувек биле једно.

Знаш ли, нано моја, како те замишљам? Насмејана, као и увек, у дугој белој хаљини, налик на оне које си сама кројила и шила, са златним ципелицама, баш онаквим какве си имала као дете. Седиш на великом белом облаку, тамо горе, и молиш Господа за све нас. Била си жена мог живота. Држала си моје мајушно тело, килограм меса, у својим рукама, од првог дана мог живота. Научила си ме да пишем, цртам, причам, како да ти скочим у крило и како да волим, а најважније од свега, научила си ме како да будем добар човек. Мила, не знаш само колико си среће донела у мом животу. Веруј ми, време проведено са тобом било је најлепше време. Од када си отишла, мој живот постао је беспуће којим неуморно лутам и тражим смисао овом мом живљењу.

Волела си руже. Волела си црвене руже. Волела си их чак иако су имале трње. На тај начин си волела и мене. Волела си моје несавршености и поред моје лепоте. Да ли знаш како се осећам сваки пут када угледам једну од њих? У мени се тог тренутка воде највећи и најтежи ратови. Ратови у којима се моја душа бори са сто и једним осећајем. Она вришти дубоко у мени и гуши се у мору утопљених суза. У тим тренуцима покушавам да нормално дишем, али осећам како

ми се унутрашњост полако утапа. Тада не плачем, иако бих волела да вриштим на сав глас. Нано моја, још увек не знам шта се дешава са сузама које се утопе у очима. Да ли оне чине човека јачим или га, пак, постепено убијају? Немој да осећаш грижу савести због тога што се овако осећам. Све што овиме желим је да са тобом поделим како се осећам када ме душа заболи.

Још увек ти виђам лице. Виђам тај мили израз лица у сновима и на нашим старим сликама. Никада га нећу заборавити. Полако заборављам боју и топлин твог гласа док ми говориш: „душице моја“, и због тога се осећам као да преко мог здравог разума прелази камион тежак стотинама тона, пун бола, беса и разочарења. Тада ме душа јако заболи. Боли, као да је неко ножем поново сече и распара све црвене вунене конце којима си моју душу састављала када је била покидана на делове. У овој бици и нередy који обузима мој ум и тело због твог одласка, надам се да још увек спаваш у миру својим вечним сном. Волела бих да никада ниси заспала. Да сам могла да твоју болест закључам у тамници непробојним катанцима, и обавијем је најснажнијим ланцима, да никада не побегне, веруј да бих то урадила. Урадила бих то без обзира на цену и последице. Све бих дала да могу поново да осетим твоје мекане и смежуране ручице на мом лицу. Још увек се сећам твоје златне бурме на домалом прсту десне шаке, златне наруквице око маленог зглоба леве руке и исте такве златне огрлице. Могу ти проверено рећи да су твоје насмејане кестењасте очи сијале више од свег злата које си на себи носила.

Растале смо се као да ћемо се чути за десет минута и видети за пар дана, а нисмо... никада више. Највише жалим за тим што ти никада нисам рекла колико те волим и колико ми значиш. Нисам те грлила довољно снажно последњег пута и ту чучи мој највећи страх. Тај страх, да ће сваки следећи загрљај бити последњи, дубоко урања и копа по мојој унутрашњости и ремети мир моје душе.

Опрости ми, нано, што ти не доносим црвене руже сваког викенда као што сам ти обећала тог дана када смо се опраштале. Једноставно, не могу да прихватим чињеницу да си тако лако отишла из мог живота. Никада твоје присуство неће моћи да замени хладан камен са твојим именом и сликом, поготово не након све топлине коју си ми својим додирима пружила. Ваљда то разумеш и ниси љута на мене. Надам се да ћу ускоро победити себе и да ћу ти донети цветове најмириснијих и најлепших, твојих омиљених, црвених ружа. Желим да знаш да ћеш за мене увек бити као најлепши лептир, симбол бесмртности и вечног живота, иако су сломили твоја крхка крила.

Недостајеш ми. Наставићу да те чувам дубоко у себи и обгрљујем својом крхком и слабашном душом, чак иако ме болиш и не пролазиш. Веруј ми, не желим да ме икада прођеш... Хвала ти за све што си за мене икад учинила!

Воли те, онако како си ме ти највише волела звати,

Твоја душица.

V
место

Илија Тепшић

Филозофски факултет Београд
смер историја

Поље

Патњу, бол и муке
сејеш мојим пољем.
Кржаве ми руке
јер због тебе кољем.
Том кишом крви
залио сам семе.
Добро је родило,
све од бола врви.
Куд' ћу, шта ћу?
Друге ми нема.
У патњи уживам,
а за муку се спремам.
Стојим за казаном,
у кашику дувам
и уживам у мирису
пакла који кувам.

Љубав

Једном се живи.
Једном се умире.
И једном се воли.
А трећа ствар боли.
Од треће ствари
живот се квари
и душа искрвари.
Љубав је болест
којој нема лека.
Љубав је просто
лоша за човека.

V
место

Нађа Ракочевић

Гимназија
Смедерево

Зелена

Никада нећу заборавити први сусрет очију наших.
Ваздух је био хладан, али мени у мени је нешто
горело.

Узрок су била два зелена бисера која гледају право
у моје очи.

Никад раније нисам видела нијансу зелене попут
твоје.

Тамна, шумска по рубовима, а након ње,
нагли прелаз на ливадску која на сунцу вуче на
жуту.

Један секунд твог погледа деловао ми је као
читава вечност.

Нагло бесмо прекинути.

Од тог тренутка жудела сам за тим погледом.

Чезнула за њим сваког тренутка мог постојања,
Али никада га више нисам добила.

Паралелни универзум

Шетамо. Седимо. Лежимо.

Све са тобом делује стварно, али истовремено и нестварно.

Сваки твој додир чини ме већим зависником.

Веће дозе су ми потребне, али не желим их.

Не желим да без тебе не могу.

Желим да ти нисам пришла.

Да си остао непознат.

Живот мој сад зависи од тебе, јер си ме везао ланцима за себе.

Не трудим се да побегнем, али кунем дан кад сам те срела.

Волим те, али не онако како бих хтела.

Волиш ме, али не онако како би хтео.

Наша прича је за други живот.

За овај сада, није нам се дало.

Немо

Волели су се немо.

Једно другом су деловали савршено, а били су далеко од тога.

Посматрали су се месецима, али нису ни слово разменили.

Били су љути на себе и једно на друго, али ништа нису чинили да то промене.

Хтели су да извриште своја осећања сваки пут када се сретну, али само су ћутали.

Немо су се гледали.

Допуштали су да осећања букте, али су они бирали да ћуте.

Знали су да би цео свет био против те љубави.
Хтели су много више него што су имали, али нису
имали храбрости да иду против света.
Свет их је спутао и постали су странци који се воле
више од свега.

V место

Наталија Минић

Гимназија
Смедерево

Душа је једини део људског тела и ума који медицина није успела да проучи. Остао је то једини посебни део нас – људи – који сви имамо, али се ипак разликује код сваког од нас. Душа је онај највећи део нас, али њу ипак нико не може физички да додирне и одреди како она тачно изгледа. Срце осећа, мозак мисли, а шта то ради душа? Какву функцију има онај невидљиви део нас?

То је једна обична кутија. У њој се скупљају она осећања која су чак и срцу превише и оне мисли за које ни ум не може да нађе места. Често то могу да буду наши снови и циљеви, или тајне које нисмо рекли баш никоме. Понекад у ту кутију ставимо нешто о чему пишемо само у дневнику и нешто што толико јако желимо да ни најлепше речи свих језика света то не могу да опишу. У њу пажљиво пакујемо албуме пуне успомена које желимо заувек да памтимо. Ту се нађе гомила осмеха и стихова које се не сећамо када смо чули,

али се њихов ритам задржао у нашим ушима. Ту је негде и прва љубав. А ту је и мноштво суза. Толико суза да би се неке учинило ново море које носи наше име и презиме.

Поред тих савршено спакованих албума и исписаних свезака, скривених циљева и ухваћених звезда падалица, налази се прави хаос. Тај лом чине исти такви папири, али је оно што је писало на њима прецртано толико пута и таквом јачином да се папир поцепао. Помешане са њима, фотографије су сада изгужване. Жеље са ове стране не изазивају смешак, него још суза. Снови одавде терају нас да вриштимо у јастук чим се пробудимо, иако се можда молимо да се они остваре. Ту се налазе песме које смо се из све снаге трудили да заборавимо.

Некад би чак помислили да смо успели да пређемо преко свих тих угашених звезда које плутају по површини нашег мора. А онда би једна од оних слика кренула да се одвија и заузима све више и више места које смо ми покушали да јој одузмемо. Једна за другом, потиснуте успомене нашле би начин да се поново отворе и оживе. Да нас подсети да нас не чини само онај први део ове кутије. Да случајно не би заборавили да иза оне перфекције ипак постоји још нешто. А када се све те поломљене ноћне море поново саставе, а посебно када им се придода још нека нова, кутија постаје премала за њих – њен поклопац се полако помера и открива их. Она постаје премала и њене ивице се искривљују. Цела она полако мења облик и ако њен власник не реагује довољно брзо, не упропасти све папире поново и

не врати поклопац на време, успомене ће полако вриштати само како би изашле напоље. Таласи ће кренути да плаве обалу и стизаће све даље и даље, пустошећи градове за собом. Онај први део кутије биће уништен.

Та проклета кутија – душа – ће крварити и јецати. Болеће. Неиздрживо ће болети. Али, њен власник ће и поврх тога морати да нађе поклопац. Препливаће километре само како би пронашао све што је изгубио. Мораће да смири ту буру како зна и уме, а онда изнова слаже фотографију по фотографију. Научиће да их пакује уредно и нежно као и онај шарени део. Временом, почеће да поступа са својим сузама и осмесима на исти начин. Неће више покривати уши да не чује бајку, чак и када зна да она има тужан крај. Неће се плашити да покуша поново, иако је доживео неуспех небројено пута.

Можда власник ове кутије никада не успе да је врати у првобитно стање. Можда она никада више не буде иста. Можда све ово буде претешко за њега, па он једноставно одустане и дозволи да се уместо душе сада ту налази само једна празнина... А можда овај пут, иако прекривена ожиљцима, његова душа постане још лепша него раније.

V
место

Милован Томашевић

Гимназија
Смедерево

Еденска јабука

Богињо љубави, цвасти и лепоте,
ти си узрок моје голготе;

Погледа хладна, као санта леда,
а усне вајане из меда;

Осмехом топи брегове снежне,
црвене јој се јагодице нежне;

Кестен-очи да спавам ми не дају,
све ме друге мисли напуштају;

Краљ сам ноћи, али дању спијем,
бол свој морам да пропијем;

Косу диже, златно руно веже,
у срцу ме жудња јаче стеже;

Бисерни свој осмех не крије,
већ кад ја погледам, он нестане;

Богињо бола, патње и туге,
како да проведем ове ноћи дуге?

Ђаволе среће, анђеле злобе,
зашто ми ствараш ове тегобе!

Зашто... зашто сам ван себе,
кад год да погледам тебе,
зашто занемим у твојој близини,
и срце ме стеже кад те видим у даљини,
зашто без тебе не могу да живим,
па чак и да си последње што у животу видим?

За твојим загрљајем чезнем,
и за твојом љубављу жудим,
Света Маријо, немој ми опростити
... али ја те волим!

Посвећено Маји Маринковић

V
место

Маша Шиљковић

Гимназија
Чачак

Не идите главним друмом

Нешто чудно се догађа,
Али мене то не погађа,
Јер ја живим
И више ми нико не говори
да треба да се смирим;
Сада само скрећу погледе
И мисли им дозлогрде
Када крајицком ока запазе
Ожиљке ове наказе.

Те ја очи затворим
и тихо се у себи борим
За слободу, за спас
Не мене, пак, ни свих нас;
За будућност овог мог срца
Што се ко риба на сувом копрца;
За ову моју главу
Што на вратима света окренула је браву;
За очи црне што се мигоље,
Ал' против чије воље?

Капци стежу
И трепавице се свежу
Пак, кога брига?
Зар нисам ја једна обична гњида,
Што легла је насред главног друма
И пустила свог духа да лута?
Да лута и тражи,
Кроз безнани стражари
И тера малу децу
Назад ка свом кревету...

Учесници конкурса

ЛИТЕРАРНИ КОНКУРС „КАД ДУША ЗАБОЛИ...“ СПИСАК ШКОЛА И ОПШТИНА			
	ОПШТИНА/МЕСТО	ШКОЛА	БРОЈ РАДОВА
1.	БАЈИНА БАШТА (1 школа)	ОШ „Стеван Јоксимовић“ Рогачица	1
2.	БАЊА ЛУКА (2 школе)	ЈУОШ „Алекса Шантић“	1
		ЈУ Медицинска школа	2
3.	БАЧ (1 школа)	ОШ „Вук Караџић“	1
4.	БЕОГРАД (12 школа)	ОШ „Јован Ристић“	1
		ОШ „Свети Сава“	1
		ОШ „Јован Ристић“	1
		ОШ „Јанко Веселиновић“	1
		ОШ „Данило Киш“	1
		ОШ „Милан Ракић“	2
		ОШ „Милан Ђ.Милићевић“	1
		Средња ПТТ школа	2
		Пета београдска гимназија	1
		Четрнаеста београдска гимназија	1
		Четврта београдска гимназија	1
		Десета гимназија „Михајло Пупин“	1
5.	БОЈНИК (1 школа)	ТШ „Бошко Крстић“	1
6.	БОЉЕВАЦ (1 школа)	ОШ „Вук Караџић“	1
7.	БОР (1 школа)	Техничка школа Бор	7

8.	ВЕЛИКА ПЛАНА (6 школа)	ОШ „Карађорђе“	2
		ОШ „Академик др Радомир Лукић“, Милошевац	2
		ОШ „Други шумадјиски одред“	1
		ТШ „Никола Тесла“	14
		Гимназија	4
		ЕУШ „Вук Караџић“	3
9.	ВРАЊЕ (1 школа)	Гимназија „Бора Станковић“	4
10.	ДЕСПОТОВАЦ (1 школа)	ТШ Деспотовац	12
11.	ЗРЕЊАНИН (1 школа)	Зрењанинска гимназија	1
12.	ЈАГОДИНА (1 школа)	Гимназија „Светозар Марковић“	1
13.	КИКИНДА / МОКРИН (1 школа)	ОШ „Васа Стајић“	7
14.	КОСЈЕРИЋ (1 школа)	Техничка школа	9
15.	КОЦЕЉЕВА (1 школа)	ОШ „Мића Станојловић“, Доње Црниљево	1
16.	КРАГУЈЕВАЦ (3 школе)	ОШ „Марко Јовановић“	1
		Средња приватна школа „Вива Асја“	1
		Средња стручна школа	1
17.	КУЧЕВО (1 школа)	ЕТМПШ	9
18.	ЛАЈКОВАЦ (1 школа)	ОШ „Миле Дубљевић“	1
19.	ЛАЗАРЕВАЦ (1 школа)	Гимназија у Лазаревцу	1
20.	ЛАПОВО (1 школа)	Средња школа Лапово	7
21.	МАЛИ ЗВОРНИК (1 школа)	Средња школа	2
22.	НИШ (1 школа)	ОШ „Иво Андрић“	2
23.	НОВА ВАРОШ (1 школа)	ОШ „Живко Љујић“	1
24.	НОВИ ПАЗАР (2 школе)	ОШ „Јован Јовановић Змај“	1
		МШ „Два хероја“	1
25.	ОЦАЦИ (1 школа)	ОШ „Нестор Жучни“ Лалић	3
26.	ПАНЧЕВО – студент	Филозофски факултет Београд/група за историју	1

27.	ПОЖАРЕВАЦ (2 школе)	Пожаревачка гимназија	1
		Средња економска школа	1
	студент	Факултет политичких наука Београд/смер новинарство	1
28.	ПРОКУПЉЕ (1 школа)	ОШ „Никодије Стојановић Татко“	1
29.	РАДОВИШ/МАКЕДОНИЈА (1 школа)	СОУ „Коста Сусинов“	1
30.	РУМА(1 школа)	ССШ „Стеван Петровић Бриле“	3
31.	САРАЈЕВО/РЕПУБЛИКА СРПСКА (1 школа)	Средњошколски центар Пале	1
32.	СЈЕНИЦА (1 школа)	ОШ „Светозар Марковић“	4
33.	СМЕДЕРЕВСКА ПАЛАНКА (6 школа)	ОШ „Херој Иван Мукер“	3
		ОШ „Олга Милошевић“	5
		ОШ „Милија Ракић“ ЦЕРОВАЦ	2
		МЕШ „Гоша“	6
		СШ „Жикица Дамњановић“	6
		Паланачка гимназија	2
34.	СМЕДЕРЕВО (7 школа)	ОШ „Јован Јовановић Змај“	1
		ОШ „Свети Сава“	2
		ОШ „Доситеј Обрадовић“	1
		ОШ „Др Јован Цвијић“	2
		Гимназија	5
		Медицинско-фармацеутска школа „Света Петка“	8
		Техничка школа	3
35.	СУБОТИЦА (2 школе)	ОШ „Иван Горан Ковачић“	1
		Гимназија „Светозар Марковић“	1
36.	ЧАЧАК (2 школе)	ОШ „Др Драгиша Мишовић“	1
		ОШ „Свети Ђакон Авакум“, Трнава	2
37.	УЖИЦЕ (1 школа)	ОШ „Нада Матић“	1

СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ:	
УКУПАН БРОЈ ОПШТИНА:	37
УКУПАН БРОЈ ОШ	34
УКУПАН БРОЈ СРЕДЊИХ СТРУЧНИХ ШКОЛА	21
УКУПАН БРОЈ ГИМНАЗИЈА	14
УКУПАН БРОЈ ШКОЛА	69
УКУПАН БРОЈ ФАКУЛТЕТА:	2
УКУПАН БРОЈ РАДОВА УЧЕНИКА ОШ	59
УКУПАН БРОЈ РАДОВА УЧЕНИКА ГИМНАЗИЈА	23
УКУПАН БРОЈ РАДОВА УЧЕНИКА ССШ	106
УКУПНО СТУДЕНАТА	2
УКУПАН БРОЈ РАДОВА	190

СПИСАК УЧЕСНИКА/ЦА ЛИТЕРАРНОГ КОНКУРСА
„КАД ДУША ЗАБОЛИ...“

Р.Б.	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	СРЕДЊА ШКОЛА/ ФАКУЛТЕТ	ГРАД
1.	Сара Видаковић	Средња ПТТ школа	Београд
2.	Катарина Матковић	Средња ПТТ школа	Београд
3.	Ирина Копуновић	Пета београдска гимназија	Београд
4.	Тијана Хил	Четрнаеста београдска гимназија	Београд
5.	Јанко Дубљанин (9 песама)	Четврта београдска гимназија	Београд
6.	Михајло Бујушић	Десета гимназија „Михајло Пупин“	Београд
7.	Анастасија Марковић 4/1	Техничка школа Бор	Бор
8.	Јована Савић 4/1	Техничка школа Бор	Бор
9.	Маја Јовић 4/1	Техничка школа Бор	Бор
10.	Милица Каличанин 4/1	Техничка школа Бор	Бор
11.	Никола Миланов 4/2	Техничка школа Бор	Бор
12.	Никола Савић 1/1	Техничка школа Бор	Бор
13.	Глорија Хорти	Техничка школа Бор	Бор
14.	Алекса Спасић 3/6	Гимназија	Смедерево
15.	Лена Гајић	Гимназија	Смедерево
16.	Теа Јовановић	Гимназија	Смедерево
17.	Нађа Ракочевић	Гимназија	Смедерево
18.	Наталија Минић	Гимназија	Смедерево
19.	Филип Благојевић 3/4	МФШ „Света Петка“	Смедерево
20.	Лаура Далиповић 3/4	МФШ „Света Петка“	Смедерево
21.	Марија Марковић 3/4	МФШ „Света Петка“	Смедерево
22.	Јована Илић 1/2	МФШ „Света Петка“	Смедерево
23.	Тијана Војновић 4/2	МФШ „Света Петка“	Смедерево
24.	Анђелија Пешић 4/2	МФШ „Света Петка“	Смедерево
25.	Милица Лончар 4/2	МФШ „Света Петка“	Смедерево
26.	Теодора Павловић 2. р.	МФШ „Света Петка“	Смедерево

27.	Викторија Стојановић	Техничка школа	Смедерево
28.	Сара Петковић	Техничка школа	Смедерево
29.	Теодор Симић	Техничка школа	Смедерево
30.	Александра Бабанић 2/1	МЕШ „Гоша“	Смед.Паланка
31.	Хелена Ђорђевић 1/4	МЕШ „Гоша“	Смед.Паланка
32.	Мина Стевановић 3/4	МЕШ „Гоша“	Смед.Паланка
33.	Вељко Кремић 3/4	МЕШ „Гоша“	Смед.Паланка
34.	Андреј Матић 4/3	МЕШ „Гоша“	Смед.Паланка
35.	Борис Милојевић 3/1	МЕШ „Гоша“	Смед.Паланка
36.	Анастасија Обрадовић	Средња школа „Жикица Дамњановић“	Смед.Паланка
37.	Анђела Јанковић 4/1	Средња школа „Жикица Дамњановић“	Смед.Паланка
38.	Илија Лукић	Средња школа „Жикица Дамњановић“	Смед.Паланка
39.	Николина Стојадиновић	Средња школа „Жикица Дамњановић“	Смед.Паланка
40.	Теодора Јовичић	Средња школа „Жикица Дамњановић“	Смед.Паланка
41.	Даница Андрејић	Средња школа „Жикица Дамњановић“	Смед.Паланка
42.	Антонина Аџић 1/2	Паланачка гимназија	Смед.Паланка
43.	Давид Гитарић	Паланачка гимназија	Смед.Паланка
44.	Алекса Кнежевић	Гимназија „Светозар Марковић“	Суботица
45.	Џоана Арсић 1/5	ТШ „Никола Тесла“	Велика Плана
46.	Милица Рајић 1/5	ТШ „Никола Тесла“	Велика Плана
47.	Софија Вељковић 1/5	ТШ „Никола Тесла“	Велика Плана
48.	Ана Филиповић 1/5	ТШ „Никола Тесла“	Велика Плана
49.	Данијел Дурмишевић 1/2	ТШ „Никола Тесла“	Велика Плана
50.	Дамљана Секулић 1/5	ТШ „Никола Тесла“	Велика Плана
51.	Александар Танасковић 1/2	ТШ „Никола Тесла“	Велика Плана
52.	Ивана Милосављевић 1/5	ТШ „Никола Тесла“	Велика Плана
53.	Медина Бисљими 1/5	ТШ „Никола Тесла“	Велика Плана
54.	Снежана Миловановић 1/5	ТШ „Никола Тесла“	Велика Плана
55.	Јелена Николић 1/5	ТШ „Никола Тесла“	Велика Плана

56.	Марија Јаснић	ТШ „Никола Тесла“	Велика Плана
57.	Лука Стефановић 4/2	ТШ „Никола Тесла“	Велика Плана
58.	Душан Бранковић 4/2	ТШ „Никола Тесла“	Велика Плана
59.	Михајло Миленковић 2/1	ЕУШ „Вук Караџић“	Велика Плана
60.	Мина Донић	ЕУШ „Вук Караџић“	Велика Плана
61.	Јована Чворо	ЕУШ „Вук Караџић“	Велика Плана
62.	Ана Јовановић 3/2	Гимназија	Велика Плана
63.	Исидора Костић 3/3	Гимназија	Велика Плана
64.	Сара Лазовић 3/2	Гимназија	Велика Плана
65.	Софија Рајић	Гимназија	Велика Плана
66.	Николина Рацковић	Техничка школа Деспотовац	Деспотовац
67.	Анђела Јовић	Техничка школа Деспотовац	Деспотовац
68.	Алекса Николић	Техничка школа Деспотовац	Деспотовац
69.	Ана Станојевић	Техничка школа Деспотовац	Деспотовац
70.	Андреј Нецић	Техничка школа Деспотовац	Деспотовац
71.	Анђела Стојковић	Техничка школа Деспотовац	Деспотовац
72.	Ивона Милошевић	Техничка школа Деспотовац	Деспотовац
73.	Лука Маленовић	Техничка школа Деспотовац	Деспотовац
74.	Никола Милановић	Техничка школа Деспотовац	Деспотовац
75.	Сава Милошевић	Техничка школа Деспотовац	Деспотовац
76.	Слађана Никодијевић	Техничка школа Деспотовац	Деспотовац
77.	Урош Ристић	Техничка школа Деспотовац	Деспотовац
78.	Анастасија Мијатовић	Средња стручна школа	Крагујевац
79.	Јана Станковић 3/1	Средња приватна школа „Вива Асја“	Крагујевац
80.	Софија Живковић	ЕТМШ Кучево	Кучево

81.	Зорана Маруџић	ЕТМШ Кучево	Кучево
82.	Александар Живковић	ЕТМШ Кучево	Кучево
83.	Андреа Борогић	ЕТМШ Кучево	Кучево
84.	Јована Трајић	ЕТМШ Кучево	Кучево
85.	Марија Васиљевић	ЕТМШ Кучево	Кучево
86.	Михајло Тисмонаревић	ЕТМШ Кучево	Кучево
87.	Теодора Стокић	ЕТМШ Кучево	Кучево
88.	Александра Пауљесковић	ЕТМШ Кучево	Кучево
89.	Лука Марјановић	Гимназија „Светозар Марковић“	Јагодина
90.	Иванка Минчић	ССШ „Стеван Петровић Бриле“	Рума
91.	Милица Држајић	ССШ „Стеван Петровић Бриле“	Рума
92.	Сенка Орловић	ССШ „Стеван Петровић Бриле“	Рума
93.	Михајло Манигодић	Зрењанинска гимназија	Зрењанин
94.	Александра Тадић 4/3	Средња школа	Мали Зворник
95.	Данило Марковић 1/3	Средња школа	Мали Зворник
96.	Емилија Младеновић	ТШ „Бошко Крстић“	Бојник
97.	Анастасија Радошевић	Техничка школа	Косјерић
98.	Јована Велимировић	Техничка школа	Косјерић
99.	Татјана Маринковић	Техничка школа	Косјерић
100.	Анастасија Димитријевић	Техничка школа	Косјерић
101.	Бојана Никитовић	Техничка школа	Косјерић
102.	Исидора Бошковски	Техничка школа	Косјерић
103.	Ања Максимовић	Техничка школа	Косјерић
104.	Марко Маринковић	Техничка школа	Косјерић
105.	Жељана Кажич	Техничка школа	Косјерић
105.	Анријана Ђорић	Гимназија у Лазаревцу	Лазаревац
106.	Андреа Станковић	Средња школа Лапово	Лапово
107.	Ана Кристина Николичић	Средња школа Лапово	Лапово
108.	Мирко Вукмировић	Средња школа Лапово	Лапово
109.	Ана Крстић	Средња школа Лапово	Лапово
110.	Душан Радосављевић	Средња школа Лапово	Лапово

111.	Јована Станисављевић	Средња школа Лапово	Лапово
112.	Анђела Стојковић	Средња школа Лапово	Лапово
113.	Илма Авдић	Медицинска школа „Два хероја“	Нови Пазар
114.	Луција Томић	Гимназија „Бора Станковић“	Врање
115.	Јована Здравковић 4/5	Гимназија „Бора Станковић“	Врање
116.	Доротеја Спасић	Гимназија „Бора Станковић“	Врање
117.	Теодора Илић	Гимназија „Бора Станковић“	Врање
118.	Илија Тепшић - студент	Филозофски факултет Београд/група за историју	Пачево
119.	Милица Михајловић	Факултет политичких наука Београд/смер новинарство	Пожаревац
120.	Кристина Милорадовић	Пожаревачка гимназија	Пожаревац
121.	Ивана Чепић	Средња економска школа	Пожаревац
122.	Маша Шилковић	Гимназија	Чачак
123.	Милица Мирјанић	ЈУ Медицинска школа	Бања Лука /Република Српска
124.	Софија Ђукић	ЈУОШ „Алекса Шантић“	Бања Лука
125.	Ема Василић	ЈУ Медицинска школа	Бања Лука/ Република Српска
126.	Јована Николић	Средњошколски центар Пале	Сарајево /Република Српска
127.	Илина Георгиева	СОУ „Коста Сусинов“	Радовиш/Македонија

Р.Б.	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	ОСНОВНА ШКОЛА	ГРАД
1.	Анђелија Поповић, 5/6	ОШ „Јован Ристић“	Београд
2.	Андреа Радић, 6.р.	ОШ „Свети Сава“	Београд
3.	Милица Јовановић 5/6	ОШ „Јован Ристић“	Београд
4.	Немања Јовановић	ОШ „Јанко Веселиновић“	Београд
5.	Слобода Дубљанин	ОШ „Данило Киш“	Београд
6.	Катарина Пуача	ОШ „Милан Ђ.Милићевић“	Нови Београд
7.	Јован Катанчевић	ОШ „Милан Ракић“	Нови Београд
8.	Уна Јовановић	ОШ „Милан Ракић“	Нови Београд
9.	Искра Ђуришић	ОШ „Јован Јовановић Змај“	Смедерево
10.	Звездана Стојановић	ОШ „Свети Сава“	Смедерево
11.	Емилија Кулић	ОШ „Свети Сава“	Смедерево
12.	Милена Менчанин	ОШ „Доситеј Обрадовић“	Смедерево
13.	Софија Милојковић	ОШ „Карађорђе“	Велика Плана
14.	Ема Спасојевић	ОШ „Карађорђе“	Велика Плана
15.	Ања Пљакић 8.р.	ОШ „Милунка Савић“	Витановац
16.	Снежана Рачић 5.р.	ОШ „Милунка Савић“	Витановац
17.	Бојана Остојић 8/1	ОШ „Васа Стајић“	Мокрин
18.	Константин Спасојевић 8/1	ОШ „Васа Стајић“	Мокрин
19.	Мирослава Голић 8/1	ОШ „Васа Стајић“	Мокрин
20.	Светозар Прибиш 8/1	ОШ „Васа Стајић“	Мокрин
21.	Николина Васиљевић 8/3	ОШ „Васа Стајић“	Мокрин
22.	Кристина Сабо 8/2	ОШ „Васа Стајић“	Мокрин
23.	Бојана Вукобрат 8/2	ОШ „Васа Стајић“	Мокрин
24.	Душан Мамула 8/3	ОШ „Марија Трандафил“	Ветерник
25.	Маша Поповић 8/3	ОШ „Марија Трандафил“	Ветерник
26.	Евгенија Михајловић, 7.р.	ОШ „Др Јован Цвијић“	Смедерево

27.	Ива Стефановић 7/5	ОШ „Др Јован Цвијић“	Смедерево
28.	Милица Марковић, 8.р.	ОШ „Херој Иван Мукер“	Смед.Паланка
29.	Анастасија Спасојевић, 8.р.	ОШ „Херој Иван Мукер“	Смед.Паланка
30.	Марко Стојковић 7/4	ОШ „Херој Иван Мукер“	Смед.Паланка
31.	Невена Петковић, 7/2	ОШ „Олга Милошевић“	Смед.Паланка
32.	Кристијан Максимовић	ОШ „Олга Милошевић“	Смед.Паланка
33.	Михајло Стојановић 7/2	ОШ „Олга Милошевић“	Смед.Паланка
34.	Петра Пешић 7/1	ОШ „Олга Милошевић“	Смед.Паланка
35.	Срна Марковић 8/2	ОШ „Олга Милошевић“	Смед.Паланка
36.	Анастасија Пајковић	ОШ „Милија Ракић“	Церовац
37.	Душан Маринковић	ОШ „Милија Ракић“	Церовац
38.	Неда Бркић, 6.р.	ОШ „Други шумадијски одред“	Марковац
39.	Катарина Танасијевић	ОШ „Академик др Радомир Лукић“	Милошевац
40.	Стефанија Ђуричић	ОШ „Академик др Радомир Лукић“	Милошевац
41.	Миа Вујосевић 8/1	ОШ „Марко Јовановић“	Крагујевац
42.	Јелена Цвејић	ОШ „Мића Станојловић“, Доње Црниљево	Коцељева
43.	Миња Николић	ОШ „9.српска бригада“	Бољевац
44.	Миљана Милошевић 8/2	ОШ „Иво Андрић“	Ниш
45.	Алекса Живковић 8/4	ОШ „Иво Андрић“	Ниш
46.	Цана Ватић, 3/2	ОШ „Јован Јовановић Змај“	Нови Пазар
47.	Анастасија Стајковић 5/3	ОШ „Никодије Стојановић Татко“	Прокупље
48.	Дуња Бачетић 6/3	ОШ „Нада Матић“	Ужице
49.	Маријана Томашевић 5/3	ОШ „Миле Дубљевић“	Лајковац
50.	Нина Мандић 6/3	ОШ „Иван Горан Ковачић“	Суботица
51.	Маша Целабидић 6/1	ОШ „Иван Горан Ковачић“	Суботица
52.	Ивона Шуштум, 6.р.	ОШ „Вук Караџић“	Бач
53.	Теодора Марјановић	ОШ „Стеван Јоксимовић“	Рогачица

54.	Далиа Спаховић 5/2	ОШ „Светозар Марковић“	Сјеница
55.	Ајла Црновршанин 7/4	ОШ „Светозар Марковић“	Сјеница
56.	Дина Папић 5/1	ОШ „Светозар Марковић“	Сјеница
57.	Катарина Зекавица 7/4	ОШ „Светозар Марковић“	Сјеница
58.	Ива Шапоњић	ОШ „Живко Љујић“	Нова Варош
59.	Сања Чоловић	ОШ „Др Драгиша Мишовић“	Чачак
60.	Јана Суботић	ОШ „Свети Јакон Авакум“, Трнава	Чачак
61.	Владимир Међеши, 4.р.	ОШ „Нестор Жучни“	Лалић
62.	Милан Поповић, 4.р.	ОШ „Нестор Жучни“	Лалић
63.	Новак Мишковић, 4.р.	ОШ „Нестор Жучни“	Лалић

РЕЗУЛТАТИ ЛИТЕРАРНОГ КОНКУРСА				
"КАД ДУША ЗАБОЛИ..."				
КАТЕГОРИЈА: ОСНОВНЕ ШКОЛЕ				
ИМЕ И ПРЕЗИМЕ УЧЕСНИКА/ЦЕ	ОСНОВНА ШКОЛА	ГРАД	БОДОВИ	РАНГ
Искра Ђуришић	ОШ „Јован Јовановић Змај“	Смедерево	5	1.
Софија Милојковић	ОШ „Карађорђе“	Велика Плана	4	2.
Ема Спасојевић	ОШ „Карађорђе“	Велика Плана	4	2.
Константин Спасојевић	ОШ „Васа Стајић“	Мокрин	4	2.
Бојана Остојић	ОШ „Васа Стајић“	Мокрин	3	3.
Анастасија Спасојевић	ОШ „Херој Иван Мукер“	Смедеревска Паланка	3	3.
Марко Стојковић	ОШ „Херој Иван Мукер“	Смедеревска Паланка	3	3.
Андреа Радић	ОШ „Свети Сава“	Београд	2	4.
Слобода Дубљанин	ОШ „Данило Киш“	Београд	2	4.
Миа Вујошевић	ОШ „Марко Јовановић“	Крагујевац	2	4.
Јована Катанчевић	ОШ „Милан Ракић“	Нови Београд	2	4.
Ајла Црновршанин	ОШ „Светозар Марковић“	Сјеница	2	4.
Катарина Зекавица	ОШ „Светозар Марковић“	Сјеница	2	4.
Кристијан Максиминовић	ОШ „Олга Милошевић“	Смедеревска Паланка	2	4.
Срна Марковић	ОШ „Олга Милошевић“	Смедеревска Паланка	2	4.
Ива Стефановић	ОШ „Др Јован Цвијић“	Смедерево	2	4.
Анастасија Пајковић	ОШ „Милија Ракић“	Цероваци	2	4.
Сања Чоловић	ОШ „Др Драгиша Мишовић“	Чачак	2	4.
Немања Јовановић	ОШ „Јанко Веселиновић“	Београд	1	5.

Миња Николић	ОШ „9. српска бригада“	Бољевац	1	5.
Душан Мамула	ОШ „Марија Трандафил“	Ветерник	1	5.
Ања Пљакић	ОШ „Милунка Савић“	Витановац	1	5.
Владамир Међеши	ОШ „Нестор Жучни“	Лалићи	1	5.
Милан Поповић	ОШ „Нестор Жучни“	Лалићи	1	5.
Новак Мишковић	ОШ „Нестор Жучни“	Лалићи	1	5.
Николина Васиљевић	ОШ „Васа Стајић“	Мокрин	1	5.
Бојана Вукобрат	ОШ „Васа Стајић“	Мокрин	1	5.
Миљана Милошевић	ОШ „Иво Андрић“	Ниш	1	5.
Алекса Живковић	ОШ „Иво Андрић“	Ниш	1	5.
Теодора Марјановић	ОШ „Стеван Јоксимовић“	Рогачица	1	5.
Дина Папић	ОШ „Светозар Марковић“	Сјеница	1	5.
Милица Марковић	ОШ „Херој Иван Мукер“	Смедеревска Паланка	1	5.
Емилија Кулић	ОШ „Свети Сава“	Смедерево	1	5.
Маша Целабић	ОШ „Иван Горан Ковачић“	Суботица	1	5.
Дуња Бачетић	ОШ „Нада Матић“	Ужице	1	5.
Душан Маринковић	ОШ „Милица Ракић“	Церовац	1	5.
Ниолина Пљакић	ОШ „Милунка Савић“	Витановац	1	5.

РЕЗУЛТАТИ ЛИТЕРАРНОГ КОНКУРСА**"КАД ДУША ЗАБОЛИ"****Категорија: СРЕДЊЕ СТРУЧНЕ ШКОЛЕ**

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	ШКОЛА	ГРАД	БОДО ВИ	РА НГ
Ана Филиповић	ТШ „Никола Тесла“	Велика Плана	5	1.
Јана Станковић	Средња приватна школа „Вива Асја“	Крагујевац	5	1.
Милица Мирјанић	ЈУ Медицинска школа	Бања Лука	4	2.
Андреј Матић	МЕШ „Гоша“	Смедеревска Паланка	4	2.
Сара Видаковић	Средња ППТТ школа	Београд	3	3.
Данијел Дурмишевић	ТШ „Никола Тесла“	Велика Плана	3	3.
Ивана Чепић	Средња економска школа	Пожаревац	3	3.
Вељко Кремић	МЕШ „Гоша“	Смедеревска Паланка	3	3.
Филип Благојевић	МФШ „Света Петка“	Смедерево	3	3.
Јована Илић	МФШ „Света Петка“	Смедерево	3	3.
Лука Стефановић	ТШ „Никола Тесла“	Велика Плана	2	4.
Михајло Миленковић	ЕУШ „Вук Караџић“	Велика Плана	2	4.
Ивона Милошевић	Техничка школа	Деспотовац	2	4.
Александра Пауљесковић	ЕТМШ Кучево	Кучево	2	4.
Андреа Станковић	Средња школа	Лапово	2	4.
Илина Георгиева	СОУ „Коста Сусинов“	Радовиш	2	4.
Теодора Павловић	МФШ „Света Петка“	Смедерево	2	4.
Викторија Стојановић	Техничка школа	Смедерево	2	4.
Катарина Матковић	Средња ППТТ школа	Београд	1	5.
Анастасија Марковић	Техничка школа	Бор	1	5.
Глорија Хорти	Техничка школа	Бор	1	5.
Софија Вељковић	ТШ „Никола Тесла“	Велика Плана	1	5.

Јована Чворо	ЕУШ „Вук Караџић“	Велика Плана	1	5.
Жељана Кажих	Техничка школа	Косјерић	1	5.
Татјана Маринковић	Техничка школа	Косјерић	1	5.
Анастасија Димитријевић	Техничка школа	Косјерић	1	5.
Ања Максимовић	Техничка школа	Косјерић	1	5.
Марко Маринковић	Техничка школа	Косјерић	1	5.
Теодора Сокић	ЕТМШ Кучево	Кучево	1	5.
Александра Тадић	Средња школа	Мали Зворник	1	5.
Милица Држајић	ССШ „Стеван Петровић Бриле“	Рума	1	5.
Александра Бабанић	МЕШ „Гоша“	Смедеревска Паланка	1	5.
Борис Милојевић	МЕШ „Гоша“	Смедеревска Паланка	1	5.
Анђела Јанковић	СШ „Жикица Дамњановић“	Смедеревска Паланка	1	5.
Милица Лончар	МФШ „Света Петка“	Смедерево	1	5.
Теодор Симић	Техничка школа	Смедерево	1	5.

РЕЗУЛТАТИ ЛИТЕРАРНОГ КОНКУРСА "КАД ДУША ЗАБОЛИ" Категорија: гимназије и факултети				
ИМЕ И ПРЕЗИМЕ УЧЕСНИКА	ГИМАЗИЈА /ФАКУЛТЕТ	ГРАД	БРОЈ БОДОВА	РАН Г
Алекса Спасић	Гимназија	Смедерево	5	1.
Исидора Костић	Гимназија	Велика Плана	4	2.
Кристина Милорадовић	Пожаревачка гимназија	Пожаревац	4	2.
Давид Гитарих	Паланачка гимназија	Смедеревска Паланка	4	2.
Лена Гајић	Гимназија	Смедерево	4	2.
Алекса Кнежевић	Гимназија „Светозар Марковић“	Суботица	4	2.
Михајло Манигодић	Зрењанинска гимназија	Зрењанин	4	2.
Ирина Копуновић	Пета београдска гимназија	Београд	3	3.
Михајло Бујушић	Десета гимназија „Михајло Пупин“	Београд	3	3.
Ана Јовановић	Гимназија	Велика Плана	3	3.
Луција Томић	Гимназија „Бора Станковић“	Врање	3	3.
Милица Михајловић	Факултет политичких наука, Београд, смер новинарство	Пожаревац	3	3.
Теа Јовановић	Гимназија	Смедерево	3	3.
Тијана Хил	Четрнаеста београдска гимназија	Београд	2	4.
Теодора Илић	Гимназија "Бора Станковић	Врање	2	4.
Јована Здравковић	Гимназија „Бора Станковић“	Врање	1	5.

Доротеја Спасић	Гимназија „Бора Станковић“	Врање	1	5.
Илија Тепшић	Филозофски факултет Београд / историја	Панчево	1	5.
Нађа Ракочевић	Гимназија	Смедерево	1	5.
Наталија Минић	Гимназија	Смедерево	1	5.
Милован Томашевић	Гимназија	Смедерево	1	5.
Маша Шилковић	Гимназија	Чачак	1	5.

ЗАХВАЛНИЦЕ ЗА МЕНТОРКЕ И МЕНТОРЕ

Удружење грађана „Свет речи“ посебну захвалност дугује менторкама и менторима који су нам послали радове својих ученика и ученица, јер је, управо захваљујући њиховој посвећености, Конкурс изазвао велико интересовање учесника/ца из основних и средњих школа и гимназија из Србије, Републике Српске и Северне Македоније.

У ситуацијама када су ученици/це сами слали своје радове, име ментора је било непознато, тако да, на жалост, на овом списку, нема и њихових имена.

1. Марина Ђерговић, Медицинско-фармацеутска школа „Света Петка“ Смедерево
2. Ивана Ђокић, Медицинско-фармацеутска школа „Света Петка“ Смедерево
3. Маријана Миладиновић Јовановић, Техничка школа Деспотовац
4. Вања Ђурић, ОШ „Свети Сава“, Смедерево
5. Ивица Бојичић, Гимназија Смедерево
6. Зорана Миоковић, ОШ „Марија Трандафил“, Ветерник
7. Ивановић Лидија, Техничка школа Смедерево
8. Сергеј Станковић, Средња стручна школа Кучево
9. Милица Живковић, Четрнаеста београдска гимназија
10. Тијана Антонић, Средњошколски центар Пале, Република Српска
11. Данијела Цветковић, Средња техничка ПТТ школа, Београд

12. Марија Ристивојевић ОШ „Милија Ракић“, Церовац
13. Данијела Станковић, Средња стручна школа, Кучево
14. Јелена Јовковић, Средња школа „Жикица Дамњановић“, Смед.Паланка
15. Марија Огаревић, ОШ „Доситеј Обрадовић“, Смедерево
16. Нела Димитријевић, Гимназија „Бора Станковић“, Врање
17. Славица Јовановић, Техничка школа, Косјерић
18. Ивана Стојановић - Николић, ОШ „Карађорђе“, Велика Плана
19. Ивана Митић, Гимназија „Светозар Марковић“, Суботица
20. Ненад Миладиновић, Средња школа, Лапово
21. Славица Ковачевић, ОШ „Милан Ракић“, Нови Београд
22. Марија Гавриловић, ОШ „Милунк Савић“, Витановац
23. Славица Ковачевић, ОШ „Милан Ракић“ Нови Београд
24. Весна Ђурашиновић, ЈУОШ „Алекса Шантић“ Бања Лука
25. Александра Милошевић Јовановић, Гимназија Смедерево
26. Станислава Бранковић, ОШ „Јован Ристић“, Београд
27. Бојана Меловић, ОШ „Живко Љујић“, Нова Варош
28. Тијана Јоцић, ОШ „Иво Андрић“, Ниш
29. Нада Петровић, Средња стручна школа, Крагујевац
30. Адела Рујевић, ОШ „Јован Јовановић Змај“, Нови Пазар
31. Снежана Чаировић, ОШ „Олга Милошевић“, Смед. Паланка

- 32.Чедомир Бацетић, ОШ „Нада Матић“, Ужице
- 33.Витеза Дабижљевић, ЕУШ „Вук Караџић“, Велика Плана
- 34.Николета Николић, ЕУШ „Вук Караџић“, Велика Плана
- 35.Љиљана Станковић, Средња школа, Мали Зворник
- 36.Јелена Златкова, ТШ „Никола Тесла“ и Гимназија Велика Плана
- 37.Маја Ћирић, МЕШ „Гоша“, Смедеревска Паланка
- 38.Соња Миловановић, ОШ „Миле Дубљевић“, Лајковац
- 39.Сузана Георгиева, СОУ „Коста Сусинов“ Радовиш, Северна Македонија
- 40.Ана Лазовић, ОШ „Др Јован Цвијић“, Смедерево
- 41.Славица Маховац, ССШ “Стеван Петровић Бриле“, Рума
- 42.Милена Нешић, Техничка школа, Смедерево
- 43.Сања Бублић, ОШ „Свети Сава“, Београд
- 44.Олгица Милетић, ОШ „Васа Стајић“, Мокрин
- 45.Данијела Илић Петковић, ОШ „Херој Иван Мукер“, Смед.Паланка
- 46.Ивана Митић, ОШ „Иван Горан Ковачић“, Суботица
- 47.Ивана Парманџије, ОШ „Јован Јовановић Змај“, Смедерево
- 48.Александра Благојевић, ОШ „Стеван Јоксимовић“, Рогачица
- 49.Александра Марковић, Средња школа „Вива Асја“, Крагујевац
- 50.Драгана Миленковић, ОШ „Други шумадијски одред“, Марковац
- 51.Јелена Тепић Војновић, ОШ „Вук Караџић“, Бач
- 52.Далиборка Марковић, ОШ „Нестор Жучни“, Лалић
- 53.Милица Маричић, МЕШ „Гоша“, Смед.Паланка
- 54.Живкица Ђорђевић, Удружење „Креативна педагогија“, Пожаревац

55. Светлана Продановић Техничка школа, Бор
56. Амра Граца, ОШ „Светозар Марковић“, Сјеница

СПЕЦИЈАЛНУ ЗАХВАЛНИЦУ додељујемо Миљани Кравић, проф.српског језика из Смедерева, председници Друштва за српски језик за Подунавски округ, која нам је помогла у промоцији конкурса у земљи и ван ње.

Удружење грађана „Свет речи“

УГ „СВЕТ РЕЧИ“ је невладино, непрофитно удружење основано 25.9.2008. године ради остваривања циљева у следећим областима: рад са младима (нарочито девојкама), родна равноправност, превенција насиља, трговине људима, едукативни програми, културни живот, економско оснаживање, људска права, развој демократије и цивилног друштва, прекогранична сарадња и заштита животне средине.

Циљеви Удружења су: едукативно-превентивна подршка (нарочито девојкама) у остваривању родне, друштвене, радне, социјалне и друге равноправности, пружање психолошке подршке младима, едукација младих за активније учешће у превенцији свих врста насиља, трговине људима, едукација и сензибилизација запослених у институцијама за родни интерес, залагање за промоцију здравих стилова живота, залагање за унапређење културе говора, неговање лепоте говора као и побољшање друштвеног и културног живота.

МИСИЈА :Ми смо организација која заговара права младих кроз акције и политике које поштују људска права и достојанства младих, кроз организацију различитих креативних, едукативних и културно-уметничких активности ради подизања капацитета младих људи за изградњу заједнице засноване на принципима једнаких могућности, равноправности полова, активизму младих, изградњу личних компетенција и развој талената.

ВИЗИЈА: Млади у потпуности уживају права у својој заједници у којој образовање и младост јесу њени основни ресурси и покретачи позитивних промена. УГ Свет речи до сада је реализовало пројекте који се односе на области : превенција трговине људима, насиље у породици, сексуално и родно засновано насиље, родна равноправност и људска права, организовање књижевних вечери и перформанса инспирисаних животом и делом писаца и списатељица.

Резултати:

- преко 40 организованих књижевних вечери и перформанса
неколико стотина сензибилисаних младих људи за учешће у активностима у 20 општина у Србији/ створена мрежа волонтера који ће у својим срединама радити на:
 - борби притив трговине људима
 - борби против корупције
 - борби против дигиталног насиља
 - борби против дискриминације усмерене према представницима ромске популације ;
 - превенцији родно заснованог насиља и насиља у везама младих превенцији корупције
 - направљен програм „Старији брат/сестра” за децу/младе који живе са самохраним родитељима, организовано 5 циклуса Школе родитељства за родитеље адолесцената/киња
 - уведено бесплатно психолошко саветовалиште за адолесцените/киње и њихове родитеље; саветовалиште за самохране родитеље и њихову децу/онлине саветовалиште за адолесцените/киње,
 - оформљени Тимови за вршњачку подршку
 - обучен и покренут једини TEEN телефон у Србији.

СТВОРЕНЕ МЕЂУНАРОДНЕ МРЕЖЕ МЛАДИХ:

- створена међународна мрежа волонтера (вршњачких едукатора) из 15 земаља са циљем подизања свести јавности и превенције трговине људима и илегалних миграција
 - створена међународна мрежа вршњачких едукатора из 9 земаља са циљем подизања свести јавности и превенције родно заснованог и насиља у везама младих
 - 37 младих из 15 земаља обучено за покретање сопственог бизниса и писање бизнис -планова
- АКТИВНО УЧЕШЋЕ У ПРОГРАМУ ЕРАСМУС ПЛУС:**
Наше Удружење је парнтер на пројектима:
- Empowering Minorities
 - АСТ – Active Citizens of Today!
 - South – East Adriatic Dialogue

ПЕРФОРМАНСИ УГ „СВЕТ РЕЧИ“

У области културе и уметности, од 1999. до 2021, реализовали смо следеће пројекте:

- ИЗБЕГЛИЧКИ ЦИКЛУС У ПРОЗИ ДАВИДА АЛ-БАХАРИЈА
- Књижевно/уметнички перформанс „ФРАГМЕНТИ“ (инспирисан животом и делом Ероса Алезидија)
- ПОТИСНУТО ЖЕНСКО ПИСМО (циклус од 6 књижевних вечери.
- ПРЕИСПИТАВАЊЕ КЊИЖЕВНОГ КАНОНА проф др Биљана Дојчиновић;
- ПРОМОЦИЈА ИЗДАЊА ИК „Плави јахач“
- „ШТА СУ МУШКАРЦИ ЖЕНАМА ШТО ЖЕНЕ

НИСУ МУШКАРЦИМА“(проф.др Александар Јерков и Љубица Арсић);

- ПОЕЗИЈА РАДМИЛЕ ЛАЗИЋ гост проф др Александар Јерков и Радмила Лазић)
- ЗАПИСИ И ПРИПИСИ МИЛИЦЕ МИЋИЋ ДИМОВСКЕ (гост проф др Александар Јерков и Милица Мићић Димовска)
- СВЕ ШТО ЉУБИМО, СТВОРИЛИ СМО САМИ... (Књижевно-уметнички перформанс инспирисан животом и делом Јована Дучића)
- НЕ ГОВОРИ НИКОМЕ О МЕНИ, ЈА, СЕРАФИМ ТВОЈ, ПРИВРЕМЕНА РАДОСТ (Књижевно-уметнички перформанс инспирисан животом и делом Марине Цветајеве)
- АВАНГАРДА У ЉУБАВИ (мултимедијално вече љубавне поезије)
- ЗАШТО ВОЛИМО ХЕСЕА (Књижевно-уметнички перформанс инспирисан животом и делом Хермана Хесеа).
- САЊАР САМ (Књижевно-уметнички перформанс инспирисан животом и делом Оскара Вајлда)
- ИЗГУБЉЕНА ГЕНЕРАЦИЈА (Књижевно-уметнички перформанс инспирисан животом и делом Милоша Црњанског)
- АНТИЋ У МЕНИ (Књижевно-уметнички перформанс инспирисан животом и делом Мирослава Антића)
- ТЕБИ ЉУБАВ ДАТИ (вече љубавне поезије)
- ОНА КОЈА ЈЕ ЗАБОРАВЉЕНА – МИЛИЦА СТОЈАДИНОВИЋ СРПКИЊА

(Књижевно-уметнички перформанс инспирисан животом и делом Милице Стојадиновић Српкињом)
ЖМУРИТЕ ЛИ,ЛИЛИ СЕ КРИЈЕТЕ? Књижевно-у-

метнички перформанс инспирисан животом и делом Антони де Мела

ПАЛАНКА НЕ ТРПИ ИЗДВАЈАЊЕ, ОНА ТРАЖИ ПРИЛАГОЂАВАЊЕ Књижевно-уметнички перформанс инспирисан животом и делом Исодоре Секулић

- ЛЉУБАВЉУ ДО НЕНАСИЉА (Књижевно-уметнички перформанс инспирисан темом љубави)
- ОНА КОЈА ЈЕ ЗАБОРАВЉЕНА – МИЛЕВА МАРИЋ АЈШТАЈН (Књижевно-уметнички перформанс инспирисан животом и делом Милеве Марић Ајштајн)
- СУЂЕЊЕ АНИ КАРЕЊИНОЈ – Књижевно-уметнички перформанс инспирисан Толстојевим романом Ана Карењина
- ЗВЕРИ СВЕТА (Књижевно-уметнички перформанс инспирисан животом и делом Џорџа Орвела)
- КАДА СУ ПЕСНИЦИ ЕВРОПСКОГ РОМАНТИЗМА ПОСЕТИЛИ ПЛАЊАНСКЕ ГИМНАЗИЈАЛЦЕ (Књижевно-уметнички перформанс инспирисан животом и пезијом европских романтичара)
- КЊИЖЕВНИ КУТАК „РАЗГОВОР СА УКЛЕТИМ ПЕСНИЦИМА“ Књижевно-уметнички перформанс инспирисан животом и поезијом песника француског симболизма)
- ЗА ДЕЦУ И ОСЕТЉИВЕ (Књижевно-уметнички перформанс инспирисан животом данила Киша и романом „Рани јади“). Овај књижевно-уметнички перформанс су припремале различите генерације (другачији текст, другачија сценографија, друге генерације...)
- МИЛОШ ЦРЊАНСКИ ИЗ МОГ УГЛА

- БОРА СТАНКОВИЋ ИЗ МОГ УГЛА
- ИВО АНДРИЋ ИЗ МОГ УГЛА

ПЕРФОРМАНСИ КАО ВИД ДРУШТВЕНОГ АКТИВИЗМА

Осим књижевно-уметничких перформанса, припремили смо и извели више перформанса као одговор на друштвено актуелне теме:

- ДАЈ МИ 5 МИНУТА СВОГА ВРЕМЕНА! Перформанс на тему родно заснованог насиља и насиља у адолесцентским везама) у сарадњи са Управом за родну равноправност)
- GIVE ME 5 MINUTES OF YOUR TIME! Перформанс на тему родно заснованог насиља и насиља у адолесцентским везама који су припремили и извели млади из 9 европских земаља на омладинској размени коју смо организовали у Врњачкој бањи у оквиру истоименог пројекта који је финансирала Европска комисија).
- ЈА САМ ХРАБРА ЖЕНА! Перформанс на тему насиља у породици
- ДАНАС САМ ДОБИЛА ЦВЕЋЕ Перформанс на тему насиља у породици испирисан истоименом песмом анонимне жртве насиља у БиХ)
- ИМАШ ПРАВА ДА ЗНАШ! Перформанс на тему трговине људима (у оквиру истоименог пројекта који нам је подржао МОС)
- OPEN YOUR EYES! Перформанс на тему трговине људима (у оквиру истоименог пројекта везама који су припремили и извели млади из 9 европских земаља на омладинској размени коју смо организовали у Врњачкој бањи у оквиру истоименог пројекта који је финансирала Европска комисија)

РУКА ПРИЈАТЕЉСТВА Перформанс на тему дискриминације са фокусом на дискриминацији усмереној према припадницима ромске популације)

ПЕРФОРМАНС ПЕРСПЕКТИВА који су припремили и извели учесници омладинске размене у оквиру нашег пројекта „Млади Србије, БиХ и Македоније као промотери мира и помирења“. Пројекат је финансирао РУСО.

ПЕРФОРМАНС „НАЈјаче против насиља!“ био је посвећен убијеном матуиранту ЕУШ из Велике Плана, Стефану Филићу, који је страдао као жртва вршњачаког насиља. Припремили су га и извели учесници тренинга у оквиру истоименог пројекта који је подржао МОС 2020.године. Перформанс су извели млади из 7 средњих школа из шест општина које су биле укључене у пројекат. Перформанс је изведен и у 25 основних и средњих школа у шест општина.

НАШИ ПРОЈЕКТИ:

2008 – 2021.

1. СЕНЗИБИЛИЗАЦИЈА ЗА ПИТАЊА РОДА И ПОЛА – ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ РОДНО ЗАСНОВАНОГ НАСИЉА И ТРАФИКИНГА У 10 ОПШТИНА ПОДУНАВСКОГ, ПОМОРАВСКОГ, ШУМАДИЈСКОГ И БРАНИЧЕВСКОГ ОКРУГА – Циљ пројекта био је подизање нивоа свести о питањима родно заснованог насиља и трафикинга међу младима и њиховим родитељима кроз развијање знања, вештина и ставова о питањима рода и пола и родно заснованог насиља, као и трафикинга као екстремног облика насиља над женама. Пројектом је било обухваћено 30 школа у 10 општина 4 региона Централне Србије, одржано је 50 радионица на теме: основни појмови – пол и

род, родни идентитети и улоге, односи моћи у дрштву, злоупотреба моћи, дискриминација, сексизам, родно равноправно друштво, насиље, трафикинг као екстремни облик облика насиља, родно засновано насиље, род и сексуалност младих, адолесцентске везе и насиље у везама младих. Донатор : ОАК фондација-Женева)

2. СЕНЗИБИЛИЗАЦИЈА ЗА ПИТАЊА РОДА И ПОЛА - ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ РОДНО ЗАСНОВАНОГ НАСИЉА У ГИМНАЗИЈИ У ВЕЛИКОЈ ПЛАНИ – Пилот-пројекат у Гимназији у Вел.Плани, организован циклус од 40 радионица, припремљен перформанс Бити дечак/девојчица...(донатор: Екуменска иницијатива жена, Омиш)

3. НЕЋУ ДА БУДЕМ ЖРТВА! ЈА НИСАМ НА ПРОДАЈУ! – Пројектом је било обухваћено преко 1.200 средњошколаца/ки из Велике Планае, као и младих из средњих школа који не планирају наставак школовања, младих који напуштају средњу школу, сиромашних који већ раде на пијацама, бутицима, трафикама, кинеским радњама – сива економија...који, су на радионицама добили основна знања о трговини људима, а онда су припремили два перформанса „Лутка у излогу! Избор за мис и још по нешто“ (у коме су симулирали избор за мис као један од начина врбовања девојака жртава и њиховог регрутовања за сексуалну експлоатацију) и „Све је на продају“ (перформанс који су извели на градској пијаци у Великој Плани симулирајући продају органа, трговину људима за радну експлоатацију и просјачење. (донатор: Балкански фонд за локлане иницијативе у оквиру програма Активне заједнице).

4. ОТВОРИ ОЧИ! ПОКРЕНИ УМ! ОСИГУРАЈ БУДУЋНОСТ – Циљ пројекта је био подизање нивоа свести младих из 10 села општине Велика Плана о проблему трговине људима и потреби активизације заједнице у борби против ове појаве. Пројекат је покренуо велики број волонтера/ки из градске средине који су, заједно са својим вршњацима из села наше општине урадили читав низ креативних акција на пијаци, на улици, сеоским спортским дешавањима. Кључна подгрупа у оквиру ове циљне групе били су млади незапослени и млади који не настављају школовању средњим школама и на студијама, особе које немају потпуну основну школу, Роми и Ромкиње, особе са инвалидитетом и интелектуалним оштећењима који нису обухваћени редовним школовањем. Секундарну циљну групу Пројекта чинили су сви радно способни становници села :родитељи, , наставници у школама, пријатељи... Резултати Пројекта: млади из сеоских средина општине Велика Плана су стекли основна знања о трговини људима, умеју да препознају трговину људима у пословним понудама – усмене понуде, огласи, млади из сеоских средина наше општине који су прошли пројектне активности у контакту са осталим својим вршњацима и надаље шире основна знања ми идеје о опасности од трговине људима и основним мерама заштите.

(донатор :Светска банка).

5. „Open your eyes! You need to know! – Mobilizing the community to combat human trafficking“ – Циљ пројекта био је подизање нивоа свести младих из 9 земаља – 46 учесника/ца из Пољске, Грчке, Турске, Шпаније, Италије, Косова, БиХ, Црне Горе и Србије) о проблему трговине људима, посебно младима

као најрањивијим категоријом кроз информисање, едуковање и подизање свести са циљем елиминације трговине људима. Учесници су провели 9 дана у Врњачкој бањи где су добили основна знања о трговини људима и припремили перформанс који су извели на тргу, пијаци у у средњој школи тако да је дошло до интеракције са локалним становништвом.

(донатор Европска комисија из Брисела у оквиру програма „Млади у акцији“)

6. STOP ILLEGAL MIGRATION AND HUMAN TRAFFICKING! – Тренинг за младе из 15 земаља на тему илегалних миграција и трговине људима. 36 учесника добило знања о овој теми и подстакнуто на акције креативног деловања усмерене ка подизању свести јавности у њиховим земљама о овој теми. Учесници обуке су на десетодневном тренингу који смо организовали у Врњачкој бањи добили знања о илегалним миграцијама и трговини људима и подигли ниво свести о неопходности подизања нивоа свести заједнице о овом проблему. Партнерске организације из Турске, Латвије, Чешке, Албаније, Грчке, Италије, Израела, Босне, Македоније, Бугарске, Хрватске, Словеније, Румуније и Шпаније. (донатор Европска комисија из Брисела у оквиру програма „Млади у акцији“ и Скупштине општине Велика Плана).

7. UNDERTAKE! INITIATE! APPLY! – тренинг за младе из 15 земаља на тему омладинског предузетништва и обука за писање бизнис планова, обучено 37 младих из 15 земаља, направљен сајам омладинског предузетништва, подигнут ниво свести младих из 15 земаља о важности омладинског предузетништва. Партнерске организације из: Пољске,

Турске, Молдавије, Израела, Румуније, Латвије, Албаније, БиХ, Црне Горе, Португала, Грчке, Македоније, Италије и Србије и са Косова.

(донатор: Европска комисија из Брисела у оквиру програма „Млади у акцији“ и Скупштина општине Велика Плана).

8. „Дај ми 5 минуа свога времена! Мобилизација заједнице у борби против породичног, сексуалног и родно заснованог насиља у 15 села Подунавског округа“ – циљ пројекта: подизање нивоа свести младих из руралних средина у Подунавском округу о проблему породичног, сексуалног и родно заснованог насиља, припремљен и изведен перформанс „Данас сам добила цвеће...“ Пројекат је настављен у оквиру оквиру међународног пројекта, омладинске размене „Give me 5 minutes!“ која је у Врњачкој бањи окупила 47 младих из 9 земаља који су током 10 дана боравка припремили перформанс на тему насиља у адолесцентским везама који су извели на тргу, пијаци и у школском дворишту у овом граду. Учесници/це размене су, након повратка у своје земље, радили вршњачку едукацију са младима. Такође, на фб још увек постоји група која размењује искуства и планира нове активности на пољу превенције насиља. (Донатор: Министарство рада и социјалне политике, Управа за родну равноправност).

9. „Give me 5 minutes of your time!“ Омладинска размена младих из 9 земаља са циљем подизања нивоа свести о питањима родно заснованог насиља и насиља у везама младих. У Врњачкој бањи се окупило 46 учесника/ца из Италије Пољске, Турске, Албаније, Немачке, Шпаније, Латвије и Чешке који су припремили перформанс који су извели на тргу,

на пијаци и у дворишту средње школе и снимили 5 нискобуџетних филмова на ову тему.

(донатор: Европска комисија из Брисела у оквиру програма „Млади у акцији“ и Скупштина општине Велика Плана).

10. ИМАМ ПРАВО НА ЖИВОТ БЕЗ НАСИЉА!

Циљ пројекта био је информисање, едуковање и подизање нивоа свести жена из 10 села, али и локалног становништва о женским људским правима као и неприхватљивости насиља као модела понашања у друштву и праву жена на живот без насиља кроз мотивисање младих из сеоских средина на презумање активне улоге у стварању промена у својој околини подстицањем на акције креативног деловања с циљем елиминације породичног и родно заснованог насиља.

(донатор: Екуменска иницијатива жена)

11. ПОДРШКА УНАПРЕЂЕЊУ КВАЛИТЕТА ЖИВОТА САМОХРАНИХ РОДИТЕЉА И ЊИХОВЕ ДЕЦЕ ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА – Циљ пројекта био је подршка унапређењу квалитета живота самохраних родитеља и њихове деце из општине Велика Плана кроз сет психолошко-едукативних активности усмерених ка формирању мреже за међусобну подршку и помоћ. Пројекат је пружио психолошку и социјалну подршку самохраним родитељима и њиховој деци оснажујући их за конструктивно овладавање тешкоћама у породичном функционисању, бољу интеграцију у заједницу и побољшан квалитет живота кроз програме и сервисе психолошког, едукативног и креативног карактера превенције и акције. (донатор: Екуменска иницијатива жена).

12. ДРУЖИЛИШТЕ, ПРОГРАМ ПОДРШКЕ УНАПРЕЂЕЊУ ПСИХИЧКОГ ЗДРАВЉА МЛАДИХ ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА КРОЗ ПРОГРАМЕ ПРЕВЕНЦИЈЕ И АКЦИЈЕ

Овај пројекат је допринео да добијемо простор од општине Велика Плана (потписали смо уговор о коришћењу на период који не сме да буде краћи од 10 година), набављен намештај (средствима БЦИФ-а). Циљ програма био је унапређење психичког здравља младих (15–20 година) кроз развијање квалитетних, доступних и правовремених услуга превенције и акција у области менталног здравља кроз едуковање Тимова за вршњачку подршку. Активности: Тренинг за волонтере/ке за рад на ТИН телефону, ТИН телефон, Психолошко-драмске радионице, креативне радионице, психолошко саветовалиште за адолесценте/киње и родитеље адолесцената/киња, Школа родитељства за родитеље адолесцената/киња, онлине саветовалиште. Програм је пружио подршку младима да развују основне капацитете у свакодневној комуникацији и интеракцији, и допринео је општем оснаживању младих и њиховом што активнијем укључивању у живот локалне заједнице. Пројекат је допринео формирању Тимова за вршњачку подршку у све три средње школе у Великој Плани, а ТЕЕН телефон је био једини на територији Србије. Супервизорка пројекта била је проф. др Јелена Влајковић са групе за психологију Филозофског факултета у Београду. (донатори; Балканки фонд за локлане иницијативе кроз програм Социјална транзиција /Централни фонд за југоисточну Европу, Фонд за отворено друштво и Скупштине општине Велика Плана).

13. ДРВО ЖИВОТА – ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ДАНА ЉУДСКИХ ПРАВА– Сваке године, још од периода када смо деловали као неформална група (2004–2008), поводом 10.децембра, Међународног дана људских права, организујемо акцију кићења Дрвета живота. У акцији учествују волонтери/ке наше организације, а дрво „китимо“ у холу Гимназије у Великој Плани и на платоу испред Банке Интеса у нашем граду.

14. ИМАШ ПРАВА ДА ЗНАШ! МОБИЛИЗАЦИЈА МЛАДИХ ИЗ РУРАЛНИХ СРДИНА У БОРБИ ПРОТИВ ТРГОВИНЕ ЉУДИМА 29 волонтера/ке из В.Плане, С.Паланке и Смедерева прошло кроз једнодневни тренинг о трговини људима и сензибилисано о могућностима сарадње институција и организација у локалној заједници на решавању проблема трговине људима Организовано 70 радионица едукативно-превентивних радионица вршњачких едукатора (припреме перформанса). Радионице су организоване и у средњим школама у ова три града:Великој Плани, Смедереву и Смедеревској Паланци са младима који долазе из сеоских средина.Организовано је и 5 радионица са родитељима (у Марковцу, Новом Селу, Осипаоници, Кусатку и Азањи).Поводом Дана борбе против трговине људима, 17. и 18.октобра изведена је акција исцртавања платоа/и прављења постера на тему трговине људима

Донатор: Министарства омладине и спорта Републике Србије и Општина Велика Плана).

15. „РУКА ПРИЈАТЕЉСТВА – Мобилизација младих Подунавског округа за подстицање позитивног деловања шире друштвене заједнице према представницима ромске популације“ Циљ пројекта је био циљ информисање, едуковање и подизање све-

сти младих из Подунавског округа о дискриминацији усмереној према представницима ромске популације, као и њихово мотивисање на преузимање активне улоге у стварању промена у својој околини кроз подстицање на акције креативног деловања чији је циљ позитивно деловање шире друштвене зајднице према представницима ромске популације као социјално угрожене популације. Обучени вршњачки едукатори/ке су формирали мрежу бораца против сваке врсте дискриминације и на тај начин допринели подстицању позитивног деловања шире друштвене заједнице према представницима ромске популације. ДОНАТОРИ: Канцеларија за људска и мањинска права, Општина Велика Плана.

16. НИСТЕ САМИ! МИ СМО СА ВАМА! ПРОГРАМ ПСИХОЛОШКЕ ПОДРШКЕ МЛАДИМА ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА (едукована три тима за вршњачку подршку младима који су организовали 80 радионица вршњачке подршке младима, поново успостављен ТИН телефон, организовано 30 психолошко-драмских радионица са младима, 20 радионица дебате родитеља и адолесцената). ДОНАТОР: Министарство омладине и спорта.

17. МЛАДИ ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ –МОБИЛИЗАЦИЈА МЛАДИХ ПОДУНАВСКОГ, ПОМОРАВСКОГ, ШУМАДИЈСКОГ И БРАНИЧЕВСКОГ ОКРУГА ЗА БОРБУ ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ – Циљна група су били млади и њихови наставници – ментори вршњачке едукације из 10 општина. Они су организовали 150 радионица и 40 учичних акција у авојим заједницама. ДОНАТОР: Америчка амбасада..

18. ПЕТ ДО ДВАНАЕСТ! ОБУКА ТИМОВА ЗА БЕЗБЕДНОСТ – Циљ пројекта је подизање свести 20 професорки/а (10+10) и 30 ученица/а (15+15) из 10 општина: Велика Плана, Смедерево, Смедеревска Паланка (Подунавски регион), Пожаревац, Кучево, Велико Градиште (Браничевски регион), Лапово, Баточина, (Шумадијски регион), Свилајнац, Деспотовац (Поморавски регион) о родно заснованом и породичном насиљу и формирање 10 петочланих тимова у 10 градова обухваћених пројектом који ће у својим срединама пружати подршку младима који потичу из породица у којима је присутно породично насиље, али и континуирано радити на превенцији и организовати читав низ активности (радионице, трибине...) усмерених ка подизању свести младих, али и ширег окружења о овом значајном друштвеном проблему и тако допринети смањењу броја жртава родно заснованог и породичног насиља. Пројектом који се реализовао уз подршку Екуменске иницијативе жена из Омиша било је обухваћено осам средњих и четири основне школе из десет градова и општина у окружењу. ДОНАТОР: Екуменска иницијатива жена.

19. ВРШЊАЧКОМ ЕДУКАЦИЈОМ ПРОТИВ ДИГИТАЛНОГ НАСИЉА – Циљ пројекта је информисање, едуковање и подизање свести деце и младих, наставника, родитеља и шире локалне заједнице из шест општина: Велика Плана, Смедеревска Паланка (Подунавски регион), Пожаревац, Велико Градиште (Браничевски регион), Деспотовац (Поморавски регион) и Лапово (Шумадијски регион) о проблему дигиталног насиља, њихово мотивисање на преузимање активне улоге у својој околини кроз подсти-

цање акција креативног деловања које доприносе елиминацији овог проблема.

Пројектне активности информишу о новим облицима насиља и ризицима који настају са све већом употребом интернета и доприносе ширењу знања и вештина помоћу којих ће се насиље спречити и превентивно деловати. Пројекат укључује едукацију вршњачких едукатора који ће даље да едукују децу и младе о безбедном и одговорном понашању на интернету и друштвеним мрежама и који ће, заједно са њима да реализују сет активности у школама и на друштвеним мрежама путем којих ћемо информисати око 60.000 деце, младих, наставника, родитеља, старатеља и представника шире друштвене заједнице. ДОНАТОР: Теленор фондација.

20. СТУДИЈСКА ПОСЕТА – Ова студијска посета је важна за рад наше организације јер смо разменили искуства са организацијом „Женска акција“ из Радовиша из Македоније са којом већ дуго сарађујемо. И једна и друга организација раде са младима на подизању свести о родној равноправности и важности борбе против насиља над женама. Вршњачки тимови наших организација успоставили су сарадњу за нове пројекте. ДОНАТОР: Екуменска иницијатива жена.

21. The Youth of Serbia, Bosnia and Herzegovina and Macedonia as Promoters of Peace and Reconciliation

Циљ пројекта је подизање свести младих од 16 до 25 година у региону Западног Балкана (Србија, Македонија, БиХ) у односу на друге нације о важности толеранције, једнакости и поштовања различитости и њихова мотивација да покрену креативне актив-

ности које имају за циљ боље разумевање људских права. Пројекат подразумева међурегионалну размену младих и сарадњу као предуслов за изградњу поверења међу младима из различитих етничких група.

Учесници /ц е ће присуствовати радионицама које снажно подржавају и развијају вештине потребне за реализацију циља пројекта. Они ће заједно организовати улични перформанс са снажном поруком мира са утицајем на локалне становнике. Након повратка у матичне земље, учесници/ ц е ће организовати уличне акције (4 акције по земљи и осмислити

- Е-билтен који ће бити дистрибуиран свим релевантним институцијама и медијима. (донатор: Regional Youth Cooperation Office RYCO)

22. „КУЛ ЈЕ ДА ЗНАШ! ВРШЊАЧКОМ МЕДИЈАЦИЈОМ ПРОТИВ НАСИЉА” – Циљ пројекта је оспособљавање вршњачких медијатора из седам средњих школа из општина: Велика Плана, Смедеревска Паланка, Пожаревац, Велико Градиште, Кучево и Деспотовац за рад са младима за примену модела медијације у ненасилном решавању сукоба. Донатор Министарство омладине и спорта.

23. „ЗАМИСЛИ СВЕ ДРУГАЧИЈЕ!” – Циљ пројекта је подизање свести 24 ученика/ца из 3 средње школе из општине Велика Плана о проблемима одрастања и формирање Тима вршњака-помагача за подршку младима који ће, у својим школама пружати подршку својим вршњацима кроз организовање заједничких активности: едукативних и креативних радионица, концерата, изложби, књижевних вечери,

спортских манифестација и тако помоћи да лакше преброде кризу одрастања, да овладају вештинама и стекну знања којима ће успешно савладавати, како развојне, тако и свакодневне животне проблеме и изазове. Донатор Општина Велика Плана.

24. СТУДИЈСКА ПОСЕТА САРАЈЕВУ – студијска посета Удружењу за дијалог у породици и друштву „Мали кораци“ и њиховој групи вршњачких едукатора. Ова посета претходи омладинској размени младих у оквиру RYCO пројекта. Донатор: Екуменска иницијатива жена.

25. МРЕЖА МЛАДИХ СРБИЈЕ ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ – формирано је 20 градских тимова младих и 5 регионалних центара за борбу против корупције. У пројекат су биле укључене 24 средње школе из целе Србије. Тимови су одржали 200 радионица, организовали 80 уличних акција чији је циљ био подизање свести јавности о постојању корупције и неопходности мобилисања заједнице. Донатор Америчка амбасада.

26. „НАЈаче против насиља“ – У шест општина обухваћених Пројектом, у 7 средњих школа обучено седам Школских тимова (28 средњошколаца/ки и 8 наставника/супервизора)

- за коришћење техника форум-театра и театра статуа у раду са младима који испољавају насиље према вршњацима
- за припремање перформанса и уличних акција против вршњачког насиља;
- учесници обуке су од материјала који су изашли у току процеса са тренерима припремили перформанс „НАЈаче против насиља“ по-

свећен убијеном матуранту из Велике Плане, Стефану Филићу, који су извели у школском дворишту његове школе;

- након обуке, млади из Школских тимова су, уз подршку својих супервизора, одржали 127 радионица, 25 зидова НЕнасиља и информативних штандова, 25 перформанса, 7 изложби ликовних радова у којима је учествовало 550 ученика, а најуспелији радови су се нашли у Календару НЕнасиља за 2021.годину који је промовисан на Симпозијуму који је био завршна активност Пројекта; осмишљен је и одштампан едукативно-промотивни материјал: 50 мајица са слоганом пројекта, 700 беџева, 200 оловака, 3500 флајера, 1000 балона и 70 постера; пројекат је медијски праћен на локалним радио и ТВ станицама и веб порталу Плана-медиа. Донатор: Министарство омладине и спорта

27. „ОД СЛАЂЕ – СЛАЂЕ!“ – у шест школа у Јагодини, Краљеву, Крагујевцу (у 3 школе) и Бору формиран су и обучени тимови за вршњачку медијацију који су реализовали активности са својим вршњацима: 120 радионица, маскембал против насиља, трибине...

Донатор: Екуменска иницијатива жена

28. ЗАЈЕДНО ПРОТИВ НАСИЉА! - у пет сеоских школа у општини Велика Плана формирано је и обучено 5 тимова за вршњачку медијацију који су организовали сет активности са својим вршњацима. Донатор: Општина Велика Плана.

29. ИМАМО ПРАВА НА ЖИВОТ БЕЗ НАСИЉА! у

шест сеоских основних школа у Брадарцу, Раброву, Ресавици, Стењевцу, Лозовику, Глоговцу и Дубокој, као и у једној градској у Смед.Паланци обучени су чланови Ђачког парламента за примену медијације у вршњачким сукобима. Донатор: Фондација за отворено друштво Србија.

30. МАПИРАЊЕ И АНАЛИЗА САРАДЊЕ ДРЖАВНИХ ИНСТИТУЦИЈА И ОЦД У ПРЕВЕНЦИЈИ И СУЗБИЈАЊУ ТРГОВИНЕ ЉУДИМА И РЕИНТЕРГРАЦИЈИ ЖРТАВА У ШЕСТ ОПШТИНА ПОДУНАВСКОГ, БРАНИЧЕВСКОГ И ПОМОРАВСКОГ ОКО (BAN III – Balkans ACT Now III!)

Истраживање је објављено у децембру 2019./Каталогијазација у Народној библиотеци

Циљеви истраживања:

- Имплементација пројекта, у шест општина обухваћених пројектом: Велика Плана, Смедеревска Паланка, Пожаревац, Велико Градиште, Кучево и Деспотовац;
- Спровођење истраживања;
- Приказ и анализа сарадње полиције, центра за социјални рад, институције образовног и система здравствене заштите и организације цивилног друштва у превенцији и сузбијању трговине људима, а касније и реинтеграције жртава трговине људима.

Метод истраживања:

Истраживање је спроведено поступним остваривањем непосредне сарадње са представницима установа и институција, обављањем интервјуа и спровођењем анкетирања.

Инструменти истраживања:

За потребе овог истраживања конструисани су

посебни упитници. Упитници су специфицирани за сваку категорију испитаника. УЗОРАК су чиниле пет група испитаника запослени у институцијама: 1. Полиција – полицајци – 60 2. Центар за социјални рад – социјални радници, психолози, социолози – 30 3. Просветни радници – професори и стручни сарадници – педагози и психолози у средњим школама – 60 4. Медицински радници – лекари и медицински техничари – 60 5. Активисти и запослени у организацијама цивилног друштва – секретари, председници и чланови удружења – 60

Укупан узорак је 270 испитаника. Географски обухват пројекта: Подунавски округ: Велика Плана, Смедеревска Паланка; Браничевски округ: Пожаревац, Велико Градиште, Кучево Поморавски округ: Деспотовац.

31. „И ТИ МОЖЕШ ЗАУСТАВИТИ ТРГОВИНУ ЉУДИМА!“ (пројекат је део акције „ПРЕВЕНЦИЈА И БОРБА ПРОТИВ ТРГОВИНЕ ЉУДИМА У СРБИЈИ“ која се спроводи у оквиру заједничког програма Европске уније и Савета Европе HORIZONTAL FACILITY за Западни Балкан и Турску 2019–2022, а спроводи Савет Европе).

У пројекат су биле укључене 24 средње и 60 основних школа из 20 општина у Србији. Обучили смо 24 школска Тима за борбу против трговине људима (обуке је прошло 66-оро учесника/ца) који ће у својим срединама реализовати читав сет превентивних активности са децом и младима из својих општина. Циљне групе и корисници: Деца и млади (13–19 година) из 20 општина које су партнери у Програму: млади из руралних подручја; млади без родитељског старања; млади из разведених породица или породица са потешкоћама (екстремно сиро-

маштво, насиље у породици); млади из дисфункционалних породица или млади са економским препрекама; етничке мањине (Роми, Власи, Бугари). Специфични циљеви:

- Информисање, едуковање и подизање свести младих из 20 општина: Велика Плана, Смедеревска Паланка, Смедерево, Пожаревац, Кучево, Велико Градиште, Деспотовац, Јагодина, Сомбор, Бујановац, Врање, Власотинце, Владичин Хан, Бор, Зајечар, Мајданпек, Краљево, Крагујевац, Лапово, Београд (20 градова и 60 села) на тему трговине људима (са фокусом на жене и девојке) и перформансу као виду друштвеног активизма.

- Мотивисање младих из ових 20 општина (20 градова и 60 села), које су обухваћене Програмом, да преузму активну улогу у стварању промена у свом окружењу.

- Умрежавање школских вршњачких тимова против трговине људима из 20 градова у Србији са институцијама, полицијом, тужилашством и локалном самоуправом има за циљ успостављање сарадње како би се обезбедио ефикасан систем подршке жртвама и особама под ризиком од трговине људима. (Пројекат је подржао Савет Европе).

32. ПСИХОСОЦИЈАЛНА ПОДРШКА МЕНТОРКАМА ВРШЊАЧКИХ ТИМОВА – пружање психосоцијалне подршке чланицама организације.

Оваква врста подршке важна је за чланице наше организације пошто радимо на прогармима који се баве веома осетљивим питањима као што су породично насиље над децом и младима, вршњачко насиље код адолесцената, родна равноправност, трговина људима, корупција... Програми подразумевају, уз когнитивно, и високо емотивно анагажовање и улагање свих чланица Удружења да би по-

стављени циљеви били остварени. Ситуација пандемије додатно је утицала на чланице кроз појачани стрес због тешке здравствене и економске ситуације у непосредном окружењу и друштву у целини. Радећи са чланицама увидели смо да им је потребно оснаживање и подршка како би схватиле, разумеле и успешно превазилазиле тешкоће. (Пројекат је подржала Екуменска иницијатива жена)

33. СТУДИЈСКА ПОСЕТА ОПАТИЈИ И РИЈЕЦИ – Посетиле смо организације из Хрватске: Удругу за радионичку едукацију „Вјештине“ из Опатије и Удругу „Паритер“ из Ријеке. (Пројекат је подржала Екуменска иницијатива жена)

34. „САЗНАЈ! ПРЕПОЗНАЈ! ПРИЈАВИ!“ Циљ пројекта „САЗНАЈ! ПРЕПОЗНАЈ! ПРИЈАВИ!“ је подизање свести младих из седам средњих школа из општина: Велика Плана, Смедеревска Паланка, Пожаревац, Кучево, Деспотовић, Крагујевац и Бор о питањима родно заснованог насиља кроз развијање знања, вештина и ставова о питањима рода и пола и родно заснованог насиља. (Пројекат је подржало Министарство омладине и спорта у оквиру програма Спровођење Националне стратегије за младе и траје до 01. 12. 2021. године.

35. „ИМАШ ПРОБЛЕМ? ТУ СМО ЗА ТЕБЕ!“ (период реализације: 15.5 - 15.11.2022.године): Млади из 7 Тимова вршњака - помагача из 7 средњих школа из Велике Плана, Смед.Паланке, Бора, Деспотовца, Крагујевца, Пожареваца и Кучева, који су едуковани и оспособљени за пружање прве психолошке подршке и саветодавни рад са својим вршњацима, развили су своје вештине неопходне за саветодавни рад; подржани су у својој жељи за помагањем

вршњацима кроз изградњу групног рада и развијања тимског духа, одржали су са младима читав низ активности о проблемима адолесцентске популације, првенствено проблемима везаним за комуникацију и конфликти, конструктивне начине ношења са осећањима беса, туге, страха, сексуалности и партиципацију младих кроз активизам; млади са проблемима, заједно са својим едукаторима из Тима за вршњачку подршку, имали су прилику да се упознају са техникама асертивности, ненасилне комуникације, драмским техникама (донатор: Министарство омладине и спорта).

36. СТУДИЈСКА ПОСЕТА ОРГАНИЗАЦИЈАМА ИЗ БЕЛОГ МАНАСТИРА И ВУКОВАРА – група чланова Света речи у октобру 2022.године обишла је организације које раде са младима из осетљивих друштвених група. Студијска посета је обухватила посету организацијама Пројект грађанске демократске иницијативе П.Г.Д.И. из Белог Манастира, Ромски и Еуропски дом из Вуковара (донатор Екуменска иницијатива жена).

37. „ЗАЈЕДНО ПРОТИВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ” – циљ пројекта био је да кроз методологију живих библиотека подстакне позитивно деловање и подигне ниво свести средњошколаца и средњошколки, али и шире друштвене заједнице, према маргинализованим друштвеним групама (припадницима националних мањина, жртвама насиља, женама, особама са инвалидитетом, старима, деци, избеглицама, интерно расељеним лицима, мигрантима, људима чије здравствено стање може бити основ дискриминације, вишеструко дискриминисаним особама и према појединцима из тих група, ЛГБТ особама... и

укаже на значај толеранције, равноправности и поштовање различитости (донатор: Општина Велика Плана).

Јелена Златкова – председница

Удружење грађана „Свет речи“

<https://svetreci.org.rs/>

<https://www.facebook.com/svet.reci>

<https://www.facebook.com/groups/1728086620744983>

<https://www.facebook.com/groups/1876622302560398>

=====
CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-1-053-2(082.2)
821.163.41-3-053.2(082.2)
82:061.2(497.11)"2022"(082)

КАД душа заболи : зборник радова / [приредила Јелена Златкова]. - Велика Плана : Удружење грађана Свет речи, 2023 (Београд : Caligraf). - 346 стр. : илустр. ; 21 cm

"У периоду од 15. маја до 15. новембра 2022. године... Удружење грађана 'Свет речи' из Велике Плана реализовало је пројекат „Имаш проблем? Ту смо за тебе!", а литерарни конкурс 'Кад душа заболи ...' једна је од пројектних активности." --> стр. 5. - Тираж 500. - Стр. 9-12: Шта мучи све адолесценте, а шта само неке? Развојне и неразвојне кризе / Лада Маринковић. - Стр. 15-22: Предговор зборнику радова / Ана Јовановић ... [и др.]. - Стр. 323-346: Удружење грађана "Свет речи" / Јелена Златкова. ISBN 978-86-901916-2-8

а) Литерарни конкурс 'Кад душа заболи' -- 2022 (Велика Плана) -- Зборници

COBISS.SR-ID 110867977

